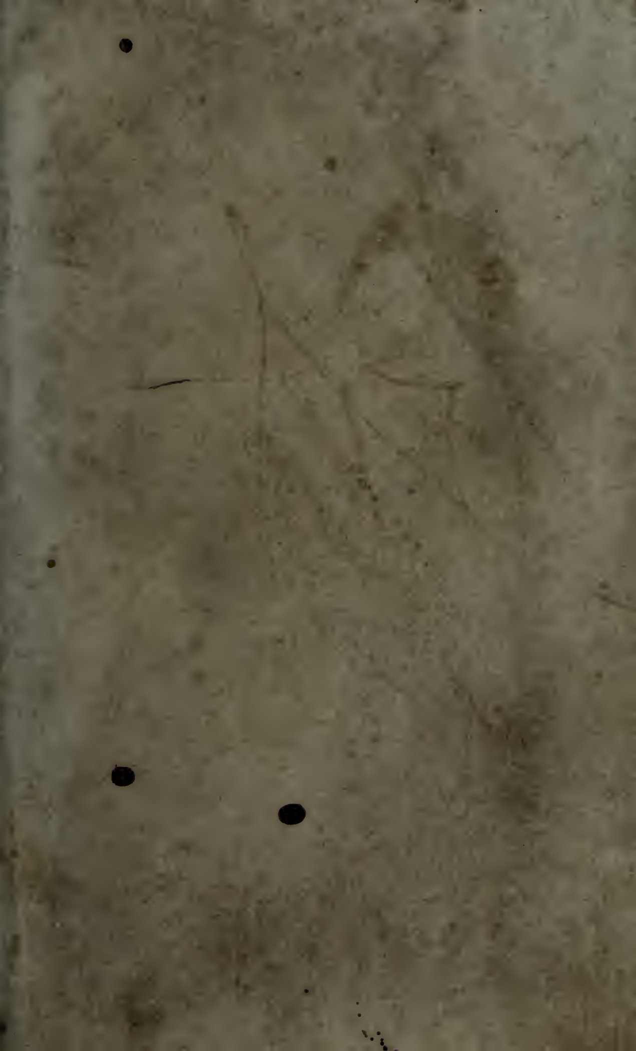

R. P.

JOANNIS VINCARTII

Gallobelgæ Insulani

E Societate JESU

SACRARUM HEROIDUM EPISTOLÆ.

EDITIO NOVISSIMA.

CUM PERMISSIONE SUPERIORUM.

MOGUNTIÆ,

Sumptibus Joannis Friderici Krebsii,

Bibliopol. Academici,

ANNO MDCCXXXVII.

R. P.
JOANNIS VINCARTII
GALLOBELGÆ INSULANI
E SOCIETATE
JESU,
SACRARUM HEROIDUM
EPISTOLÆ.
LIBER PRIMUS.
EPISTOLA PRIMA.
ARGUMENTUM.

Cum Hebræis lege sancitum esset, uter in anno Jerosolymam templum adirent; eóque Joseph, ex more cum MARIA *& puero* JESU *jam duodenni profectus esset in Paschate, qui dies apud Judæos præcipuæ observantiæ, & cultûs erat: accidit, ut* JEsus *clam parentibus, facta oblatione Nazarethum revertentibus, Jerosolymæ remanserit. Quod statim* MARIA, *ad primam scilicet reditûs vesperam animadvertit:*

sit: siquidem puerum antehac viris permistum arbitrata, qui diversam à feminis viam tenebant; subitò vi ingentis doloris saucia, filio requirendo animum pedésque convertit. Verùm cùm Jerosolymæ diem jam tertium partim labore itineris, partim luctu atque angore fatigata, frustra impenderet; hanc Epistolam ad eum scribit, mittitque per Angelum. In hac autem quidquid questûs & lacrymarum maternus amor exprimit, operosè adhibet: tum & rationum momenta precésque aggerit, quibus amissum profugúmque inducat, ut quantocyus revertatur, seséque matri afflictissimæ restituat. Luc. 2.

MA-

Maria Chriſto.

SYMBOLUM.

Turtur hîc & *Virgo* uti loco proximæ, ita & ſimul gemunt: turturi enim id proprium eſſe docet *Plinius* & *Virg.* Eclog. 3.

Nec gemere aëra ceſſabit turtur ab ulmo.

Si cauſam inquiras, certe ut turturi amiſſum comparem, ita & *Mariæ* Filium lugenti, meritò adſcripſeris.

Quia ſola.

Maria Christo.

Mittitur à Solymis, ubi te mea gaudia, Fili,
Perdidimus, luctûs nuntia charta mei;
Ut te non lateat: tamen hæc tibi Mater, JEsu,
Tradidit Aligerâ verba ferenda manu.
Ad questus pia turba meos properavit; amicam
Et notus Gabriel obtulit ales opem.
Attamen, heu! quantùm diversam vidit ab illa,
Cùm tu visceribus conciperêre meis!
Qui mihi tunc niveo candebat lumine vultus,
Fuscabat madidas nubilus imbre genas.
Nec malè: venturi solis mihi nuntius ille
Obtigit; amissi nuntius alter erat.
Quod facit hoc gratum est: i protinus, Angele, dixi:
Longa mihi damni vel brevis hora mei.
Nectuntur scribendo moræ? suffecerit istud
Dicere vel sola, voce: MARIA dolet.
Scribo tamen; sic cogit Amor: quamtumlibet udis
Luminibus calami præpediatur opus,
Quascunque aspicies charta squallente lituras,
Perlege; maternæ pondera vocis habent.
Tertius affusas sol mundo eliminat umbras,
Et madidam sparso lumine siccat humum.
Cum mihi,sed frustra,pectus suspiria rumpunt,
Et Solyma amissus quæreris urbe puer.
Sive diem numeres, seu tardæ tempora noctis;
Non caruit lacrimis ille, nec illa meis
Sæpe locum incusans, qui nos acceperat ambos;
Venimus (exclamo) si duo, redde duos.

Ve

Vel nato matrem, vel natum redde parenti;
Quodlibet hospitium dulce duobus erit.
Cur animis juncti tecto non jungimur uno?
Heu! ubi pars nostri maxima, *Christe*, lates.
Hæc ego dum gemebunda queror, subnixa fenestræ,
Pallidáque aspiciens sidera, tristis eram.
Nimirum ut tacito pallentia sidera mundo
Eniteant, summæ luminis unus abes,
Penè (fatebor enim) cælo convicia feci,
Ausáque sum verbis astra ferire meis.
Astra, quid? inclamo: Reges duxistis 1. Eoos
Ad cunas pueri, qui mihi natus erat:
Ducite nunc matrem; nec enim malè debita posco?
Usque reor, parvum est, quod præeatis iter.
Vix ea finieram, cælo indoluisse putabis
Sidera, nube suas occuluêre faces.
Ite, licet, stellæ; confundite nubibus ora,
Non regitur vestro lumine noster amor.
Sidera bina tui, *JEsu*, quæruntur ocelli,
Sidera maternam ducere docta ratem.
Cætera quid memorem? seu primi vesperis umbras,
Seu loco tristitiæ conscia facta meæ?
Reddita erant Solymo Paschalia munera templo,
Cœperat & notâ quisque redire viâ.
Josephus comes inde viris, comes inde redibam
Matribus: incertum, cui comes ipse fores.

1. *Eous, matutinus, sive Orientalis: Græcis enim* ἠώς & ἕως *aurora dicitur.*

Credula res amor est: malè sed conjecimus ambo
  Inter & ipse viros, inter & ipse nurus.
Interea 2. Ramæ 3. Gabæque relinquimus urbes,
  4. Cissæáque, olim regia tecta, domos,
Jámque propinquabam 5. Macmas, sistíque jubebat
  Ultima pars lucis, primáque noctis iter.
Cùm mihi nescio qua subitò formidine tactæ,
  Incerto mœstum vulnere pectus erat.
Nec tenui gemitum: stabat quæ proxima nobis,
  Quid subiti casus pectora turbat? ait.
Ipsa ego nil aliud quàm formidare locuta;
  Suppressi lacrimis cætera verba meis.
Scilicet hinc aberas, frustra quærendus, JESU,
  Sive viros inter postmodo, sive nurus
Fit clamor: gemitúsque: feror circùm anxia mater:
  Acta est in lacrimis nox mihi: quanta fuit!
Manè erat; egredimur flentes, Solymámque redimus!
  Tempestiva meis, heu, nimis illa malis!
Quid facis ô Solyme? quo te vesania raptat?
  Quo mihi commisso durior esse potes?
6. Infantem quondam dedimus tibi; furta rependis:
  Heu, mala perfidiæ nuntia prima tuæ!

Dura

2. 3. Rama & Gabaa sive Gabe, urbes, quæ Hierosolymâ Nazarethum revertentibus primæ occurrunt: & Gabaa quidem Saulis, 4 filii Cis ortu, ac postea regio domicilio nobilis,

Dura sed est Solyme, nec nostris surda querelis
   Tangitur immiti condita rupe Sion.
Affer opem, JEsu, mœstámque revise parentem:
   Plus mora quàm lethum, te sine, fellis habet.
Confiteor, quondam peregrinas visimus oras,
   Quà prope limosis 7. Nilus oberrat aquis.
Dulce tamen sic ire fuit, comes additus ibas;
   Exulis & nati mater & exul eram.
Sarcina pendebas collo, brevibúsque lacertis
   Quàm premeres matrem, tam leve pondus eras.
At modò qua Solymæ profugus statione moreris.
   Nec mihi, quæ subeas limina, scire licet.
Hinc Josephus abit; feror huc: clamatur, JEsu,
   Sed loca, quod reddant, nil nisi nomen habent.
Est aliquid (fateor) nobis locus adgemit: ille,
   Quam differs, matri ferre videtur opem.
Interea, quas calco, viæ ploratibus hument,
   Combibit & lacrimas quælibet herba meas.
Ventum erat ad portas: qui stabat miles in armis,
   Multa mihi de te, multa rogatur anus.
Addimus & faciles (si te modò viderit usquam)
   Quò citiùs nobis repperiare, notas.
Bisseno puer est anno, violacea vestis,
   De tenui filo textile matris opus.

5. *Macmus oppidulum quinto abs Jerosolyma lapide: quò verisimile est Mariam ac Josephum primâ reditûs vesperâ pervenisse.* 6. *In purificatione, quando ex lege oblatura filium in Jerusalem detulit.* 7. *Nilus Ægypti fluvius, qui & eandem alluvione sua oblimat, fœcundátque.*

Cæſaries illi criſpum flaveſcit in aurum,
Depingit niveas purpura viva genas.
Lætitiam vultu ſpirat; cognoſcitur illâ:
Tolle fugam, nulla parte dolendus erit.
Illa ſibi viſum templi circùm atria, narrat:
Egreſſum muris, altera narrat anus.
Accreſcunt curæ: nunc huc, nunc dividor illuc:
Ardor inexpertum nil ſinit eſſe meus.
Et modò per Solymæ vicos, templique receſſus,
Et modò mactandas quæreris inter oves,
Excurro, ſurgunt 8. oleis quà culmina: vel quæ
9. Golgotheus ſiccis oſſibus albet apex.
Quin 10. Zachariadæ quoties latebroſa recurſant
Teſqua, illuc etiam me novus ardor agit:
Quis ſcit enim, mores num fors pertæſus iniquos,
Ponere vis iſtâ bis duo luſtra caſâ?
Effice, quidquid erit; partes veniamus in illas:
Poſſumus & nuda ponere corpus humo.
Et mihi mella placent, quernis ſudantia truncis;
Quique ſitim gelidæ proluit humor aquæ.
Ipſa comes veniam; nec me ſpelæa movebunt,
Antrave crudeles ſueta fovere lupos
Nimirum ſylvâ ſi quis lupus accubat iſtâ,
Hoſpitio cœpit mitior eſſe tuo.

Nec

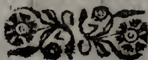
8. *Mons olivarum.* 9. *Golgotheus Calvaria mons ab Hebræo Golgotha.* 10. *Zachariades Joannes Baptiſta à Zacharia Patre.*

Nec nocet hîc serpens ; nec virus lusibus apta
11. Vipera, quo quemquam lædere possit, habet.
Ipsa ego poma legam, summis pendentia ramis,
Et plenâ carpam dulcia fraga manu.
Sic agimur votis : quantus, dulcissime, nôsti
Sis mihi nunc Solyma perditus urbe, dolor,
Et dolor & timor est : auget timor ipse dolorem,
Dum tam falsa animus, quàm mala certa timet.
Seu quis Pontificis, seu Præsidis atria narret :
Hæc mihi sunt ipso nomina dura sono.
Seu quis 12. Maltacidem Solymæâ viderit aulâ :
Maltacides nostri causa timoris erat.
Interdum timui, ne quòd sine matre vagaris,
Causa tuæ fuerim forsitan ipsa fugæ.
Parce precor, puerum tractavi viribus impar ;
Cætera fœmineæ non valüere manus
Quòd primùm gelidæ sensisti frigora brumæ,
Straminea recubans vix bene natus humo :
Quid potui genitrix? genitor sic jusserat edi,
Idquè tuum fuerat jussa sequentis opus,
Attamen & madidos siccavi flentis occllos,
Et tepido fovi membra tenella sinu.

11. Habitabit lupus cum agno, & delectabitur infans ab ubere super foramine aspidis, & in caverna reguli, qui ablactatus fuerit, manum suam mittet. Isa. 8. *Quod quidam ad tempus Messiæ referunt, impletúmque aiunt ad litteram in Joanne Baptista, qui puer in desertis habitans, Leonibus ac serpentibus innoxiè colludere solitus fertur.* 12. *Maltacides Archelaus, Herodis Infanticidæ ex Maltace conjuge filius.*

Lac quoque molle dedi: panem crescentibus annis,
Et quidquid potui reddere mater opis.
Debueras aliam, puer, asciviſſe parentem:
Ancillæ officio vix bene digna fui.
Atque utinam ancillas inter modò! forte petenti
Porrigerem promptâ candida liba manu.
Hæcque tibi tradens, puer ô pulcherrime, matre
Quò ſine, ſubjicerem, quò ſine matre fugis?
Hîc remane paullùm, matrémque accerſero: dicat
Hoc, ancillarum quæ tibicunque favet!
Interea lacrimis, dum ſcribo, perpluor ora:
Vixque capit juſſas uda tabella notas:
Solatur Joſeph (ſocio nam ſcribimus illo)
Mox erimus plures: nec puto, fallor, ait,
Effice nos plures, lacrimis, precibúſque petite;
Et penitùs toto corde recepte mihi.
Sic faveant Genii, cæli lætiſſima turba,
Sed propè jam lacrimas mœſta videre meas.
Sic mihi ſuccreſcant majora ad vulnera vires;
Golgotheo quando monte ſequendus eris.
Sic mihi parcat Amor, donec te funere perdam,
Déque tuo noſtrum, tranſeat haſta latus.
Sic mea ſupremo claudatur Epiſtola voto.
Quod cupiam vultu matris amante legi.
Vel puer ad matrem fugitive revertere: vel me,
Quò properas, Domini more venire jube.

EPISTOLA SECUNDA.

ARGUMENTUM.

Jephte *Galaadites, qui Ducis inter Israeliticos nomen famámque obtinuit, cum adversus Ammonitas dubio Marte pugnaret, victoriam voto pactus est. Deo scilicet immolandi, quemcunque primum, à caso stratoque hoste revertens obvium haberet. Accidit autem, ut filia ejus unica (quam quidam* Seilam *appellant; nobis autem à patre* Jephtiada: *seu* Jephtin *appellare placet) prima in occursum parenti victori gratulabunda processerit. Quod ubi advertit* Jephte, *gravis eum subitò dolor & pœnitudo invasit, utique voto, de quo jam memoravi, obnoxium.*

Quamobrem contravenire non ausus; de nece & victima, quam in sacrificium, atque obtenta victoria pretium pactus erat, filiam admonet: similiter hac religione paterni voti aucta, parenti se se ultrò permittit. Nihilominus *binos menses postulat, obtinetque, quibus per Sylvas errabunda cum sodalibus, primum juventa sua florem, propero fato occupandum, deploret. Dum hæc agitat, sensimque dies elabuntur: sub extremum mensis secundi hanc Epistolam ad patrem scribit: in qua infortunium suum exagitans rationes adfert, quibus paternum animum emolliat, & à cruenta sententia retrahat. Cæterum ut ut fuerit, statuto tempore venturam se pollicetur, jugulúmque ferro oblaturam, ut nova victima ad aram procumbat,* Judic. 11.

Jephtias Jephte.

SYMBOLUM.

Lepus, timidum naturâ animal, atque adeò in fugam pronum. In hoc *Jephtiadem* agnoſce, nemora inter & ſaltus pavidam: ſibíque mortis effugium per Epiſtolam quaſi captantem, Utrique lemma convenit.

—*Si forte ſalutem*
Curſûs meta ferat.

Jeph-

Jephtias Jephte.

QUæ tibi *Jephtiadis* ſignatur Epiſtola voto,
Venit ab umbroſis 1. Galaad illa jugis.
Cauſa viæ juſta eſt: venit oratura ſalutem,
Quæ nunquam inſonti jure negata fuit.
Forſitan incultam mirabere fronte papyrum,
Albáque pulvereas vellera paſſa notas.
Da veniam genitor: fatis agitamur iniquis:
Quam trahimus, vitæ convenit iſte color.
Nimirum occurſat lethi feralis imago,
Pallidáque in vultus tranſvolat uſque meos.
Otia ſeu ſylvis, ſeu fontibus otia captem,
Fata mihi ſylvæ, fata loquuntur aquæ.
Eſt locus, unde tibi nunc ſcribimus, obſitus umbrâ:
Plurima quà viridem taxus opacat humum.
Alta quies illic, circúmque ſilentia lucum
Horrificant: nullas eſſe putabis aves.
Sola ſibi raucùm defuncto compare turtur
Adgemit: ut media cætera nocte ſilent.
Illa ſuo, noſtro ſed & adgemit illa dolori,
Erudit & gemitus ad mea fata ſuos.
Ah! quoties dixi: turtur gemebunda, quid uſque
Concinis infauſtum 2. præfica carmen avis?

Sci-

1. *Galaad regio trans Jordanem, ipſiúsque terræ promiſſæ limes. Ad orientem, montoſus, ac nemoroſus: quem Jephte è tribu Manaſſe oriundus incoluit, unde & Galaadites dictus eſt.* 2. *Præfica apud antiquos mulieres erant conductitia ad lamentabilem cantum ciendum in funeribus.*

Scimus, & ille mihi cantus fatum occinit; ille
Sanguinolenta mei vota parentis habet.
Interea quamvis lethi niger ingruat horror,
Sylváque conspectus terreat atra meos;
Saxa tamen miserata meas sine crimine pœnas,
Molliri nostris edidicêre malis.
Nam quoties clamo, toties nemus, antráque clamant:
Méque silente silent, méque gemente gemunt.
Ergo etiam duræ plangant mea funera cautes?
Cautibus ipse pater durior unus erit?
Jephtias infelix! meliori digna parente,
Si tam saxosum pectore robur habet!
Vincimus? an contrà necdum pater exuit iram?
Et revocat patrias in sua jura fibras;
Vincimus, ô genitor: succedunt tædia voti,
In tua quæ charus pectora versat amor.
Forsan & absenti succlamas: filia vive:
Vive, nec unius funere perde duos.
Cùm fatis conjux cessit, tibi, téque relicta
Dimidia genitor parte superstes eram.
Quò rapimur? culpa est, cædem voluisse: quid ultra
Urgemus pavidas ad fera jussa manus?
Novimus 3. Abramidem; jugulum malè præbuit ensi:
Quod pater incepit, 4. rescidit Ales opus.
Quid facis? exclamat: vibratæ parce securi:
Sta, voluisse sat est, nuntius Ales ait:

Fun-

3. *Abramides Isaac ab Abramo, sive Abrahamo patre ita dictus.* 4. *Gen.* 22.

Fundere quem properas, non hæc sitit ara cruorem:
Respice, quæ petitur victima, dumus habet.
Constitit hîc aries implexus cornua dumo:
Hic jussam effuso sanguine tinget humum,
Non ego sum tanti: verùm hac sub imagine mortis
Erigor, & votis blandior ipsa meis.
Namque sub occasum lucis, cùm fortè vagarer,
Quà propè 5. Masphatico sylva recedit agro,
Protinùs exiliens nemoroso cerva recessu,
Me petere adversam; nec hostis erat:
Constitit ut propiùs, juvit spectâsse: diúque
Detinuit vultus molliter illa meos.
Circùm colla fuit maculosi velleris; illam
Excipias labem, cætera lactis erant.
Hanc ego cùm primò dubitarem stringere: Jephti,
Stringito, de nostris un^ sodalis, ait.
Quis scit, an hæc patrium tinctura est sanguine cultrum?
Nempe quod olim aries, hoc quoque cerva potest:
Stringo feram; sequitur non indignata, ligari;
Molliùs ut traherem, serica zona fuit.
Ex hoc (crede mihi) sacros nutritur in usus,
Si quando letho sufficienda meo est,
Ah! quoties blandæ dum tergora mulceo cervæ,
Implevi lacrimis talia verba meis!

In-

5. *Maspha sive Masphath, regio trans Jordanem, ad radices montis Hermon Jephte patria* Judic. 11.

Indoleo, pia cerva, tibi! qua parte minetur,
Quáque ruet, nescis, in tua colla mucro!
Quòd tibi sit cervix collo maculosa, futuri
Indicium certè vulneris ille gerit.
Grande tamen cædis pretium tibi: crimina tolles:
Quæque insons per se filia vivat, erit.
Quidquid id est, timeo: lacrimæque per ora cadentes
Vicini tacitum funeris omen habent.
Proditus es, genitor: quid voto crimen obumbras
Esse pius, fuso sanguine, nemo potest.
Consule, quás leges naturæ scripserit ordo:
Ille mihi justa plùs quoque parte favet
Fallimur? an casus populum servaverit hostis;
Unáque, quam perdat, Galaaditis ero?
Profuerit pater externis; ego filia cædar?
Reddita victori cantica, crimen erunt?
Ah! utinam tunc, cùm tectis exire paternis
Mens fuit, hæsisset pes mihi fixus humo!
Artubus aut lassis violenta febre stetissent
Languida virgineo tunc mea membra thoro:
Quæ malè festivâ pulsavi tympana dextrâ,
Debuerant bellis insonuisse tuis.
Non erat ille sonus victi prænuntius hostis:
Ille sonus verè bella moventis erat.
Nec tamen aversor mortem, votúmque retracto:
Sufficit exiguæ copia facta moræ.
Quam gero, non tumulum, connubia postulat ætas:
Carpitur ante suum flosculus iste diem,

Si

Si mihi *Jephtiades* patriâ colluderet aulâ,
Fortia qui magni facta referret avi:
Depositis certè majori parte querelis,
Inciperet noster mitior esse dolor.
Viveret ô utinam mater! fera jussa parentis
Molliret lacrimis forsitàn illa suis.
Sed frustra est: perstat duro sententia patri:
Sanguine, quo facta est, dissolüenda fides.
Nulla mora est, genitor: venio tibi victima: tinget,
Quem mihi donâsti, jam tua tela cruor.
Ante oculos aræque meos, cultríque nefandi;
Ante meos oculos in patre tortor adest.
Deprecor hóc unum, tibi cùm nova victima sistar,
Cásura ad patrios sanguinolenta pedes.
Ultima plectendæ libes pater oscula natæ,
Lenibunt pœnas scilicet illa meas.
Forsan & adjicies jam formidabilis ense:
Quod facio, constans filia, perfer opus?
Quem priùs ira tulit, pietas nunc sustulit ensem;
6. Ammonibus gravis hic, hic tibi mollis erit:
Viderit iste Deus, qui nunc mea pectora versat,
Atque umbræ placidus sit precor ille tuæ.
Forsitan ista refers, lacrimis tingentibus ora,
Et gemitu medios impediente sonos:
Ipsa ego disponor, reditúmque ad patria tecta
Apparo, tecta oculis mox rapienda meis.
In-

6. Ammon, unde Ammonitæ populi erant Israëlis adversarii, ex Loth & minore ejus filia oriundi, quos Jephte profligavit.

Interea Nymphæ, charæque valete ſodales,
Admiſſe memores ſed tamen eſte mei.
Excurriſſe domo, nimiùm fatale puellis:
Altera 7. Jacobias, altera plector ego,
Hoc ades ò 8. Thamarilla, meis comes addita fatis.
Et fidâ ſepeli corpora cæſa manu.
Tu quoque poſtremis conſors ploratibus 9. Ægle
Huc confer lacrimas, ultima dona, tuas.
Pluráque vaticinor: venient huc mœſta, puellæ,
Agmina, Galadii flóſque decùſque ſoli:
Pars calatho violas, pars candida lilia fundet:
Pars tenerâ ſparget noſtra ſepulcra roſâ,
Quáque per umbroſas valles protenditur 10. Hermon,
Ibitur in triſtes, 11. annua feſta, choros
Tympana pulſabunt, malè quæ pulſavimus olim:
Conveniunt fatis ſcilicet illa meis.

Popu-

7. *Jacobias, Dima à Jacob patre ita appellata: quæ progreſſa ad Ludorum ſpectacula, à Sichemo Hemoris Hevæi principis filio oppreſſa eſt.* Gen. 34.
8. 9. *Thamarylla & Ægle pro nominibus ſociarum filiæ Jephte hic ſumuntur.*
10. *Hermon mons Galaaditidi regioni adiacens, amœnis hinc inde vallibus.*
11. Exinde enim (*ait ſacer Textus*) mos increbuit in Iſraël, & conſuetudo ſervata eſt, ut poſt anni circulum conveniant in unum filiæ Iſraël, & plangant filiam Jephte Galaaditæ diebus quatuor *Judic.* 11.

Populus est illic denso pulcherrima ramo;
Illa meum scripto cortice nomen habet.
Popule, vive precor mea post quoque funera: quamvis
Tristior atratâ conspicienda comâ.
Quæque udo inscripsi funebria carmina libro,
Fac crescant titulis officiosa meis,
Atque utinam sylvâ quoties spatiabitur illâ,
12. Scripta Manassæus perlegat ista nepos.
Jephtias infelix, florenti nubilis ævo,
Concidit ad patrios victima cæsa pedes.
Fecit & hoc genitor, fecit quoque filia: causam
Hæc necis occursu præbuit, ille manum.

12. *Posteri Jephta ex tribu Manasse oriundi.*

EPI-

EPISTOLA TERTIA.

ARGUMENTUM.

FUit *ex tribu Nephtali* Tobias *vir fidei ac pietatis, quàm fortunæ pertinaciâ clarior: quippe qui subactâ Palestinâ à Salmanasaro Assyriorum Rege, ita in exilium cessit, urbémque Ninivem incoluit: ut contra infortunium validus, nunquam animum ab eo, quod æquum justumque erat, deflexerit. Cæterùm cæcitate ad summam rei familiaris inopiam adjectâ, cùm pecuniæ meminisset, quam aliàs apud Gabelum contribulem deposuerat, eò filium Tobiam mittere statuit. Cùm autem Gabelus in Rages civitate Medorum domicilium haberet, quærendusque viæ ductor & comes esset; Historia prodit Raphaëlem Angelum sese ad id muneris obtulisse, talemque se gessisse, quanquam simulato nomine, habituque. Igitur rebus constitutis dant se in iter: sed cùm ambo tardius quàm promiserant, reverterentur (siquidem Tobias cum Sara consobrina Raguelis filia matrimonium contraxerat) parentes de ejus salute solliciti variè agitari, tum verò maximè ejus mater* Anna irremediabilibus lacrimis flere cœpit. *Quæ quidem hac Epistola angores suos & lacrimas filio exhibet, simul obsecrat, ut, si quid penes eum pietatis adhuc supersit, parentes anxios omni metu eximat, & quàm primùm expeditis negotiis domum revertatur.* Tob. 10.

Anna

Anna Tobiæ.

SYMBOLUM.

Vineá, quam aspicis effractis avulsisque fulcris humi repentem, *Tobiæ* parentes exhibet, luctu prostratos: emisso videlicet, nec adhuc reduce filio, quem *senectutis suæ baculum* vocitabant. Quàm utrobique verum!

Sine stipite languet.

Anna Tobiæ.

TE tua *Tobiade*, mater lacrimabilis *Anna*,
Ultra pollicitum tempus abesse queror;
Limine cùm primo ſtares abiturus, & illic
Exciperes verbis ultima juſſa meis,
O mea lux! dixi; ſi te pia cura parentis
Tangit, fac redeas ad mea vota celer.
Tu quoque complexus inter, lacrimáſq; parentis
Exiguo dixti talia verba ſono:
Nec dubita, mater, reditùs me cura laceſſit,
Et tuus huc etiam ſponte reducet amor.
Tempora fac numeres: cùm plena coiverit orbe
Luna, viæ finis, quæ modò cœptat, erit.
Luna, ſemel, totóque iterum ſemel orbe coivit;
Nullàque de reditu nuntia fama tuo.
Ah meliùs, qui te peregrinas nummus in oras
Expulit, intacta delituiſſet humo.
Non, tibi quas abſens calamo transmitto, querelæ,
Cepiſſent tantas in mea damna moras.
Aureus ut multis fuerit, qui protulit aurum:
At nobis certè ferreus ille fuit.
Cur ſileam? gemino currunt mihi lumina fonte,
Inque abeunt ſimiles ora ſoluta modos.
Heu! ubi lentus abes? Cur te dimiſimus unquam
Nate, dolor matris; nate, parentis amor?
Non erat, infelix repetenda pecunia tanto
Pignore; tu nobis omnia ſolus eras.
Quid faciam? quò ſola ferar? cæcóve parenti
Te ſine quis poſthac ſuppeditabit opem?
Mater

Mater anus, seniórque pater, sine viribus ambo;
Ille suum fatum sustinet, illa suum.
An tibi vis scribam, quis pectora concitet æstus,
Udáque quám crebris ora rigentur aquis?
Finge tibi, matrem scissâ tunicáque comáque
Lugentem nati funera? talis ego.
Adde quòd & genitor, quantúmvis lumine cassus,
Plùs solitò affligi se quoque nocte gemit.
Scilicet exul abes: quem cùm domus una teneret,
Jucundi nobis luminis instar eras.
Ah! quoties pater exclamat: quid fecimus ipsi;
Divitiis potior natus habendus erat.
Vive, licet, quamvis rapuisti lumen, hirundo;
Magna, sed antiqui signa doloris habes.
Plùs mihi 1. *Tobiades* absens nocet; ille tenebras
Condensat; nostrum surripit ille diem.
Hæc genitor: justâ mater turbatior irâ
Condemno nimia credulitate senem,
Quid facis? inclamo: nunc nunc circumspice mente.
Quò per distractas spes tua venit opes,
Funera curabas, vivos ut condere posses;
Heu miser! illa tui meta laboris erat:
Fortior ille tamen redituri tempora nati
Præcipit: & questus temperat ille meos:

B *Anna*,

1. *Tobias ab hirundine obcæcatus est, de quo sic habes* c.2. Contingit autem, ut quadam die fatigatus à sepultura, veniens in domum jactâsset se juxta parietem & obdormîsset. Et ex nido hirundinum dormienti illi calida stercora inciderent super oculos ejus, fierétque cæcus,

Anna, quid in luctum fereris lacrimabilis? inquit:
Cur ſic immodicis fletibus ora rigas?
Mitte queri, quem ſic fruſtra ploratibus urges.
(Singultus Precor ô! comprime) vivit, ait.
Nec reor hoc falſo: ductoris provida certè,
Ut credam virtus, ſedulitáſque facit.
Quin & vaticinans, venturáque tempora doctus
Longa tibi vitæ ſtamina nenda canit.
Nimirum ſtabili properantibus ordine fatis
Ille meos oculos comprimet, ille tuos.
Interea tamen uſque tui me cura fatigat,
Et placidam dubius non ſinit eſſe dolor.
Non aliter flatu turbantibus æquora ventis,
Fluctuat incerta quaſſa phaſelus aquâ,
Non aliter validis ſegetes Aquilonibus horrent,
Et lævis in madidâ canna palude tremit.
Quid quòd ſcire avidus cauſámque modúmque morarum
Multa ſibi fingit ſuſpiciosus amor?
Nam modò Gabelum mordacibus increpo verbis;
Nec prohibet reditus forſitan ille tuos.
Forſitan at fato Gabelus ceſſit, & inde
Cogeris incertas ire, redire vias.
Fallimur? an 2. Saræ forſan connubia captas:
Heu mihi funeſtâ flebiliora tubâ!
Tobiade moneo: Saræ connubia vita;
Ne ſanguineus funera jungat Hymen.

Ut

2. *Sara Raguelis filia & conſobrina Tobia ſeptem viris tradita fuerat. Qui primâ nuptiarum nocte ab Aſmodæo dæmonio ſtrangulati ſunt* cap. 6.

Urgeat hoc ductor quam vis, Raguelque: parentem
Fas mihi sit, dicas, consuluisse priùs.
Interdum timui, ne, dum transmittitis amnes,
Ore necaturas acciperetis aquas.
Nec timui frustra: juvenem propè fluctibus haustum
Nuper fama fuit: quíque referret, erat.
Membra lavaturus juvenis descenderat, inquit,
Quà 3. Tigris primas porrigit amnis aquas.
Cùm subitò exiliens metuendo corpore piscis,
Ore minax, prædæ visus hiare suæ.
Extimuit juvenis, totoque expalluit ore,
Frigidior tactâ tunc quoque factus aquâ.
Et periturus erat, sociam nisi protinus alter,
Qui comes astabat, voce tulisset opem.
Addidit & 4. fellis tractas de viscere partes,
Lenimen cassis utile luminibus.
Subjeci tacitè mecùm: opportuna marito
Fellea quantumvis, ista medela foret.
Erigor interdum, nostrísque offensa querelis
Accuso lacrymas fortior ipsa meas.
Sæpe videns cælum puro spectabile Phœbo,
Tobiades dico, si valet, ipse redit.

3. *Tigris fluvius Assyriam perluens, à velocitate sic dictus: quòd eam feram vel sagittam, quàm etiam Medi Tigrim appellant, fluctuum rapacitate imitari videatur.*

4. *Fel piscis à Tobia sepositum Archangeli jussu,* fel *enim* valet ad ungendos oculos, in quibus fuerit albugo, sanabuntur. *cap. 6.*

Et cur non valeat? ſubdit pater: ah! valet, inquit,
Et reducem mediâ ſuſpicor eſſe viâ.
Talibus erigimur dictis primáſque ſubinde
Capto tui reditûs officioſa notas.
Monte minor collis, campis ſublimior æquis
Stat propè, quâ 5. Medium 6. Niniva pandit iter.
Hunc ego conſcendens molli proclinor in herba.
Latáque proſpectu metior arva meo.
Nec lacrimæ prohibent, illis quantumlibet uda
Longiùs aſſueto lumina noſtra vident.
Inde ego quas longè venientes conſpicor umbras,
Tobiadem credo protinus eſſe meum.
Fallimur ah! quoties! quoties mendacia dixi,
Exemplóque nocens ſum propè facta tuo!
Vidimus heſterni ſub primam veſperis horam
Ire canem, Domini ſigna ſequentis erant.
Ut vidi, ut ſolita cœpi compellere voce,
Lætáque comploſæ ſigna dedêre manus!
Conſtitit attonitus: falſam me denique ſenſi!
7. Qui tecum exierat, non fuit ille canis.

In-

5. *In Rages civitatem Medorum.*
6. *Ninive urbs Aſſyriorum, in qua Tobias exul domicilium habebat.*
7. *Sic enim cap.* 6. Profectus eſt Tobias, & canis ſecutus eſt eum *& cap.* 11. Tunc præcucurrit canis, qui ſimul fuerat in viâ: quaſi nuntius adveniens blandimento ſuæ caudæ gaudebat.

Indignor, fallíque pudet: jam jámque parabam,
Quæ solet iratus promere verba dolor.
En canis hoc timuit; vel ut hoc timuisse putarem,
Obliquâ fugit longiùs ille viâ,
Sic ubi sera dies fusco decedit Olympo,
Claráque lassatis sol juga demit equis:
Mœsta domum repeto: suspiria crebra sequuntur,
Quámque premo, lacrimis humet arena meis.
Utque domûs tetigi primum mœstissima limen,
Et strepitum insertâ clave dedêre fores.
Obvius accurrit genitor, gressûque labascens:
Anna quid? (exclamat) quid precor *Anna* refers?
Tobiades rediit? suspiria reddimus; illa
Nempe negaturæ pondera vocis habent.
Nec mora, congemimus, lacrimæque per ora cadentes
Inque sinum, rigui fluminis instar eunt.
Et tu lentus abes; nec te promissa reducunt,
Quique tuo forsan pectore friget amor?
Huc revoca gressus: precor ô miserere tuorum,
Per lacrimas oro, per mea jura patrum.
Rumpe moras vel dede neci? par pœna parenti est,
Seu mors, seu longæ, quas trahis usque, moræ.

EPISTOLA QUARTA.

ARGUMENTUM.

HErodes *Ascalonita domo Idumaus, cùm per* Mariamnæ *nuptias,qua ex Assamonais, & Machabais Genus ducebat, Judaico sceptro inhiaret; idque initiò aliquamdiu vafrè dissimulasset, tandem gloria & sanguinis appetens animus, virus, quod fovebat, nec sine crudelitatis facinore profudit. Nam primò Hyrcanum annis gravem, ac Pontificem summum apud Judaos,nec non* Mariamnæ *avum ex Alexandra filia interfici jubet. Tum Aristobûlum* Mariamnæ *fratrem primam adhuc intra juventam: Hyrcani in Pontificatu successorem per insidias aquis suffocat. Exinde verò* Mariamnam *quoque conjugem,quasi veneficii accusatam carceri mancipat, morte postea, uti contigit, mulctandam Cùm igitur* Mariamna *id per satellitem intellexisset,ex carcere hanc ad* Herodem *Epistolam scribit: in qua ferociam ejus ac barbariem accusando, graviter conqueritur. Filiorum item Alexandri & Aristobúli, quos ex eo tulerat, & juniores relinquebat,infortunium deplorat: lugetque tam barbaro patre natos, à quo ipsimet quoque postea in judicium & capitis pœnam accersendi forent. Ut ut sit affirmat,se quidem libenter,quando ita necesse esset (quamquam per summum nefas)mortem oppetere. Denique* Herodi *infelicem exitum ac diras non tam imprecatur, quàm veluti vaticinando denunciat: quod utique evenit,turpi atque infelici morte defuncto,* Josephus Salianus tom. 6.

Ma-

Mariamna Herodi.

SYMBOLUM.

Cupido ſive Hymenæus, qui Nuptiarum Deus apud veteres habitus eſt, ſepoſitâ ad latus tæda & arcu, lanium hîc agit: ſimùlque *Herodem* exhibet, *Mariamnæ*, quam ſibi conjugio copulaverat, interfectorem. Quippe etiam interdum in amore dolus eſt; & ne fallaris.

Stringunt quoque ſerica fauces.

Mariamna Herodi.

PErlegis? an feritas prohibet tua? perlege, sunt hæc
Ultima damnatæ verba notata manu.
Infelix *Mariamna* tibi malè nupta marito,
Judice te moriens in tua facta queror.
Nec queror; humana quòd te prece posse moveri
Fortè putem; pectus tigridis intus habes.
Da veniam pietas animi vetus hospita; cogit
Si modò succensens aspera verba dolor.
Proderis, *Herodes*: tua te per facta revelas,
Semina sanguineæ nil nisi mentis alis.
Non te terra tulit, qui sylvis horret Idume;
Te rupes, sævæ te genuêre feræ.
Pene manus calamum excussit: quid inania, dixi,
Et frustra duro scribimus ista viro?
Sed cùm perdiderim sceptrum, 1. fratrémque 2. patrémque:
Mox etiam vitam; perdere verba leve est.
Scribimus, atque utinam venis mucrone reclusis,
Exiret jussus in mea scripta cruor!
Nimirum quam mitto, meo livere cruore
Debuit, & factis charta rubere tuis.
Da breve scribendi spatium, scelerate; rubebit,
Tinctus & à nuptæ cæde libellus erit.
Sed malè quò rapior? quò me dolor ultimus urget;
Tempestas animo non sedet æqua meo.

Illa

1. *Aristobulum.* 2. *Alexandrum, vel si mavis, Hyrcanum Pontificem Mariamnæ avum.*

Illa dies nocuit, quâ junctâ fœdera dextrâ
Contraxi, in thalamos uxor itura tuos
Non aliter sævo accipitri sine felle columba,
Non aliter rapto jungitur agna lupo,
Nòn ego peccavi: suasit connubia mater,
Et malè succensas prætulit illa faces.
Quid? quòd & Hyrcanus mitrâ gravis auctor, & annis
Annuit; arbitrium neptis habebat avus.
Túque fefellisti, blandis sermonibus usus:
Quem gereres, vultus non erat ille tuus.
Scilicet occultè genialis imagine tædæ,
Prensabas avidâ regia sceptra manu.
Quidquid id est (fateor) pudor est placuisse tyranno,
Téque feram verbis détinuisse meis.
Vos quoque, vos mecum Solymæ peccastis amicæ.
Quæ mihi porrectâ membra locâstis aquâ
Cùm gemmas digitis, cùm tortile crinibus aurum,
Festáque nubenti vota daretis heræ:
Sæpius illacrimans (memini) suspiria traxi:
Nec mihi, nec patriæ candidus Hymen erat.
Quod petit, *Herodes*, nil est nisi regia Judæ,
(Veráque sum vates) sceptra cruórque meus.
Nec differré diu placuit, quin sanguine fuso
Pollueres fœdâ non tua sceptra manu
Prima secuturas intercadis hostia cædes
3. Hyrcane, & nudam sanguine tingis humum,

3. *Hyrcanum Pontificem per calumniam necat Herodes; quasi scilicet fugam meditantem, & regnum, Malesi Arabis ope ambientem.*

inde, ſcelus; (juſto deſunt ſua verba dolori!)
Occidis & patriæ, 4. frater ademptе, meæ.
Æſtus erat: gelidæ formoſo gurgite lymphæ
Apta nataturo ſtagna locúmque dabant.
Hunc petis infelix, viridíſque in margine ripæ
Ponis humi veſtem: corpora flumen habet
Heu! malè quò ferris? latet iſto proditor amne,
Et tenet occultas inſidiator aquas.
Scilicet occumbis: liquidi ſub imagine ludi;
Et crevit lacrimis alveus iſte meis.
Quid referam, quoties thalamos ſuffoderis aſtu.
5. Reddiderint viduas & tua juſſa nurus?
Ah! quoties dixi: ſtricto præluditur enſe
Si neſcis, fatis, ò *Mariamna*, tuis.
Cùm ferit hinc ſepem, circúmque arbuſta ſecuris,
Quod ſibi nunc timeat proxima myrtus, habet.
Forte aderant 6. nati: ſed & hi, dolor! hoſtia vivunt
Caſura in fraudes ſanguinolenta tuas.
Quid facimus? mœſtæ chariſſima pignora matri,
Materies lacrimis ſola pianda meis.
Quid facimus? ſtabant ſtrictis amplexibus ambo;
Cùm matri abreptos, longiùs ire jubes.

Per-

4. *Ariſtobulus Mariamnæ frater anno ætatis 17. dum juveniliter ſeſe balneo oblectat juſſu Herodis, ſed quaſi per ludum, aquis ſuffocatur.*
5. *Plurimos Nobilium è medio tollit.*
6. *Alexander & Ariſtobulus Herodis ex Mariamna filii.*

Perfide, & hac etiam sævis pietate? quid illis
Heu! sine matre pater? nil nisi tortor erit,
Flent gemini: rapimur, genitrix charissima, clamant:
Senserunt duri perfida jussa patris.
Nec mora complexu, madidísq; recepimus ulnis,
Strinximus & tepido corpora bina sinu,
Ite boni,& memores matris, jussíque paterni
Inferias animæ justáque ferte meæ.
Attamen, heu! vereor (Superi removete, quod intus
Cor pavet, & dubio succutit ossa metu)
Ite boni, & si quid properantiùs ordine fati
Vos etiam turbo patre furente petat.
Matris ad exemplum generosæ occumbite morti,
Et vitâ & regno clarius istud erit
Flecteris, *Herodes*? an, quo mox omnia vultu
Excipis, & siccis perlegis ista genis?
Cur dubitem, arescunt oculi tibi, pumicis instar:
Et cor, quod silices saxáque vincat, habes,
Regius interea vultu mœrente satelles
Venit, & oppositæ lumina fixit humi,
Protinus agnovi, quid mœsta silentia ferrent;
Occultus tunica ferreus ensis erat.
His mea muneribus connubia regia donas?
Sic tibi sum vilis, sic tibi visa nocens?
Quâ merui culpâ virus sparsisse putari,
Felleáque infidâ pocla dedisse manu?
Ipse tibi virus; te præter, causa nocendi
Nulla: venenato cor tibi felle natat.

Ah utinam? dolor est, sic sævo occumbere letho.
Et turpem titulum mortis habere meæ.
Nec tamen ita moror: sic 7 Judas prælia movit:
Et similis magnis area cessit avis.
Aspice: sic 8. Jonathas occulto proditur hoste,
Inque Tryphoniacas incidit ille manus.
Notus & 9. Abobides socerum fratrésque necavit,
Sanguine constructas inficiente dapes.
En ego nunc, ne fortè parùm 10. Assamonia credar;
In patrias clades ultima gentis eo.
Quidquid erit, moriar: sed ut altæ prodiga mentis
Pectora, queîs victor, quò fremat hostis, habet,
Insequar auctorem (sic me volet ire Tonantis
Ultio) sanguineis umbra timenda comis.
11. Percurres pavidos lymphata voce penates,
Ut solet affuso currere Baccha Deo.
Clamabis modò tolle faces, modò; vulnera tolle:
Sum reus, oppressæ conjugis ultor adest,

Atta-

7. *Judas Machabæus cùm fratribus varia ab hostibus per dolum passus est.*

8. Jonathas *per speciem amicitiæ exceptus, Ptolomaide à Tryphone interficitur.*

9. *Ptolomæus filius Abobi Simonis gener, cùm Judææ regnum affectaret, socerum cum filiis convivio exceptos interemit.*

10. *Utrique ex Assamonæis & Machabæis oriunda.*

11. *Herodes à Mariamnæ conjugis morte in furorem actus est.*

Attamen incassum: nil proficientia fundes
Verba, stat immota vindicis ira manu.
12. Jámque minuta parant tibi fœdam examina mortem:
Debetur vitæ terminus illæ tuæ.
Forsan & in tumulo pereat ne fama sepulti,
Aut hoc, aut simili carmine notus eris.
Hic jacet Herodes: *tumulum execrare Viator:*
Despue; fœtorem nil nisi terra tegit
Neu lethi mirere genus: qui funere multos
Mersit, & à multis jure necandus erat.

12. *Obiit enim fœtenti ac pediculari morbo; suis omnibus gravis juxtà atque exosus.*

EPISTOLA QUINTA.

ARGUMENTUM.

SÆviente in Christianos Maximiano, ferunt Cæsareæ Cappadociæ oppido Dorotheam *Virginem extitisse prosapiâ nobili: quæ, quid in homine supra ætatem, & sexum virtus posset, egregiè ostendit. Nam cùm ab Apricio Præside Diis sacrificare juberetur, eò usque processit, ut nec deliciis, nec suppliciis tentata, à fide recesserit. Et verò inter cruciatus dixisse affirmant, eapropter tormenta nihil se habere: quod iis videlicet, aditus sibi in cœlestes hortos ac vireta patesceret, ubi pomis ac rosis deliciaretur. Cùm autem id temporis, utique Februario mense, aspero gelu solum rigeret, plures id joculari risu excepêre: quos inter* Theophilus *juvenis Causidicus dixisse fertur: Transmitteret ad se, quas jactabat hortorum delicias ac fruges, si veras. Adpromisit* Dorothea. *Quare jam capitis damnata, cùm ad supplicii locum raptaretur; Angelus Ephebi in habitu cultuque recentes ei rosas ac poma obtulit. Illum ergò* Dorothea *cum hac Epistola ad* Theophilum *mittit: adhortans, uti ex munere reddito, fidem ipse quoque capesseret: quod & fecit, adeoque constanter, ut & mortem pro eo, (*Dorotheæ *exemplum secutus) eodêmque die, quo ipsa capite plexa est, generosè ac fortiter obiverit.* Surius Tom. 1. Martyrol. Rom. 6. Febr.

Dorothea Theophilo.

SYMBOLUM.

Theophilus ad oblatam rosam sine mora in *Dorotheæ* fidem concedit, ex Fuco mutatus quasi in Apem; quam scripsit Plinius *lib.* 21. *cap.* 11. rosis maximè allici & delectari.

——— *Tantus utrinque*
Urget mellis amor.

Do-

Dorothea Theophilo.

QUæ nova *Theiophilo* tranſmittit charta ſalutem,
Dorothea caſti pignus amoris habet.
Perlege quodcunque eſt,& aperto tange caniſtro
Elyſias inter mitia poma roſas.
Néve reformides hybernæ tempora brumæ;
Neu dicas magicæ, quod damus, artis opus.
Pone metum; tortis hîc nulla venefica rhombis:
Sævâque 1. Theſſalico carmine fallit anus.
Eſto, aër gelidis Aquilonis inhorreat alis,
Duratámque alta ſub nive claudat humum.
Hoc terræ vitium eſt: facies nitet altera cælo
Nec nive, nec duro læditur illa gelu.
Illic purpurei circùm paſcuntur Amores,
Vernáque pacatis otia rebus agunt.
Illic perpetuo veſtitur gramine campus,
Nec riget excuſſâ ſpina relictâ roſâ
Credere ſi dubitas, quæ mittimus inſpice poma,
Quæque tibi Angelicâ dona feruntur ope.
Nam quid ego ſileam? capitis damnata trahebar,
Inque meis oculis lictor & enſis erant.
Cùm ſubitò cuneos inter,turbámque;frementem
Ales aſpectus conſtitit ante meos.
Candida veſtis erat, picto circumdata lymbo;
Arte velut 2. Phrygia ſutilis ornat acus.

Au-

1. Theſſali Græciæ populi, incantationibus ac veneficiis olim famoſi. 2. Phryges minoris Aſiæ populi, pingendi acu olim peritiſſimi: unde & ſimilium veſtium artifices Phrygiones appellati.

Aurea subductam mordebat fibula pallam,
  Qualis ad excursus pingitur ales Amor,
Lactea frons illi, compti sine lege capilli;
  Transierat pomi fusus in ora rubor.
Et prior ille mihi dubitanti scribere, dixit,
  Scribe: dabit victas in tua jura manus.
Novimus hunc; plus est quam 3. nomine notus amator.
  Mollia pacatæ semina mentis alit;
Utque sit hoc verum (quantùm reminiscor) habebas
  Jam tunc ora sacro nomine digna tegi.
Da veniam, primæ si scribimus acta juventæ:
  Forsan & hîc aliquid, quod juvat, esse potest.
Vix mihi bissenas messes numeraverat annus,
  Cùm prima incipiens corda momordit Amor.
Nec malus ille fuit: cælesti scilicet arcu
  Quæ mihi distrinxit tela, salutis erant.
Ex hinc fœminei cœperunt tœdia cultûs:
  Tœdia singultu sæpe notata meo.
Nil mihi cum speculo, cultu formosa videri,
  Ista inter multas ultima cura fuit.
Clausa domo, laterique latus conjuncta parentis,
  4. Davidicam didici sollicitare chelym.

O quo-

3. *Theophilus, id est, amans Deum.*

4. *S. Hieron. Psalmos Davidicos valdè Virginibus commendabat: Hinc ad Latam de institut. filiæ* Turpia *inquit*, verba non intelligat, Cantica mundi ignoret: adhuc tenera lingua Psalmis dulcibus imbuatur.

O quoties medios rupi ſingultibus hymnos!
Verbáque per lacrymas hæc ſonuëre meas!
Urimur, ô Jeſu! carpunt præcordia flammæ
Inque tuos thalamos me ſacer ardor agit.
Quandó erit, ut niveis Hymen circumſtrepat alis,
Méque tibi caſto fœdere jungat Amor?
Audierat mater: feliciter ureris, inquit,
Filia; ſed monitis cautior eſto meis.
Tuta late; juvenésque procùl vitare memento:
Et cave *Theiophili* nomine quisquis erit.
Ut formæ illicium, ſpecioſáque nomina geſtet;
Adverſum Chriſto ſubdolus urget iter:
Credis & hoc nobis? optavi ſupplice voto,
Ut tuus ex vero nominis eſſet honor.
Falleris, adjeci; quem nobis rere timendum,
Adde moræ modicum, mater, amandus erit.
5. Nomina junguntur; quondam jungemur & ipſi.
Sic meus hinc nobis omnia captat Amor.
Ludor: an adverſis incumbis navita remis?
Inque necaturas præcipitaris aquas?
Quò ruis infelix? quò te malus abripit æſtus!
Siſte ratem, vento non volat illa ſuo,
Verboſas lites, clamoſa negotia tractas,
Cenſerique iſta primus in arte cupis.
Quid tibi cum cauſis, cauſâ ſi deficis unâ,
Quæ rigido ſurſum diſcutienda foro eſt:

Mit-

5. Theophilus, id eſt, amans Deum; uti ſupra annotavi. Dorothea vero, id eſt, donum Dei.

Mitte malas lites súntne ista negotia tanti,
Ut, dum alios servas, ipse perire velis?
Inspice: sanguinea pendentis ab arbore Christi
Quæ nova concipias jura, volumen habet.
Nec tibi turpe puta, Christum coluisse: cruento
Quantumvis trunco vile pependit onus.
Turpe Jovem coluisse fuit: cui turpiter usto
Cùm Veneris placuit crimen, adulter erat.
6. Scilicet in stuprum simulato arsisse juvenco
Dicitur, & 7. nivea factus adulter ave.
Vincimus? an monitis necdum tractabile pectus.
Duráque quod silicum robora vincat, habes?
Christe, tuo tinctas rupisti sanguine cautes:
Unum non poteris perdomuisse virum:
Theiophile ah! quid ages? quæ mittimus, inspice poma,
Ingrati maculâ pectoris illa rubent.
Cætera quid referam? jurantia scribere verba
Pene animus malo, quo caperêre, fuit.
Sic quondam inscripto 8.Gydippe prodita pomo.
Venit in Idalias præda cupita plagas.

Hæc

6. 7. *Poëtæ fabulantur, Jovem in taurum transformatum Europam Phœnicum Regis filiam, & in cygnum Ledam Laconiæ Regis uxorem corrupisse.*
8. *Cydippe Virgo astu Acontii, se illi in uxorem pacisci visa est perlecto carmine, quod pulcherrimo pomo Acontius inscripserat: hi autem duo versus inscripti traduntur.*

Juro tibi sanè per mystica sacra Dianæ,
Me tibi venturam comitem, sponsámque futuram.

Hæc ego vel cultro, liquido vel desuper auro
Scripsissem faustas inter habenda notas.
Dorothea, *hoc juro : vanas Jovis execror aras*
Quódque colis Numen, hoc mihi Numen erit.
Jura licet contra moveas : laudata redirem,
Te conservato si rea fraudis agat.
Scilicet est aliquid, meditatis fraudibus uti;
Si, quem tu fallas, perdere nolle fuit.
Interea dum scribo, fremit mugitibus aër;
Excussa est gremio littera pene meo,
Quid facis, ô Borea? violentos comprime flatus,
Si nescis, unâ plùs mihi parte noces.
Justa peto? motam retinet moderantiùs auram;
Annuit & votis mitior ille meis.
Quin etiam obducto scribentem velat amictu
Aliger, & cœptum perfice, dixit opus
Nil tibi sic venti, quamvis per nubila currant,
Officient, pluvia nec gravis imber aquâ.
Theiophile, ah! quid agis? nullum sit in omine pondus:
Frangor, & articulo dextra tremente labat.
Nimirum quoties mihi nomen Apritius exit;
Terreor, & tacitus succutit ossa pavor.
Nempe tibi si fingis aprum, truculentior illo est:
Fulmineo quamvis dente timendus aper.
Hic gladios, hic tela rotat, tonat igneus ore:
Hic, quo te possis perdere, fulmen habet.
At cur hæc paveas? cur lethi territus umbrâ
Castra fugis, primo vix bene tacta pede?
Fœmina si potui ferrum superare tyranni,
Tu vir ad exiguas commoveare minas?

Pone

Pone metum : nostris mersus cervicibus ensis,
Idem acie positâ jam tibi mollis erit,
Forsitan & victrix adero cervice cruenta ;
Ocurrámque oculis umbra benigna tuis.
Theiophile , ecquid adhuc dubitas succedere ? dicam :
Purpureis halat semita tota rosis.
Quacumque ingredior, rident cælestia Tempe,
Lætáque perpetuo gramine floret humus.
Da mihi te socium ; dextram committe sorori
Frater, & æterni fœderis adde fidem
Hîc ubi constiteris ; non sunt mendacia, dices :
Ille locus fuerat sanguine dignus emi.
Scribere plura cupit, quo nunc tibi scribimus, ardor :
Sed brevis, heu ! fati præpedit hora mei.
Dextra tenet calamum, sed nudo lictor in ense
Imperat abrumpi, quod modò tractat opus.
Imperat à collo sparsos deducere crines ;
Ne sistant gladii percutientis iter.
Nuda humeros, genibúsque minor, nova victima cæli,
Libratam expecto mox ferienda manum,
Hæc est *Dorothea* tibi nunc scribentis imago :
Cætera qui scribat, ferreus ensis erit,
Atque utinam mortis nostræ spectator adesses,
Inque tuis oculis exigeretur opus !
Ut pius es, placidámque foves sub pectore mentem,
Spéctares madidis funera nostra genis.

Et

Et (puto) ſuſpirans ipſo mucronis in ictu;
Quæ cadit, (adjiceres) vivere digna fuit.
Vivere digna quidem, ſed dignior enſe recîdi,
Sicque Deo fuſos evoluïſſe ſuos.
Quod precor, hoc ſummum eſt, det ut oblita cæde papyrus,
Hæc tibi ſanguineis verba legenda notis.
9. *Lacte olim cælimodo limina ſanguine rorant:*
Quò noſter præiit calle ſequendus Amor.
Dorothea *hàc ivit, ſed & hàc penetravit eâdem*
Theiophilus: *dux hæc funeris, ille comes.*

9. *Lacteus orbis, ſive circulus, quem Græci* γαλαξίαν *vocant, à lactis candore, ſive ſtellis albicantibus. De quo Ovid l. Metam.*
Eſt via ſublimis cœlo manifeſta ſereno,
Lactea nomen habet, candore notabilis ipſo.

Epi-

EPISTOLA SEXTA.

ARGUMENTUM.

Habet amor læſus, maximè cùm virtutis viâ ad Deum nititur, etiam in fœmina ſuos & graviſſimos aculeos. Documentum hac Epiſtola traditur. Quippe Iſdegerde Perſarum Dynaſtâ, Idolorum cultum quà blanditiis quà minationibus ac tormentis urgente ferunt: Nobilibus quempiam, cui Jacobo *nomen, eò vecordiæ proceſſiſſe, ut fidem, quam Chriſto & conjugi juraverat, regia amicitia poſthabuerit. Quod ſtatim atque uxor ejus, ampli animi fœmina intellexit: vi doloris & facinoris atrocitate ſaucia, unà cum ſocru hanc Epiſtolam ſcribere aggreſſa eſt. Atque in hac primò levitatis ac perfidiæ maritum coarguit: divortiumque intenta, niſi facti pœnitentia ad ſaniorem mentem redeat. In eum finem rationes proponit, quas amor conjugalis, præſertim læſus ſuggerit. Neque profectò incaſſum. Siquidem hæc Epiſtola ita* Jacobi *mentem perculit, ut ſine mora Rege adito, facinus retractaverit: etiam martyrium pro fide paſſus. Nam ſæviente tyranno, quod ſe illuſum cerneret, membratim cæditur, unde &* Intercifus *dictus eſt. Hiſtoria uxoris nomen ſubticet: ſed quia ambo ex Elape civitate Perſidis oriundi erant: hanc* Elapim, *illùm verò* Elapidem *in verſu appellare placuit.* Niceph. lib. 14. Hiſt. Surius Tom. 7. Martyrol. Rom. 27. Novembris.

Ela-

Elapis Jacobo.

SYMBOLUM.

Veteribus fax accensa, conjugii; extincta verò seu inversa, repudii signum erat; per hoc patet *Elapidis* animus in maritum, quem Deo sibique pariter perfidum rejicit, sed felici eventu.

Inversa premit, conversa resuscitat ignem.

Ela-

Elapis Jacobo.

SCribimus *Elapida* nuper dominóque viróque!
Nunc tibi quo scribam nomen utrúmque perit.
Ne dominum appellem, servum te regia fecit.
Admissúmque virum, quem fleat, uxor habet.
Ah! utinam primûm cum cœpi scire quis esses,
Admisíque tuas nupta futura preces!
Mors mihi pro thalamo funebria ligna dedisset,
Pro cythara, mœstâ carmina ducta tubâ.
Quæ fuit alba mihi nascenti, debuit hora
Ah! potiùs letho nigra fuisse meo:
Ecquid enim tecum senos mihi profuit annos
Vivere, si læsus crimine cessat amor?
Dùm tibi tradebar (memini) nova nupta marito;
Fulgeretque sua lampade noster Hymen.
Fulgeat: ô utinam! dixi; quóque ardet ab igne
Non extinguendas nutriat ille faces.
Tu quoque dicebas inter jurantia verba,
Cúmque foret dextræ dextra juncta meæ.
Elapis, hoc voveo, nostrûm dum vivet uterque,
Ipse tuus semper, tu mea semper eris.
Vivimus, *Elapide*; nec sum tua: nec meus esse
Ipse reus sceleris, perfidiæque potes.
Mentior? an falsum, spretâ quòd Numinis arâ
Diceris 1. Arsacidis thura dedisse Diis?
Dicat in hoc utinam mendax, & crimine falso
Et nimiùm præceps insimulâsse virum!

1. *Arsacidæ Persæ olim dicti ab Arsace Rege.*

Sed non sum mendax; calami neque criminis nostri,
Sed tua sunt lacrimis crimina flenda meis.
Venit, 2. Achæmeniâ tibi qui comes iverat aulâ,
Murcius, & tactum vix bene limen erat.
Elapides, dixi, quid agit meus? ille pudore
Constitit, effusis ora rigatus aquis.
Indolui pavitans, quamvis incerta quid esset:
Sed quod tunc dolui, quódque verebar, erat.
Námque ubi detersis oculorum fletibus ora
Solvit, probrosos rettulit ille sonos.
Rettulit, ut plenâ populis libantibus aulâ
Arsêre invitis impia thura focis.
Alta nigrescebant nebuloso compita fumo:
Non thuris, fumus criminis ille fuit.
Singula dum narrat, gemitúsque in verba profundit:
Eliciunt gemitus singula verba meos.
Urgemus tamen effari: lacrimosa quid urges:
Subdidit: ô forti nubere digna viro!
Protinus exilui; & subitò (sensisse putares)
Annulus à digitis excidit ipse meis.
Scilicet exosus fictæ perjuria linguæ,
Proditor exemplo noluit esse tuo.
Heu! ubi pacta fides? exclamo: ubi præstita Christo
Vota, sub arsuros vota ferenda rogos?
Quò ruis, *Elapide*? lacrimis tingentibus ora,
Cætera me dicunt non potuisse loqui.

Quin

2. *Itémque Achæmenii ab Achæmene primo eorum Rege.*

Quin etiam exanguem, tenebríſque repentè ſub-
ortis
Succiduo ad terram procubuiſſe genu.
Accurrunt famulæ, gelidáque aſpergimur undâ?
Semianimem ſocrus ſuſtinet ipſa nurum.
Et mihi, vive nurus, nurus ô chariſſima, dixit;
Jam (puto) perfidiæ corrigit acta ſuæ,
Mortua (crede mihi) tamen iſtà voce revixi,
Redditáque eſt oculis lux, velut ante, meis.
Quid tamen hoc prodeſt, oculis ſi lædor apertis,
Et vel ſic telum, quo feriamur, habent?
Parvus *Jacobides*, formoſus imagine patris,
Hærebat gremio ſarcina mœſta meo.
Inde per amplexus noſtras effuſus in ulnas;
Quæ tibi nunc, mater, funera flentur? ait,
An pater occubuit? licuiſſet dicere rectè!
Prèque ſacro occubuit Numine; quanta fo-
rem!
Aſt aliâ in luctum causâ deducimur: illa,
Quâ vivis, mœſti funeris inſtar habet.
Interea cupido tua facta ediſcere nato,
Reddidimus triſti talia verba ſono.
Mollis, *Jacobide*, pater eſt tibi: juſſa parentis
Corrige: ſic illi degener eſſe velis!
Quid fles? blande puer, meliori digne parente!
Sunt tibi præſtantes, quos imiteris, avi.
Corpore parvus adhuc, ſed ſanguine creſcis eo-
dem.
Errorem patris diluat iſte cruor.
Audiit, & nivei poſito velamine colli,
Chara parens non me vox tua terret, ait.

Ibimus, ô mater: jugulum præbebimus enſi,
Qui bene per patris pectus iturus erat.
Eſt mihi, qui foſſo currat de pectore ſanguis,
Et bene non tinctam qui bene tingit humum,
Quid mihi tunc animi fuerit, cognoſcere certè,
Ni modò deſieris tu pater eſſe, potes.
Brachia miſcuimus, blandéque per oſcula nexi,
Confudi lacrimas illius, ille meas:
Quin age, chare puer, primis quoque fortior annis,
Quæ pater extimuit vulnera, diſce pati.
Atque utinam mater jungat tibi! quoque maritus
Non cecidit ferro, nupta puérque cadant.
Plura quid hîc referam? vellem cognoſcere poſſes
Quæ modò ſit noſtræ forma, tenórque domûs.
Flent famulæ, mœſtâ feriunt ſibi pectora dextrâ,
Inque domo lacrimas angulus omnis habet.
Heu mihi! quàm largus ſcribenti decidit imber?
Illo, quem ſpectas imbre, litura venit.
Quid facitis lacrimæ? crimen delete mariti:
Quid mea non juſſis charta madeſcit aquis:
Scribere ceſſabam: cùm nobis proxima ſocrus
Accumulat ſocia triſtia verba notâ?
Scribere, quid hîc ceſſas, nurus ô lacrimabilis? inquit:
Scribe, ferat queſtus hæc quoque charta meos.
Nate, dolor matris, malefauſti præda timoris,
Quò tuus in ventos tam citò fugit amor?
Hæccine ſunt noſtra ſolatia danda ſenectæ;
Hæccine ſunt curis præmia danda meis,

Par-

Parvus eras (memini) cùm ficti fulmine belli.
  Martyrio nobis erudiendus eras.
O! quoties nudos tibi cùm monſtravimus enſes,
  Riſiſti armatas militis enſe manus.
Ipſa ego te vidi, quó fortia fata ſubires,
  Ante aram curvo vota tuliſſe genu.
Quâ bene cœpiſti, cur nunc malè cedis arenâ?
  Cur tam diſſimiles hic vir, & ille puer?
Si fuit errandum, ſi ſic: nobiſque futura
  Non fuerant culpâ fata priora tuâ.
Ah! meliùs tibi prima dies, tibi ſumma fuiſſet:
  Nate, fuit cunis aptior urna tuis.
Scilicet innocuis artus, ſine crimine membra,
  Et luctûs fontem clauderet illa mei.
Sic queritur mater, juſtóque armata dolore
  Sollicitat queſtus in tua facta meos.
Mobilis *Elapide*, quò te tuus abſtulit error?
  Verbáque promiſſis inferiora tuis?
Qui meus hinc, cur non etiam meus inde rediſti:
  Nuptáque ſum reducis, ſicut euntis eram?
Téne feram paritérque reum, paritérque maritum?
  Dicar ut infidi conjugis uxor ego?
Devorer antè, precor, ſubito telluris hiatu,
  Antè vel excuſſi fulminis igne cadam.
At meliùs! dextrum mihi cor ſalit? altera ſæpe
  Quod perdit, revehit altera ſæpe dies.
Quod Petrus admiſit crimen, quas Magdalanoxas.
  Ille ſuis lacrimis lavit, & illa ſuis.
Nec tu primus eris, qui viſo expalluit enſe,
  Quem poſt viſceribus condidit ipſe ſuis.

Auguror, hoc facies: isto mihi littera voto
  Promicat in laudes ambitiosa tuas.
Neu tibi servato titulos, prætiosáque fingas
  Nomina. ‡. *Truncato* gloria major erit.
Sic nobis geminæ crescent præconia famæ:
  Elapis Elapida Martyris uxor ero.
At cupiam potiùs vibrato occurrere ferro,
  In tua cùm sævus pectora lictor aget.
Et mihi (si nescis) bullit sub pectore sanguis
  Et propè jam bellis invidet ille tuis.
Ipsa ego, quando tuo stillantia tela cruore
  Videro, clamabo: non satis illa rubent.
Huc in nos veniant, & nuptæ tangere donen
  Corpora *Truncati* sanguinolenta viri.
Tunc erit, ut dicunt morientia conjugis ora,
  Verus Hymen nobis ultimus iste dies,
Fallor? an ambobus pulchro certamine functis
  Augebit cæsus funera bina puer?
Augeas ah utinam! nobísque hæc funera porte
  Candidus admisso Lucifer ortus equo!
Si tamen is patri vivat, matríque superstes;
  Qui socio tumulo corpora condat, erit.
Ille memor causæ, pro qua defungimur ambo,
  Inscribet titulo nostra sepulcra brevi.
Hic jacet Elapides *tumulo, jacet* Elapis: *ambos*
  Edidit unus amor, condidit unus amor.

‡. *Fit allusio ad* Intercisi *nomen, quod illi à martyrio, uti suprà in argumento memoravi, inditum est.*

EPI-

EPISTOLA SEPTIMA.

ARGUMENTUM.

EUstachius (*cui & Placido nomen ante baptismum*) *vir extitit sub Trajano Imperatore, domi militiaque clarus in paucis, Verùm, ut se habent res humanæ, cùm bonorum omnium jacturam fecisset, statuit cum* Theopista *conjuge, parvulisque liberis* Agapito, *&* Theopisto *ex Italia in Ægyptum navigare, privatam illic vitam acturus. Sed ecce in via gravior, & acerbior illum casus invadit. Siquidem* Theopista *primùm perfidiâ naucleri illi surripitur: tum & duo ejus filii in trajectu fluminis leoni, ac lupo in prædam cedunt: qui tamen à pastoribus erepti, deinceps intra eorum mapalia adolevére. Similiter* Theopista *lenoni impuro per cælestis vindictæ prodigium surrepta est: quæ exinde pro famula apud heram rusticanam, quindecim ipsos annos sese locavit; gessitque. Hæc igitur cum de* Placido *quidpiam inaudiisset, quem Cæsar conquiri in Ducem adversus Barbaros jubebat: hanc Epistolam ad eum exarat; in qua quidquid sibi à raptu acciderat, recenset. Tum & de filiis nonnulla attexit: quos primò à bestiis laceratos, ac ereptos postea obscurâ famâ intellexerat. Hortatur ergo, ut exercitum moveat contra Barbaros: priùs tamen se in laborum, imò & Martyrii*

(quod vaticinio assequitur) sociam adsciscì postulat. Nec verò fefellit eventus: Quippe procedente tempore Eustachius, *&* Theopista, *itémque, filii qui sub patris vexillis merebant, cùm in mutuam notitiam venissent: primò vincula, cùm & mortem pro fide, tauro æneo candentique inclusi, fortiter oppetière.* Baronius Tom. 2. Martyrolog. Rom. 20. Septembris.

Theo-

Theopista Eustachio.

SYMBOLUM.

Pes circini, unde digressus, revertitur, & orbiculum fingit; quo veteres Ægyptii Deum significabant. Sic EUSTACHIUS cum conjuge & liberis distracti primò, tum deinde rursus in unum coëunt; Deo utique per igneum taurum sacrandi. Benè illis.

Redit labor actus in Orbem.

Theopista Eustachio.

MIssa venit 1. Phariis, malè quas tentavimus oris
Hæc tibi captivâ littera scripta manu
Vix illâ *Theopista* tibi noscetur; amictu
Fortunæ antiquum dissimulante decus.
Sed tua sum, quamvis versis ad tristia fatis:
Et tua (quod superest temporis) esse volo.
Perlege, nec grave sit nostros ediscere casus:
Scilicet hoc veri pondus amoris habet.
Nox erat in cursu, cùm te præeunte jubebar
Cedere possessæ finibus Italiæ.
Jussa domo cessi, natis comitata duobus,
Qui mihi conjugii summa superstes erant.
Quos ego non gemitus quæ non suspiria fudi,
Respiciens patrios, dum licet usque, lares!
Venimus ad portum, navem conscendimus ægrè:
Linquebat Latiam pes mihi tardus humum.
Quò ruimus? tacito mecum sub pectore dixi:
Quid Libycum infausta puppe paramus iter?
Nauta fuit (memini) sed falso nomine nauta:
Fleverunt nati; perfidus hostis erat.
Jámque ferebamur vento, quo parte Canopi.
Niliacas ponto devehit unda rates.
Nescio quâ subitos causâ faciente timores,
Qui fuit in fluctu, constitit ore color.
Scilicet insidiis petitur mea forma, simúlque
Panditur in curas area longa tuas.

Ex-

1. *Phares Ægypti Insula.*

Exieram navi, positis in littore natis;
 Jámque manum nobis exhibiturus eras.
Cùm subito incumbens projecto navita conto,
 Longiùs à ripa provehit ille ratem,
Abstrahor, *Eustachide*, clamo: sed turbidus aufert
 Nequidquam fusas ventus & unda preces.
Perfide quid tentas? non sum sine vindice; fulmen,
 Quo superi castam me tueantur, habent.
Surdior ille freto nequidquam adversa moventem,
 Pertraxit laceris in sua tecta comis.
Ne metue: ex digitis aurum quod fortè micabat
 Abstulit: ulterius nil habet ille mei.
Quin scelus hoc rapuisse fuit: subitóque propinquam,
 Quam pede tangebat, corpore planxit humum.
Quid tamen hoc nobis frustra grateris? ab illo,
 Quod duxi vitæ, tempore pœna fuit.
Nimirum famulas inter, damnata labori
 Brachia, barbaricæ pensa locamus heræ.
Ah! quoties, madida dum torquo stamina dextrâ,
 Insolitæ fusos comminuêre manus!
Ah! quoties saturis expressimus ubera vaccis!
 Et somnum pastas cepimus inter oves!
Viderat hoc aliquis perculsúsque illice formâ,
 Plus hic quàm famulam vultus obumbrat, ait.
Nec mora, conjugii sibi spem facit: ast ego contrâ,
 Quid tentas? quam vis jungere, junxit Hymen.

Eustachidæ conjux dum prospera fata manebant:
Eustachidæ conjux exulis exul ero.
Interea dum pensa gravant, excudimus hymnos,
Et varia duras fallimus arte moras,
Est horti ad clivum vitro perlucidus amnis,
Quem cingit densâ populus alba comâ.
Sæpe greges illic inter, súbque arboris umbra,
Lassatæ mollem præbuit herba thorum.
Hîc ego cùm placidi starem prope fluminis undam,
Heu! prope sum vultu territa facta meo.
Et niger est; & habet, quod nux malè saucia tingit,
Cortice contractas inficiente manus.
Si me nunc videas, quæ sim fortasse requires;
Pauperis aut Mopsi fortè putabor anus.
Adde, quod &, miseræ ne fors minùs esse liceret,
Auxerunt curas pignora bina meas.
Scilicet hîc aliquis(redeunt ad lumina fletus)
Narrabat mœsti tristia damna patris.
Venerat; heu! genitor sub iniquo sidere natus,
Et sua qui longùm funera portet! ait.
Venerat ad flumen, quod cùm transmittere tentat,
Atque efferre isto pignora bina vado.
Protinus inde lupum, sed & hinc properâsse leonem
Rettulit: in mediis dum pater erat aquis.
Quid faciat? puer iste lupi, puer ille leonis
Præda fit; & frustra clamat uterque patrem.

Non

Non tenui lacrimas, casúque exterrita, dixi:
  Diripiunt avidæ viscera nostra feræ!
Falleris, adjunxit; morti sublatus uterque est,
  Et pastorali crescit uterque casâ.
Crescat, & hinc olim bellis majoribus apti,
  Ille meos luctus sistat, & ille tuos.
Hactenus exitium: sed nunc vaga fama susurrat:
  Cæsareum castris te rediisse ducem.
Imperat hoc 2. Cæsar, duc te perrumpere castra
  Sperat, & hostili vellere signa manu.
Arma cape, *Eustachide*; sed me prius ante vocatâ:
  Non ego sum bellis surripienda tuis.
Ibimus, & nudos tecum curremus in enses,
  Dignáque magnanimo conjuge nupta ferar.
Quid tamen hæc moveo? majores molior ausus,
  Pulsanda est magnis area major equis.
Neu me fortè putes solo de nomine vatem,
  Accipe sincerâ dicta relata fide.
Est locus, umbrosæ quà se domus ultima valli
  Permittit, Fagis, Ilicibúsque frequens.
Hâc ego cùm nuper pastas de montibus agnas
  Ad solitos adigo sole cadente lares,
Substitimus pro more, crucis quà cortice Fagus
  Exhibet inscriptas relligiosa notas.
Nec mora, nuda premens adductis pectora palmis,
  Herbosámque genu supplicis instar humum
Ergóne (succlamo) luctus & funera jungam?
  Virque mihi dempto fine carendus erit?

2. *Cæsar, Trajanus Imperator.*

Christe,per hoc uda quod crescit in arbore signũ
Fac veniat votis mollior aura meis.
Nec precor, ut niveo glomerentur stamina fuso,
Aureáque in longos fila trahenda dies!
Redde mihi *Eustachiden*, & si vis funera junge;
Ille mihi meliùs funere junctus erit.
Finieram: subitóque arbor mihi visa precantem
Audisse, & mota dicta tulisse comâ,
Quin etiam tacitam sensi lugentis in aurem
Demitti blando talia verba sono.
Mitte queri, *Theopista* propè est, quem voce requiris:
Perfer; erit pœnæ meta modúsque tuæ.
Eustachides vivit: vivunt duo pignora, nati:
Et modò sub patriis legibus arma gerunt.
Arma gerunt? quando dabitur concurrere,& unâ
Si fas non fuerit vivere, posse mori?
Præcipit hoc animus: 3 taurum succende, satelles:
Debetur nostræ torridus ille neci.
Prima bovem insiliam, plusquam per cornua sacrum,
Cujus terribilis spiritus ignis erit.
Inde ego clamabo: læti succedite: taurus
Igneus hic quamvis, nil tamen igne nocet.
Atque aliquis posthac recolens hæc funera,dicet;
(Sic mihi, nec falsò vaticinatur amor.)
Dispereunt nati, genitrix pater: attamen illis
Sic periisse semel non periisse fuit.

EPI-

3 *Supplicium quo interiere,taurus fuit aneus,igne succensus.*

EPISTOLA OCTAVA.

ARGUMENTUM.

URsula *Dionoci Cornubiæ Regis apud Britannos filia, cùm instructa classe ad Armoricos, Galliæ populos, quà oceano Occidentali alluitur, navigaret: secúmque undecim millia Virginum duceret, contractis ibidem nuptiis, populum plusquam virorum factura: aliò derepentè, seu maris æstu, seu potius Dei providentiâ, navigationis cursum & consilia divertit. Quippe naves vi tempestatis ejectæ ad littus, quà Germanico mari Rhenus fluvius se affundit: cùm in Molgam pictorum, & Caunum Hunnorum piratas ac duces incidissent: gravis subitò dimicatio coorta est: illis impurè & hostiliter, his verò fortiter pro pudicitiâ, & fide certantibus. Quò factum, uti ad ferrum usque (dum utrinque pertinaciâ bellum geritur) imò & ad internecionem res processerit. Cùm autem has inter Virgines* Cordula *reliquis meticulosior sese pugnæ & martyrio subduxisset: idque* Ursula *jam cælo cum Sodalibus recepta comperisset: hâc Epistola illam ad constantiam hortatur. Quocirca adductis in medium palmis, quas reportârunt, hortatur, ut quàm primùm hostibus generosè se prodat, neque oblatam arreptámque victoriæ laurum, sibi aut eripi, aut in manibus effringi patiatur. Quod utique die insequenti, ut optaverat* Ursula *evenisse scribit* Baronius Tom. 4. Annal. Martyrol. Rom. 21. Octobris.

Ursu-

Urſula Cordulæ.

SYMBOLUM.

Ovem viridi oſtenſo ramuſculo allici, trahique ſolitam ſcribit *D. Auguſt. Tract.* 26. *in Joan.* CORDULAM inſpice, & hæc virentibus Sociarum palmis attrahitur, ut impavida ſe morti offerat. Quàm verè utrimque:

Suaviter & fortiter.

Ur-

Urſula Cordulæ.

URſula mittit ovans de tot modò millibus
uni:
Cætera felici funere turba jacet,
Fallimur, ah! ſummâ cæli micat aurea turri:
Cui modò deſertæ ſcribimus, illa jacet.
Perlege, quid dubitas? cæleſtes inſpice laurus,
Quódque auro ſcriptum nunc tibi venit opus,
Nempe niger, caſtam calamo tingente papyrum
Quo premitis, cælo non fluit iſte liquor.
Omnia Luminibus, vel puro ſcribimus auro,
Quæ tabo fuſus ſcripſerat antè cruor.
Cordula, quò raperis? juvat hîc edicere caſus,
Caſtáque Virgineâ prælia geſta manu.
Soluerat à portu ventis elata ſecundis
Fœminea Armorico claſſis itura mari,
Jámque ferebatur remis, velíſque per æquor:
Pérque fatigatas fortior ibat aquas.
Æole, conclamo: fugientes ſiſte carinas:
Quem cupiunt naturæ, non ego, ventus agit,
Ventus agit nautis aptus, non aptus amanti
Candida ſervandæ ſigna pudicitiæ.
Vana peto, precibúſq; meis obmurmurat Auſter.
Et nimiùm placida proſperitate nocet.
Fors aderat Divæ effigies quá puppe ferebar,
Ut facilis dubio dúxque coméſque mari.
Sæpius hanc ſupplex, quò nos averteret æſtus,
Sum prece, accenſis devenerata focis.
Odimus ah! thalamos; *Virgo*, da funera, dixi;
Funeribus jungi noſter anhelat amor.

Irruat

Irruat in classem Boreas, notúsque procellis
Africus, & mediis cymba dehiscat aquis.
Dulce erit, effracta pelago sub sidere puppe,
Obruat impuras quo Cytheræa faces.
Audiit, & subito discussam turbine classem
Littore ab Armorico ventus & unda tulit.
Pro thalamo in gladios & funera mittimur omnes,
Quâ prope Rhenanas 1. dividit æquor aquas.
Hunnorum 2. hîc acies. 3. Pictorúmque emicat ensis,
Et plúsquam pictos exhibet ille metus.
Bella movent; mistis resonat clamoribus æther:
Prædáque carnivoris cedit ovile lupis.
Prima ego, quid frustra sævis, ô barbare, dixi:
In nos non blandus, ferreus esse potes.
Hæc ubi: vibratis densantur funera telis;
Et nova littoream victima plangit humum.
Pars ferrum mediâ capulo tenus excipit ulnâ:
Pars minor abscisso vertice cæsa cadit.
Est, cui districto patuerunt pectora telo:
Est, cui virgineum transiit hasta latus.
Erubuit Rhenus tumidúsque à sanguine nostro
Currere purpureis in mare cœpit aquis.
Forsitan hoc aliquis, dum captat arundine pisces,
Vidit & incœptum dextra relinquit opus.

Hoc

1. *Rhenus fluvius Coloniam Agripinam alluens, indeque circa Batavorum fines in tria cornua divisus, totidem ostiis in Germanicum Oceanum influit.*

Hoc igitur terris: agitur res altera cælo?
Illic, quæ meruit præmia, quæque refert.
Palladia 3. accepto micat ille pulchrior ostro:
Hîc 4. Saulæ graditur juncta 5. Britulla comes.
Vidimus & lauros, sacro quas Marte relatas,
6. Verenæ divus suppeditabat Amor.
Quid reliquas memorem, nivei quas codice libri
Spectavi rutilis emicuisse notis?
Dum tamen evolvo, spatium sine nomine vidi?
Nimirum summæ funeris una deest
Fert malè castus Amor jacturam mortis in una;
Et queritur factum sanguinis esse parum.
Cordula, quid dubitas? metus hic tibi sævior hoste est:
Heu! ubi, quam dederas in mea jura fides?
Flêsti discedens: flentémque animâsse recordor;
Cùm mihi cœpisti sic prior ore loqui.
Ursula, quò rapimur? thalami quid quærimus ignem?
Ignis hic æquoreâ plùs mihi friget aquâ.
Quam modò pro thalamo vellem succederet ensis!
Virgineas caperent casta sepulcra comas.

Hoc

5. Hunni & Picti piratæ, qui Virgines in fide & pudicitia stabiles contrucidarunt: ad hos fit allusio in versu 3. 4. 5. Nomina quarundam Virginum, quæ cum Ursula martyrium subière.

6. Verena cum Essario juvene consanguineo navigaverat: quem & ipsa in cæde pavidum verbo exemploque animavit, impulitque ad mortem fortiter obeundam. Lib. 4. Revel. S. Elisabethæ Virg. c. 2.

Hoc dixiſſe fuit: primo tamen agmine cedis:
Soláque detractas fortia bella pati.
Ima puppe lates, quò te timor egit inertem:
I nunc, & cupidæ nomen amantis habe.
Credor in hoc etiam? dum nos proſcinderet hoſtis.
Huc illic media nave cucurrit Amor.
Cordula, quid latitas? cur ſic bellum effugis inquit:
Jam Sociæ palmã quam modò perdis, habent.
Sævierant hoſtes, defunctáque corpora bello
Tingebat fuſus ſemiſepulta cruor.
Candidus emicuit rubris exercitus alis,
Et tenues vitæ; cætera nubis erant.
Ducimur extemplò magni ſub tecta Tonantis.
Et *Virgo* caſtas excipit ipſa nurus.
Ardua luminibus clareſcunt atria, & auro
Cuilibet accincto lampades igne micant.
Vulgus Hymen Hymenæe canit: pars, Io triumphe:
Pars liquidum accenſo thure vaporat iter,
Quæque priùs rigido tractârant prælia ferro,
Exornat fortes aurea palma manus,
Nec deerunt terris ſua gaudia: nempe ſuperſunt
Mittenda in varias oſſa verenda plagas
Credis & hoc? maduit noſtro quæ ſanguine tellus,
7. Alterius nunquam funeris hoſpes erit.
Ergo age, rumpe moras, vanúmq; expelle timorẽ.
Ad ſua te revocat prælia caſtus Amor.

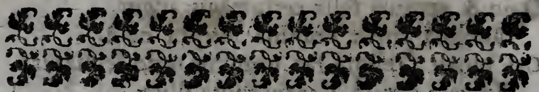
Quin

Quin & venturi felix certaminis augur.
 Dimidia pinxit nomina scripta notâ.
Cor pinxit: reliqui fac nominis ordo sequatur:
 Fulgeat aurato *Cordula* tota libro.
Sic erit: impatiens Amor aureus emicat astris,
 Quà tinxit liquidas barbarus hostis aquas.
Quid? quòd & ille tibi chartam, laurùmque virentem
 Deferet, ut palmæ nuntia certa tuæ.
Nec mora, consistens tepefactæ sanguine ripæ
 Concinet Elysiâ fortia tubâ.
Corula *Virginea plusquam millesima turba*
 Pars decies, domito læta pavore redit.
Plaudite sic reduci, geminavit Cordula *festum*:
 Paverat illa minùs, fecerat illa minus.

Finis Libri primi.

R. P.

R. P. JOHANNIS VINCARTII GALLOBELGÆ INSULANI E SOCIETATE JESU.

SACRARUN HEROIDUM EPISTOLÆ.

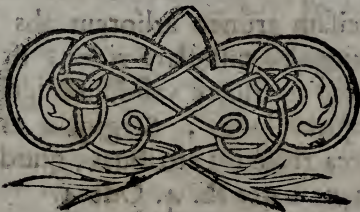
LIBER SECUNDUS.

EPISTOLA PRIMA.

ARGUMENTUM.

AGlaë *Romanas inter nurus forma elegantiâ ac divitiis præpollens, cùm primam juventam* Bonifacii *(quem ut œconomum domi alebat) amoribus atque illecebris implicuisset: vitâ in melius mutatâ, conquirendis diligentissime Martyrum reliquiis operam suam, & opes locare cœpit. Igitur* Bonifacium, *tradita illi ingenti vi pecunia in Ciliciam misit: regio hac est minoris Asiæ, ubi Simplicianus Præfectus quotidianâ in Christianos ferocia exasperabat, Verùm cùm diutiùs illic,*

illic, quàm abiens promiserat, hæreret: hanc ad eum Epistolam scribit, in quâ conqueritur de nimia tarditate. Cùm autem inter scribendum edocta fuisset ab Angelo, Bonifacium *fidei Christianæ accusatum attineri in carcere, eundem ad constantiam & martyrium hortatur.* Inter *alia verò illud maximè rogat, uti corpus suum Romam deferri curet per suos: quod ipsum quoque comitibus ac famulis, qui cum eo discesserant, sedulò commendat. Nec spes ea, & votum frustra fuit. Quippe* Aglaë *&* Bonifacii *corpus recepit, & eidem templum ac sepulcrum, prout ante voverat, magnificentissimum condidit: delectâ sibi ad ejusdem Martyris corpus sepulturâ.* Surius Tom. 3. Martyrologium Rom. 14. Maij.

Aglaë

Aglaë Bonifacio.

SYMBOLUM.

Excisam trunco arborem abs radice nouo virgulto pullulare vides? Et vides Martyrem in funere validum, ipsâ videlicet injuriâ lucro, & gloriæ cedente. Quocirca rectè illi attribuas, quod arbori Lyricus vates lb. 4. Ode 4.

Ab ipso
Ducit opes, animúmque ferro.

Aglaë

Aglaë Bonifacio.

GRatulor, incolumi Cilicas adiisse carina:
Plùs æquo reditum sustinuisse, queror.
Scilicet hunc primo signârat Cynthia cornu,
Et prope jam plenis tota refulsit equis.
Quidquid id est, paterer; si, pro quo mitteris isthuc.
Quis mea, nescires, pectora torquet amor.
Ah! nimiùm mora longa mihi, quæ gaudia differt.
Et figenda sacris oscula Martyribus!
Accidit dubius nostris mœroribus angor,
Quæ possit tantæ causa subesse moræ.
Quid statuam ignoro: vetuit fortasse quod opto
Miles? an istius nil ibi mercis erat,
Non semper leporem capias, venatibus apta
Quamquam adigas celeres per juga summa canes,
Sæpéque nec piscem; quamvis humentia lina,
Et tibi piscosis pendeat hamus aquis.
Fallimur, ô! 1. Tarso quàm primùm es redditus urbi,
Ille locus tabo sanguinolentus erat.
Interdum timeo, quamvis exosus utrique,
Ne te fœminea compede nectat amor.
Ah! peream potiùs, quam me hæc injuria lædat
Dicar & infido fœmina lusa viro,

D Quid?

1. *Tarsus urbs Ciliciæ caput, ubi Bonifacius à Simpliciano præfecto primùm captus, tum deinde martyrio affectus est.*

Quid? damnata priùs rursum te prælia vincant?
Et quod jurâsti, ventus & aura feret?
Túne peregrinæ dum fors blandiris amicæ,
Dissipet illa meas, quæ malè dantur, opes?
Dona ego transmittam; donis peregrina fruetur?
Vilior & turpi pellice Martyr erit?
Quid facis? heu! castæ frustra sperare sorori?
Cor dolet, atque irâ mistus abundat amor!
Quid tamen hæc moveo? melioribus uteris armis,
Et spolium de te nulla 2. Cilissa tulit.
Utque sit hoc verum, clausâ servatur in arcâ
Promissa testis scripta tabella tui.
Hactenus insanisse sat est (hoc pagina signat)
Turpiáque Idalio colla dedisse jugo.
Hoc, Aglaë *voveo nullus, qui pectora nobis*
Quàm Christi posthac ignis adurat, erit.
Hæc ego dum relego, & scriptæ do basia chartæ,
Sæpe sono tenui, dico; tabella, places.
Neu dubitem, subitò præterquam murmure famæ
Constitit Angelico teste relata fides.
Ut vidi, ut sensi pavidum sub sidere pectus!
Mobile sic placidis sternitur æquor aquis.
Vincimus, exclamo: quem coràm cernimus Ales
(Nec fallor) palmas præcinit ille tuas,
Hic rate te Cilicas tetigisse fideliter oras;
Et Tarso exceptum, nuntius Ales ait.

Ardua

2. *Cilissa, mulier è Cilicia ortu.*

Ardua prostabant furnis tabulata theatris,
Mœstáque sanguineo pegmata structa foro.
Circum enses, cultríque; ferus circúm undíque lictor,
Et nova sub gladio Victima Martyr erat.
Ausus es amplecti, pulchróque fluentia tabo
Pectora, complexu pressa fovere tuo.
Quin etiam tepidum labris suxisse cruorem
Diceris, & sacris erubuisse notis.
O! mihi qualis eras hoc tinctus murice: talis
Fac redeas; *Aglaë* congruit iste color.
Aliger hîc contra: faciet *Bonifacius*, inquit:
Et novus effuso sanguine Martyr erit.
Martyr eris? vellem tecum licuisset adire
Sic bene casaro victima juncta forem.
Quàm meliùs fosso flueret de pectore sanguis,
Quàm lacrima in culpas rursus itura meas!
Et mihi sunt vires, stricto concurrere ferro:
Plùs me,quàm quisquam crederet,urget amor.
Nil moror aut dentes ferrati pectinis, aut quas
Lictor suffossis unguibus urget acus.
Nec pice, nec rutilo succensos igne lebetes
Cor pavet, aut quidquid Præsidiis ira coquit.
Interea quoniam te solum hæc prælia poscunt,
Incipe, sed forti bella movere manu.
Perfer & obdura: metuendæ cuspidis hastas.
Mollia ceu plumæ verba, portat Amor.
Quin facito ut dicas quoties mucrone Satelles
Sæviet: hoc *Aglaë* jussit obire modo.
At potiùs *Christus* jussit, fusóque cruore
Suscitat ignavas ad sua bella manus.

Quòd si fortè tibi reddatur Epistola, quando
Lictores inter sanguinolentus eris:
Hanc cupiam tepido perfundi sanguine: pactam
Adstruet hæc meliùs rubra litura fidem.
Ipsa ego cùm manibus, labrisque adpressero, dicam:
Pro Christo fusus quàm benè sanguis olet!
Interea famuli comites, quos misimus unà,
Este, precor, vestræ turba fidelis heræ.
Compositum corpus *Bonifaci* insternite puppi,
Quam Phrygia illusus vestiat arte tapes.
Addite purpureis carchesia candida velis.
Pérque ratem liquidus munere sudet Arabs.
Ut venti aspirent, remis quoque pellite navim?
Et facite, ut modicâ denatet illa morâ.
Ipsa ego procurrens, quà se 3. Tybris ostia pandunt,
Spectabo placitæ signa notámque ratis.
Et quæcunque procùl venientia videro vela?
Vela tamen rubeâ conspicienda notâ:
Clamabo, meus est navi *Bonifacius* istâ:
Jam vehitur Martyr, qui priùs emptor erat.
Nec mora, votivis ardebunt cinnama flammis;
Ibit & in longas excita Roma vias.
Cùm propè constitero, sacros affusa per artus
Adjiciam modicâ talia verba prece:

Da

3. *Tyberis seu Tybris celeberrimus Italiæ fluvius, qui urbem Romam præterfluens, exinde duobus ostiis modico spatio diremptis, in mare mediterraneum evolvitur.*

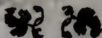
Da veniam, frater; cæloque recepte sororem
  Respice, & æterna fœdera junge fide.
Jactabas abiens te Martyra; risimus illud:
  Corrigitat risus exitus ipse meos.
Nec deero votis sublimibus alta columnis
  Templa, tibi Pariâ construet arte labor.
Ardebunt illic præcinctæ lampades auro,
  Inque laboratis thura cremata focis.
Tunc tibi subjiciam: *Bonifaci*, has incole sedes,
  Sed meâ fac tecum molliter ossa cubent,
Quin etiam inscripto lucentia marmora versu
  Ultima defuncti Martyris acta ferent,
Siste, Viator, iter: jacet hac Bonifacius *urnâ*
  Occubuit Martyr, qui prius emptor erat.
Hic Aglaë *vicina; fuit peccasse quod olim,*
  Corrigit hoc tumulo frater, & illa soror.

EPISTOLA SECUNDA.

ARGUMENTUM.

JOannes, *cui cognomentum* Chrysostomo, *ob auream in dicendo facundiam inditum fuit, cum sanctioris vitæ desiderio teneretur: desertâ Antiochiâ & forensibus negotiis, ubi viduarum causas agitabat, matrem viduam ac sororem juvenculam relinquere statuit. Quod cùm fecisset, imò & in abditiora quædam loca penetrâsset, asperioris vitæ gratiâ: ejus soror, quam hîc ex matris nomine* Anthusam *sive* Anthusen *vocamus, hanc ad illum Epistolam scribit. In qua primùm matris orbitatem & lacrimas suas exponit: tum deinde in nimias ejus corporis afflictationes invehitur: rogans ut sibi temperet, seque cogitet non solitudini, sed publico natum esse; unde & sibi* Chrysostomi *cognomentum adsciscere aliquando debeat. Quamobrem hortatur, ut relicta solitudine quàm primùm Antiochiam, ad rerum magnarum captandas occasiones revertatur.* Metaphr. Niceph. lib. 3. c.2. Martyrol. Rom. 14. Septembris & 17. Januarii: quo die Translationis ejusdem festum præcipuo cultu observatur.

Anthuſa Chryſoſtomo.

SYMBOLUM.

Ut leonem Chryſoſtomus cruce in terram depacta domat: ita & ipſum morbus pertinacior. Nam & eo ſeceſſum publico mutare cogitur, exinde *Chryſoſtomi* nomen concionando habiturus. Adeò hîc quoque verum, quod ſcitè quidam dixit: *plumbeam eſſe ſanitatem, morbum aureum.* Sive quod Poëta cecinit:

Dant vulnera vitam.

Anthuſa Chryſoſtomo.

QUos queſtus, germane, dolens fert pagina, mittit
Hos tibi cum charâ matre relicta ſoror,
Teſqua petis certè viduis inviſa, diſerto
Antè quibus ſtudio mite levamen eras,
Profuerint doctæ quidnam, modò ſcimus, Athenæ:
Ut fugerent, ſolos erudiére pedes.
Quà prodeſſe parens voluit, malè proditur arte,
Et patitur telis vulnera facta ſuis.
Quò fugis, ah frater: cur ſic modò deſeris urbem?
Et cava ſylvoſis rupibus antra petis?
Si lacrimas quæris, latebra malè quæris in iſta:
Exhibet has animi nuntia charta mei.
Collige, ſic meliùs qui nobis depluit imber,
Inque tuos vultus, & tua ſaxa cadat.
Interea quæ primà ſequar, vix anxia novi:
Multa dolenda ſoror, plurima mater habet,
Illa mihi nuper lecto ſubnixa jugali
(Forſitan at vobis excidit iſte locus)
Singultus ducens, oculis quoque triſtior udis.
Materno tales edidit ore ſonos.
Durus, *Anthuſe*, frater tibi: durior idem
(Fas ſit vera queri) filius iſte mihi eſt.
Nempe 1. *Secundiadem* mentitur nomine: nobis
Dum vixit conjux, ille *Secundus* erat,
Ille

1. *Secundiades Chryſoſtomus* hîc dicitur, *à Secundo Patre; ad cujus nomen fit alluſio.*

Ille *Secundus* erat, quo fortunata marito
Perstabat patriæ sórsque decùsque domûs
Lædimur, *Anthuse*, pótuit succurrere frater:
Sed mihi quam dederat, prodidit ille fidem.
Confiteor, volui retinere; at abire volentem
Nec potui lacrimis continuisse meis.
Addidimus precibus thalamum quoque: nempe sedebam,
Quo me nunc thalamo, nata sedere vides.
Indéque suspirans, multôque interlita fletu,
Admovi validas in mea jura preces,
Ibis? & ò cûi me miseram, cûi nate, relinques?
Desertæ posthac quis mihi fautor erit?
Parvus eras, & parva soror: cùm utrique parentem
Intempestivo funere Parca tulit.
Quas ego tunc lacrimas, quæ non suspiria fudi!
Quàm patuit curis area lata meis!
Constitimus tamen: & curarum pondera, pro te
Maternus viduam ferre coëgit amor.
Sæpe, mihi quando thalami simulacra redibant
Tolle tuas, dixi, pronuba turba faces.
Qui mihi natus adest, vultúque animóque parentem
Sustinet: ille mihi conjugis instar erit.
Fallimur, heu nimium! conjux priùs orba marito,
Nunc etiam nato deferor orba parens.
Flecte feros animos; puerum quo fovimus, uber,
Non te tam duri pectoris esse sinit.

Da breve maternis ſpatium ploratibus; illos
Mox ubi deſiero fundere, funus ero.
Corpore ab exangui fugiunt vireſque, colórque
Vitáque plùs juſta dimidiata colo eſt;
Surdior ille tamen, ſaxo quoque durior omni
Reſtitit; & potuit dicere triſte vale.
Dixerat hæc: gemitus ſucceſſit; flevimus ambæ:
Si me amas, lacrimas finge videre meas.
Si me amas (nec enim ſolitâ meus ire moratur
Lege dolor) lacrimis dum capiare meis.
Quid? quòd & hæ nobis plùs uno flumine currunt?
Has profugus frater, has mea damna movent,
Nam quid ego referam creſcentia prima juventæ
Tempora, præceptis inſtituenda tuis?
Quid Paphias artes memorem, queis ſæpe doloſo
Protulit in ſalebras tractus ab hoſte pudor?
Nos ſumus imbelles, doctas neque, frater, Athenas
Vidimus, aut Pauli grande tenemus opus.
Tu mihi dicebas: (memini) ſoror optima, cautum,
(Livet iter glacie) ferre memento pedem.
Quàm ſapies! pietas ſi caſta inſtruxerit annos,
In tua virgineas ferre ſepulcra comas!
Confiteor, verba hæc animum movêre ſororis:
Caſtáque jam nobis tela vibrabat amor.
Quid tamen hoc prodeſt, ſi te privata magiſtro,
Quid faciam ignorem, quòdve ſequamur opus,
Interea dum lentus abes, ſervatur imago
Tradita, fraternæ pignus amicitiæ.

Lilia

Lilia stant circùm pictis fulgentia limbis:
In medio magnæ Virginis ora nitent.
Hanc specto, teneóque manu, pressisque labellis
Solvimus in tales sæpius ora sonos:
Diva, precor (quàm sæpe!) tuis qui militat aris,
Frater, fac voto militet ille meo.
Quid procùl excurrit? redeat: monstrabimus hostem,
Clarior unde suo Marte triumphus eat.
Hîc matris dolor est, timor hîc meus: hostis uterque:
Sed reditu fratris victus uterque cadet.
Sunt, quos ille domet tota feliciùs urbe:
Plùs & 2. Orontæâ quos bene tingat aquâ,
Hunc repetit damnosus ager, quà 3. Cassia circùm
Stant juga, barbarico Numine sueta coli.
At forsan dum scribo, magisque magisq; recedis,
Antráque dumetis horridiora tenes.
Est rupes prærupta, cui specus accubat, isthæc
Diceris invisi saxa subiisse laris.
Hei mihi! quàm vereor, ne sic novus incola saxi,
Tam lapis evadas, quàm lapis ipsa casa est.
Saxa super recubas: pluvio caput imbre madescis:
Carpis & æstivum vertice nudus iter.

2. *Orantes fluvius Antiochiam alluens.*
3. *Casius mons Idolorum cultu & superstitionibus famosus, quem Chrysostomus concionibus suis expurgavit.*

Adde, quòd herbarum summas depascere frondes
  Diceris, & gelidæ nil nisi potus aquæ.
Jam 4. stomachi vis fracta labat, renuitque medelam:
  Heu! ne commissi pœna sit illa tui,
Genua labant, macies exsuccos contrahit artus:
  Si videam, qui sis forsan, & unde, rogem.
Interdum timeo; mediis vagus incola sylvis,
  Ne fias rabidæ forsitan esca feræ.
Quid tamen hæc moveo? quid sævos ungue leones,
  Fulmineóve truces dente veremur apros?
Te viso fugiunt, forsan squallore figuræ:
  Forte (putem) quòd & his plùs feritate noces.
Parce tamen: dolor ista movet, germane paternus
  Non sinit esse tibi tam fera corda vigor.
Exierat 5, sylvis nuper leo dente cruentus,
  Vicinam latè depopulatus humum.
Incultus squallebat ager; circúmque jacebant
  Ossa cruentato semisepulta solo.
Ausus es ire tamen, metuendáque bella ciêre
  Stipite, transversa cui trabe robur erat.
Crux fuit una tibi, ferròque potentior ensis:
  Hanc panxisse, feram perdomuisse fuit.
Et fera præsensit rugitu fassa dolorem.
  Stratáque signatam corpore planxit humum.
At

4. Stomachi doloribus, quos inediâ & frigidæ potu contraxerat, per totam vitam affectus est.
5 Ferocientem leonem solâ cruce in terram dejectâ domat & [illegible]

At cruce depacta sævum stravisse leonem
Quid juvat, in mores si redit ille tuos?
Qui tecum malè sævit amor, leo dicitur: ille
Maternas fibras diripit, ille meas.
Plura quid attexam? calamum lassata premendo
Est manus, & vires subtrahit ipse timor.
Matrem, nate, juva: frater succurre sorori?
Instant officio nomina bina tuo,
Non agitur de me tantùm; majoribus angor:
Sollicitat reditus publica cura tuos.
Aurea 6. quid tituli laudúmque insignia calcas?
Et pergis longâ Saxeus esse morâ?
Morbe 7. veni, profugúmque reduc ad publica fratrem,
Te sine jam proprii funeris auctor erit.
Cantabo reduci: *morbi est hæc palma; carendus*
Perpetuò frater, ni doluisset, erat.

6. *Fit allusio ad nomen Chrysostomi.*

7. *Joannes ob morbum Monasterium repetiit, indéque Antiochiam, ubi Presbyter concionibus habendis vacare cœpit, tantâ in dicendo eloquentia, ut jure Chrysostomi cognomentum sibi accerserit.*

EPISTOLA TERTIA.

ARGUMENTUM.

EUphemianus & Algaë, par nobile conjugum, & patriciæ apud Romanos nobilitatis, cùm tandem ex matrimonio, post crebra ad Deum vota prolem tulissent: cui & Alexio *nomen indidère: eundem jam adultum ad nuptias urserunt. Verum* Alexius *cùm castitatis amore, simul ejusdem voto teneretur: neque interea parentum imperio refragari auderet:* Polydoram, *Virginem, cui formæ ac morum elegantia supra natalium splendorem decus addebat, in conjugem admisit. Sed habet miras & innoxias fallendi artes divinus Amor, cui omnia ex commento licent. Quippe prima nuptiarum nocte,* Alexius Polydoram *pio dolo circumventam clàm deseruit, satius opinans, ab igne longiùs recedere, quàm apud eundem sedendo quotidie periclitari. Igitur Româ egressus, Edessam primò Syriæ oppidum profectus est, ubi annos plures delituit. Cùm autem ex ea urbe Tarsum Ciliciæ navigaret, adverso vento in Italiam indeque Romam delatus est: ubi obtento intra paternarum ædium septa tuguriolo stipe victitans, ad obitum usque incognitus, miro sanctitatis & constantiæ exemplo perseveravit. Interea verò temporis* Polydora *cùm*

se

se ab eo derelictam lugeret, & frustra missis ad diversa loca nuntiis requireret: hanc Epistolam adjicit, ei per famulam reddendam, ubicúmque locorum inveniretur. Porro in hac Epistola primùm de ejus fuga conqueritur: tum luctum & angorem, quem de ejus salute caperet, exponit: denique variis persuasionibus, id efficere studet, ut quâm primùm Romam, unde diffugerat, revertatur. Surius Tom. 4. Metaphr. Martyrologium Rom. 17 Julii.

Poly-

Polydora Alexio.

SYMBOLUM.

Captivus hîc Amor trahitur, quem frustra naturæ affectio, ceu canis quidam importunior lacessit, allatrátque. Quippe hunc *Alexius* ad paternos Lares reducit, sed ibidem veluti carcere afflicturus. Usque eò ut de utrovis verè dici possit,

Hospes, & exul.

Poly-

Polydora Alexio.

QUam malè nupta tibi mitto *Polydora* salutem,
Sola mihi tribui te redeunte potest.
Luctus adest, & falsus amor pro conjuge vero:
Materies Elegis sola relicta meis
Hei mihi! cur unquam socialia junximus ambo
Fœdera, promissâ non coitura fide?
Cur ego non dixi, cùm sponsum mater *Alexim*
Obtulit: ille mihi (nolo) dolendus erit.
Utilis ah! nobis, & vates vera fuissem:
Nec biberet lacrimas nóxque diésque meas!
Sed queror incassùm: miror magis, omnia furto
Servîsse, inque tuos officiosa dolos.
Nox erat apta fugæ (memini) nam luna latebat
Mœrorem vultus fassa tegendo suos.
Stillabant pluvio pendentia nubila cælo:
Dixisses nostris illacrimare malis.
Ipsa ego, quis credat? fueram tunc jussa precari,
Prô facinus! precibus prodat ut ipsa meis:
Proder: namq; preces inter mihi lumina somnus
Corripit: hic nobis [illegible]
Nec mora, secedens sopitam linquis amantem,
Suspensóque fugis patria tecta pede.
Quæ tibi nunc patuit fugienti janua, quantos
Heu! nobis luctus janua sæva tulit.
Debuerat rauco collidi cardine postes,
Debuerat clausâ porta manere serâ.
Debuerant latrâsse canes, famulósque ciere:
Nempe reus furti, sic fugitivus, eras.

Prô dolor! in nostram jurârunt omnia cladem:
Prodita sum multis una puella modis.
Excitor interea: nostrúmque vocamus *Alexim*:
Nullus erat: resonant atria; nullus erat.
Protinus adductâ sonuerunt pectora palmâ:
Ora nec à lacrimis sicca fuêre meis.
Quin & sopitæ turbare silentia Romæ,
Perque urbis vicos impetus ire fuit.
Sed flentem socrus, flens acriùs ipsa repressit:
Sæviit occlusâ tota procella domo.
Dum sic congemimus, famuli penetralia lustrant:
Quásque domus latebras, arcáque cœca tegit;
Neve putes Latiis id agi tantummodò terris:
Longinquo certè quæreris orbe procul.
Misimus 1. Æoliam Thyrrhenáque littora circùm:
Finitimis nulla est fama remissa locis.
Misimus & Solymen, & Solyme quoque nescia veri.
Quas habitas terras? quo vagus orbe fugis?
Quis scit; an 2. Edessæ? servum quoque misi-
mus illuc?
Quámque tibi reddat, tradita charta fuit.
O! si quando tuæ reddatur Epistola dextræ,
Perlege: fert animi nuntia verba mei.
Quò fugis infelix? cur sic me linquis, *Alexi*:
Ne tua permaneam, quod mihi crimen obest:
Si

1. *Æolia Insula, sive Vulcunia in mari Tyrrheno ad Siciliam.*

2. *Edessa Syriæ oppidum, ubi aliquandiu latuit.*

Si tibi ſimplicitas viſa eſt mea (vera fatebor:)
    Simplicitas juſtò digna favore fuit.
Si tibi virginitas placuit libata Tonanti;
    Virgineo potui vivere nupta thoro.
Cæciliæ caſtos non ignoramus amores,
    Quâque tibi nupſit, Valeriane, face.
Quò fugis infelix? me mille pericula terrent,
    Et vagus in curas pectora verſat amor.
Eſt tabula, appictum quæ nobis exhibet orbem,
    Illo ſæpe tuas quærimus orbe vias.
Prima ſtatim ſubeunt oculos Tybris oſtia: puppi
    Unde reor ſine me tradita vela tuæ.
Proſpicio, tanquam fugientia vela viderem;
    Et retinet vultus iſta tabella meos.
Sæpius exclamo: nimis, ô! velociter exit,
    Cymbâque Tyrrheno labitur illa mari.
Crudeles venti, malè tenſis parcite velis:
    Una deeſt numero, quam vehat iſta ratis.
Quò properas fluctus inter periturus, *Alexi*?
    Cur ſic inſanæ te malè credis aquæ?
Conſule, 3. Tarſenſi qui navigat æquore, Jonam;
    Ille tibi dicet, quò periturus abis?
Nempe fidem violâſſe nocet pontúmque ſubire.
    Perfidiæ pœnas exigit iſte locus.
Quæ vehit & crimen, quamvis patientior undæ,
    Sæpe bibit falſas naufraga puppis aqua.
Flecte ratem, dū tempus habes, Romámq; reviſe:
    Hîc reducem quæ te ſopſitet, uxor erit.

Talia

3. Propheta Jonas cùm Deo refractarius navigaret in Tarſis, tempeſtate interceptus eſt, cujus cùm ipſe cauſa eſſet, in mare præcipitatur. Jonæ 1.

Talia nequidquam pictæ fero verba tabellæ;
Et madet à lacrimis sæpius illa meis.
Quidquid id est, picta dum sic malè navigo chartâ;
Te dubium pelagus, mè mea Roma tenet.
Forsan & hîc etiam quid agam, rescîsse juvabit:
Flemus: habes vitæ facta, modúmque meæ.
Aut modò cum socru de te, fugitive; susurro:
Quæque tuum, miror, causa suâsit iter,
Aut modò contrectant malè cœpti pignus amoris.
Corripio verbis hæc tua dona meis.
Annule, quid fidum (dico) mentiris *Alexim*;
Nil præter vacuæ murmura vocis habet.
Sæpius hunc volui digito deponere: semper
Hoc vetuit, constans qui tibi pugnat amor.
Ergo mihi de te nisi tantùm injuria restat?
Donáque polliticis inferiora tuis?
Fallimur:& gemitus restant, lacrimæque per ora,
Déque meis oculis in tua dona cadunt.
At tibi quàm meliùs caderent in pectus *Alexi*?
Mollirentque tuas in mea vota fibras;
Quid referam, quoties votivâ supplico cerâ;
Humescit lacrimis quælibet ara meis.
Heu! quàm dissimiles? dum tu malè forsitan (erras,
Erramus puro per loca sacra pede.
Nam modò porticibus spatior, quibus addita moles
Vaticana 4. suis incubat alta jugis

Nunc

4. *Templum S. Petri in Vaticano.*

Nunc propiora sequens, sacram properamus in
ædem ;
Sive 5. Sabina, tuam; seu bona 6. Prisca tuam.
Trans Tybrim interdum nostras quoque defero
flammas ,
Fons ubi non unâ 7. Salvius exit aqua.
Nunc subiens templum gradibus sublime Mariæ
Exiguo dixi talia verba sono.
Deficimus , Virgo scis causam : fugit *Alexis:*
Mèque sine ignotas corripit ille vias.
Si face præluces sulcantibus æquora nautis,
Fac teneat portus hæc quoque cymba suos.
Ipsa ego sum portus : neu sors hunc devia fallat,
Lumen in aspectu nocte , diúque gero.
Interea patriâ dum mœstæ occludimur aulâ,
Conveniunt matres , Romulidésque nurus.
Quid, *Polydora* , gemis ? quin splendes murice,
dicunt ;
Et tunicâ formæ conveniente tuæ ?
Scilicet ipsa tegar saturatâ murice veste,
Vix lacero panno tectus *Alexis* erit ?
Ipsa comas pectam ? pluviâ caput ipse madescat ?
Sponsaque sim sponso decolor usque meo ?
Non erit hoc ; squallore tuos imitata labores
Dicar , & ista fugæ tempora tristis agam.
Nec

5. 6. *Templa SS. Sabinæ & Priscæ.*
7. *Templum S. Pauli trans Tyberim, ad aquas Salvias : ubi scilicet tres fontes ex triplici subsultu sacri capitis abscissi miraculo scaturière.*

Nec malè jam cœpi: mœret domus obsita luctu;
Atque intus speciem funeris esse putes.
Credor in hoc etiam? mediâ jam psittacus aula
Dedidicit solito tristior ore loqui.
Nempe meos gemitus, suspiria nostra resumit:
Et tanquam adgemeret, clamat; *Alexi*, redi.
O fugitive redi, si te cælestia tangunt:
Si qua tibi pietas, ô fugitive redi.
Si reditum excusas, latites qua parte, moneto?
Illuc me cursu præpete ducet Amor.
Seu pedibus carpenda via est, talaria nectet:
Seu mare sulcandum, diriget ille ratem.
Fœmina sim quamvis naturâ mollis & annis:
Te duce condiscam fortis acerba pati.
Attamen hoc potius; Latiam remeabis ad urbem;
Neu dubites quonam tramite, facta via est.
Forsitan adjicias, quòd sis metuentior undæ
Expertúmque priùs nunc vereare fretum.
Ne metue, infidis mare formidabile nautis:
Si redeas, nullum jam tibi crimen erit.
Tunc (reor) implebunt spirantes lintea venti,
Tutáque pacatâ cymba recurret aquâ.
Ut venti desint, suspiria nostra juvabunt:
Aspirant omni scilicet illa die.
Ipse movebit Amor remo velóque phaselum,
Instruet & cursus ad mea vota tuos.
Huc ergo fugitive redi, sponsámque revise:
Quæ modò sic tecum, quilibet esse feret.
Sin minùs, ah nimiis cedam mœroribus impar:
A nobis profugus non potes esse diu.

Te levis umbra sequar: forsan terrebere visu,
Et mortis, dices, huic ego causa fui:
Ipsa tamen parcam: quin tu quoque discis amanti
Parcere, & exemplo mitior esse meo?
Quòd si sacra placent, si sanctior esse laboras;
Sic fugiens, certè non sapienter agis.
Qui vagus ignotas peregrinus obambulat oras;
Sordescit longâ sæpius ille viâ.
Ergo redi, patriæque domùs penetralia serva:
Ille locus templi pondus & instar habet.
Hîc bene si degas, quamvis sub limine primo,
Crede mihi, nusquam sanctior hospes erit.

EPI-

EPISTOLA QUARTA.

ARGUMENTUM.

THeodora *Virgo Alexandrina, stirpe nobili cùm ad impurum carcerem damnata raperetur, quò aut pudicitiam, aut fidem amitteret: novo prorsus atque inusitato facinore injuriam evasit. Siquidem juvenis miles, cui* Didymo *nomen erat, illud primus omnium, sed casto pede animóque, quippe* Theodoram *liberaturus penetravit. Illum cum Virgine ita colloquentem inducit Divus Ambrosius.* Ne quæso paveas, soror: Frater huc veni salvare animam, non perdere. Vestimenta mutemus: conveniunt mihi tua, & mea tibi. Sed utraque Christo. Tua vestis me verum militem faciat: mea te Virginem. *Hæc inter chlamydem exuit*, tradítque habitum, *uti argutè idem Ambrosius ait*; qui abscondebat fœminam; accepit qui consecrabat Martyrem. *Igitur sic mutato, confusóque inter se amictu* Theodora *carcere elabitur.* Didymus *verò qui isthic veste muliebri dissimulatus remanserat: pòst pauló patefacta fraude ad tribunal raptus est. Quod ubi rescivit* Theodora *hanc ad eum Epistolam scribendi occasionem arripuit: quæ pri-*

primùm ei gratias agit de conservata pudicitia. Sed cùm inter scribendum nuntium accepisset de lata in eum capitis sententia: vehementer dolet, contenditque iteratò hic mutandas esse vices. Postremò ad constantiam hortatur, spondétque se mox adfuturam, uti cum eo martyrium subeat: quod & accidit: D. Ambros. lib. 2. de Virgin. Surius Tom. 2. Martyrologium Rom. 28. Aprilis.

Theodora Didymo.

SYMBOLUM.

Cygnus castimoniam hîc adumbrat, vel ab ipsa albedine spectabilis, plenúsque illicii. Porrò quòd duos expressimus, *Theodoræ* ac *Didymi* imaginem dare placuit: in quibus niveos mores inspicias, neque postea vel fuso sanguine inficiendos. Scilicet rectè cum Poëta dixeris:

Venus hoc rubet una cruore.

Theodora Didymo.

QUam legis, à salva *Theodora* littera venit,
Officii gratas exhibitura vices.
Nempe quòd illæso fugi mala tecta pudore,
Sunt ea militiæ, *Diddyme*, facta tuæ.
Eloquar, an sileam? primas quoque criminis umbras
Cor pavet, & cœptum penè relinquit opus.
Quæ loca pes tetigit, non audet scribere dextra:
Quamvis sint lacrimis illa piata meis.
Pro me scribat Amor, bene qui servavit amantem.
Et castam impuro jussit abire loco.
Ille mihi tunc, cùm Veneris spelæa subirem,
Quid fles? hîc casto corpore, dixit, eris.
Consule pacatis habitata leonibus antra,
Et non læsuros corpora nuda rogos.
Pura specum introiit, sed purior, exiit Agnes:
Hæ mihi sunt vires, hoc & Amoris opus.
Ergo age, neu primi formides militis ora,
Ille meo missus nomine, tutor erit:
Cæsarie quamvis vultúque oculísque decorum
Vestiat attonsis prima juventa genis.
Veste super fulvum quamvis suspenderit ensem:
Pictus & hunc Phrygia balteus ornet arcu.
Nil tamen hîc, *Theodora* tibi quod têre timendum;
Diddymus est, castris militat ille meis.
Dixerat hæc; subitóque mihi fiducia crevit:
Spurca tamen lacrimas antra bibêre meas.
Quin etiam, dixi, lacrimæ consistite: carcer
Ille meo meliùs sanguine lotus erit.

Sunt mihi, quæ ſtricto pateant præcordia ferro,
Impuras nunquam ferre ſuëta faces,
Chriſte, per has lacrimas oro, (quando ire paratus
Suffoſſo nondum pectore ſanguis abit.)
Vel fer opem, vel dede neci: ſuperabimus illâ:
Servandæ vires virginitatis habet.
Hæc ego dum meditor, ſubitò ſuccedis in antrum;
Auſus es & caſto ſic prior ore loqui,
Pone metum, *Theodora*, tuo pugnamus amori,
Virginea tecum ſtringimus arma manu.
Non ego ſum, quem reris, amans: ſuccurro ſorori
Frater, habes animi ſenſa, notámque mei.
Mutemus tunicas, fraus hæc juvat; altera fiam
Hic THEODORA; foris DIDDYMUS alter eris.
Nec mora depoſitos humeris mihi tradis amictus,
Aptáque verſanüis pallia laxa dolis.
Involvor tunicâ: coguntur vertice crines:
Virgineúmque premunt non mea tela latus.
Egredior, preſſóque caput velata galero.
Inſolita cupidos fallimus arte viros.
Quáliter accipitris laxo fugit ungue columba;
Aut excuſſa avidi dentibus agna lupi:
Aut ſic, etiam fugi magis: urſit amantem,
Et plantis alas addidit ipſe timor.
Ah! quoties vultus, pallentiáque ora reflexi,
Ne cœptum à tergo curreret hoſtis iter.

Crede

Crede mihi, si quod passa est malè 1. Lothica conjux,
Ponè Gomorrheos linquere jussa rogos.
Hoc ego passa forem: multus lapis esset ubique,
Et nova per medias stantia signa vias.
Mox ubi lapsa fugâ, tuta statione resedi,
Converti plausus in tua facta meos.
Vivat jo (dixi) qui sic certamina miscet
Diddymus, & lauro tempora vinctus erit.
Spectandus curru venias sublimis eburno.
Virgineâ resonent parta, trophæa tubâ.
Ponè Venus subiens, manibúsque Cupido revinctis,
Lugeat attritas & sine luce faces.
Blanditiæ comites captæ ducantur, & omnis
Quæcunque Idaliæ gens famulatur heræ.
Ipsa regam currus, populo clamante triumphum:
Quæque priùs belli, pars quoque laudis ero.
Quid tamen hæc jacto? scribenti nuntia venit
Littera, te tunicæ fraude perire meæ.
Hei mihi: quid feci? cur letho indebita cedas
Victima, pro casta Virgine castus amans?
Quid moror; injusto procumbas hostia ferro,
Ipsaque supplicii causa superstes ero?
Hócce meo lacrimæ, fluat isto corpore sanguis?
Dúmque fluet, lacrimas provocet ille meas?
Provocet usque licet: dabimus quoque sanguinis undas;
Et decet: huc enses, lictor, & arma para

1. *Uxor Lothi, quæ quia oculis retroactis incendium Sodomæ & Gomorrhæ spectavit, in statuam salis versa est.* Gen. 19.

Antè quidem fugi ; sed fugi damna pudoris :
Quam peto, mors damno est quælibet ipsa minor.
Ibimus, adverso pectus præbebimus ensi,
Hîc ubi casta priùs vulnera fecit Amor.
Dum loquor, heu ! stricto forsan mucrone satelles,
Exerit armatas in tua colla manus.
Ah nimiùm properas : ferrum compesce, satelles :
Altera, quæ tollas, jam tibi colla dabo.
Diddyme, fac dicas etiam, cùm videris ensem ;
Siste precor, miles, jam *Theodora* venit.
Illa cupit nostri testis certaminis esse :
Illa madere suo sanguinis imbre cupit.
Utque sit hoc verum, transactæ somnia noctis,
Sinceram faciunt in mea vota fidem.
Námque sub auroram, cùm jam morientibus umbris
Disparent primo sidera pulsa die.
Quà vada Nilus habet fluvialibus obsitus herbis,
Flebile nescio quid clangere visus olor.
Clanxerat : ecce tibi candore simillimus alter
Adnatat, & sociam ferre laborat opem.
Fit via per juncos, prior enatat : alter in alga
Hæret, & occlusis septus oberrat aquis.
Nulla mota est ; circùm telis metuendus & arcu
Fluminæ miles fata minatur avi.
Protinus evigilo, & castam miserata volucrem,
Visa mihi clarâ dicere voce : cave.

Si qua fides somnis; ista sub imagine disco,
Quæ te etiam captum fata, malúmque premunt,
Scilicet ipse petis, cygno formosior albo,
Dum sociam servas candidus ales avem.
Quidquid erit; merito sculpentur marmora versu,
Antè tamen lacrimis mollia facta meis.
Diddymus *hîc recubat: mutatâ veste sorori,*
Quam mortem frater distulit, ipse tulit.
At malè vaticinor: visi sub imagine somni
Alter in alterius fata recurrit olor.
Funera junguntur: primâ cadit ille sagittâ:
Inque cruentatas mergitur alter aquas.
Debetur nostris hæc duplex gloria fatis:
Quos agit, hos uno funere junget Amor.
Quin etiam functus tumulo componet eodem,
Causáque versiculis scripta duobus erit.
Diddymus *hoc tumulo* Theodoræ *jungitur, illa*
Quòd fugit Virgo, quòd tulit alter opem.

EPISTOLA QUINTA.

ARGUMENTUM.

ALENA *Lewoldi & Hildegardis, qui Diebbecani in Brabantia tractûs dominio floruêre sub Annum* 661. *filia: cum Gentilitiis erroribus apud parentes irretita, tandem de fide usúque sacrorum apud Christianos quidpiam inaudiisset, nova religionis cupiditas ejus animum incessit. Quamobrem* Forestum *sive* Worstium *(pagus est primò ad* Bruxellam *lapide, ad* Zennam *fluvium) cogitat: quò & inscijs parentibus noctu cum famula proficisci statuit. Quod ubi succedit, primùm statim fidei elementis imbui, tum & salutaribus aquis lustrari, denique eò frequentiùs itare cœpit. Verùm cùm nocte quadam intercepta fuisset à famulo, & ad patrem delata (quanquam priùs cum eodem famulo ampla mercede silentium pacta esset) gravem patris iram incurrit: qui & filiam domi, ceu carcere, adhibitis etiam custodiis diligenter attineri jussit. Igitur* ALENA *cùm nullatenus exire posset: hanc* Epistolam *ad* PHOSPHORIANUM *(sic enim* Wostiani *sacelli præsidem appellare visum est) scribit. In qua illum de iis, quæ accidissent, commonefacit; asserens fore, ut posthabitus parentum*

rentum, minus elusisque custodibus eò rursus evolare contendat. Rogat ergo uti faculam ex more de turri prætendat: itemque (si quid ei sinistri in via per violentiam acciderit) ut corpus suum Worstium deferri curet. Ubi & nonnulla de martyrio suo, & iis, quæ post mortem evenere, vaticinando assequitur. Ex antiquis Registris & MS. anno 661. Molanus ex Natalibus, SS. Belgii, 17 Julii.

Alena Phoſphoriano

SYMBOLUM.

Mola, quam ſpectas, in alis ventum habet; intus triticum molit. *Alenam* hinc diſce, & eam quidem ex corporis habitu cultúque Gentilem ut anteà, at animo Chriſtianam. Pius dolus eſt, ſicubi alterum ad ſalutem fallis: de *Alena*, juxta, ac mola appoſitè aſſeras:

Plus intus, quàm foris.

Alena Phosphoriano.

MIttit *Alena* novam, quam mallet ferre salutem
Si sinat ira patris, *Phosphoriane*, tibi:
Si mihi, quô quondam vel noctibus ire liceret,
Monstrabat dubias, cùm mihi luna vias:
Mœstus, eris, veniétque tibi gravis iste libellus,
Et dices: cur, cui sacra parantur, abest?
Pagina scripta venit; sed scripti non venit auctor:
Illa meæ pretium sedulitatis erat.
Hic fuimus quondam: patrio jam carcere claudor:
Méque parens sævo durior hoste premit.
Occulit ille domo: neu fors occulta recedam,
Non uno clausum milite servat iter.
Optavi quoties cœcam caligine noctem,
Aptáque propositæ tempora nigra fugæ!
Ah quoties dixi! concurrite nubila cælo,
Et madidus pluvias concitet Auster aquas.
Luna caput condat quantumvis faverit olim
Lumine; nunc claras occulat illa faces.
Utilis antè mihi resplenduit: at modò cæli
Utilior vultus nubibus ater erit.
Dum tamen hæc moneo: nebulosâ spissior umbra
Nox iit, inque meas officiosa vias.
Egressura fui: nisi quòd sub limine primo
Latratum exciti nocte dedére canes
Protinus acclamant vigiles: ego terreor illis,
Et subitò trepidum mœsta reduco pedem.

Inde cubile petens: si fors ancilla rogatur,
  Quid faciam? cupido discere, dormit, ait.
Interea ex oculis mixtus singultibus imber
  Labitur, inque meum per mea membra thorum,
Interdum cubito, patulæque innixa fenestræ,
  Prospecto in tenebris, si quid ab æde micat,
Sæpèque longinquâ vigilantia lumina turre
  Aut videt, aut acies nostra videre putat.
Nec mora succlamo, turri meus ardor in illa est;
  Quóque vetor ferri corpore, mente feror.
Indignor famulo, tacitas qui prodidit artes,
  Et pia nocturnæ furta parata viæ.
Siccine tu, dico, mea, perfide, gaudia turbas?
  Quámque priùs dederas in mea pacta fidem?
Si, quod promisi, minus est; majora dedissem:
  Libertas magno munere debet emi.
Sed frustra est: genitor, dic 1. Æschyle, accipe nummum,
  Inquit: quid tacitâ me premis usque morâ?
Æschyle, quid tentas? verbo 2. *Lewoldus* uno
  Ah quantum nescis, ipsa subibit onus!
Factum aperit, prodórque patri: dabis, improbe, pœnas:
  Ille tibi posthac sermo luendus erit!
Interea dum cuncta negant aditúmq; fugámque:
  Mente agito captæ tempora prima viæ.

Sci-

1. *Æschylus famuli nomen, cum quo pacta fuerat Aiena, ne ad patr[illegible] [illegible]stina fuga deferretur.*

2. *Lewoldus* [illegible]

Scilicet est aliquid (si quæ fuit antè voluptas)
  Quod nobis tacita mente reducit opus.
Nox erat in cursu: foribus cùm exire paternis
  Virgineus castam sollicitabat Amor.
Nec mora veste levi, baculóque armata 3. colurno,
  In tenebris audax, & nova miles eram.
Egredior pede suspenso, pressísque labellis
  Desero sopitos nocte silente lares.
Sola mihi è famulis ibat comes addita 4. Thisbe:
  Hæc mihi solamen consiliúmque fuit.
Villica stramineis quà panditur area tectis
  Prima patet, paleâ cespitibúsque frequens.
Quàm sæpe extimui, subitò ne clangeret anser,
  Improbus; & cœptam proderet ore fugam!
Ipsa ego sic tacitè mecum dum forsitan irem,
  Quà clausus stabulo plurimus anser erat,
Anser 5. amice, sile: non Gallicus irruit hostis,
  Tarpeóque ferox imminet ille jugo.
Sola puella lares studet effugisse paternos,
  Causaque nil belli, nilque timoris habet.
Ergo, sile, profugámque juva; sic pabula tellus,
  Præbeat herbosos sic tibi 9. Zenna lacus!
Jámque domo egressæ camporum jugura gressu
  Tangimus; & viridem, pascua bobus, humum.

3. *Ex Corylo, quo Scipione uti solebat, de quo mox.*
4. *Thisbe nomen famulæ, cum qua Alena noctu Forestum itabat.*
5. *Anserum olim clangore exciti Romani, Gallos hostes furtivè in Capitolium irrumpentes, repulére.*
6. *Zenna fluvius, ea locorũ præterfluens & irrigans*

Omnia nocte silent: stant & sine murmure sylvæ;
Excipe, quòd streperis rivulus exit aquis.
Erramus dumos inter, virgultáque ripis
Consita: nec minimo corda pavore micant.
Scilicet ætherio qui me succendit ab igne,
Securam quævis per loca ducit Amor.
Quidquid id est, nuper ferali carmine bubo
Stridit, ut infaustæ nuntia cladis avis.
Extimui primò; sic me simulacra movebant,
Quæ pueris fallax sæpe recantat anus.
Attamen ut primùm me juxta constitit Ales
Ductor, in Æolios hæc abiêre Notos.
Et prior, ut pavidam vidit, dubiámque timore,
Quid frustra vultu concidis? Ales ait.
Perge aude pulchris aderit victoria cœptis:
Sive, quod ipsa paves, sive superstes eris.
Quò magis accedo, propioráque worstia fiunt
Culmina, prætensâ lucidiora face.
Plùs libet ire mihi: non me Zennæ alveus arcet
Quin fiat tractâ pes meus udus aquâ.
Excipis in templum, cupidæque sacraria monstras,
Et quidquid puræ relligionis habes.
Thura damus duráque Deum veneramur acerrâ.
7. Patrius è ligno Jupiter ignis erat.
Ardeat atque utinam reliquus, prunásque ministret:
Inque novos veniant thurea dona focos!
Hæc

7. *Idolum Jovis ligneum furtivè patriâ domo ablatum confringitur, & igni datur.*

Hæc ubi, formosâ quæ stabat imagine Virgo :
  Vade, sed huc redeas, dicere visa fuit.
Quid facimus ? clausâ Genitor me continet aulâ :
  Ille locus sævi carceris instar habet.
Sed tamen experiar : me nulla pericula terrent.
  Quantumvis certas illa datura neces.
Obscurus paucis tantùm sit noctibus aër,
  Occlusum nobis experiemur iter.
Aut mihi continget felix audacia salvæ ;
  Aut mors captivi finis amoris erit.
Antè mihi fractâ recidet compage lacertus,
  Destituam cœptâ quàm priùs ire viâ.
Atque reor, fiet : 8. sic mens præsaga futuri
  Æstuat : atque intus, quo sibi plaudat, habet.
Sicubi contigerit : dilectæ funus *Alenæ*
  Instrue, & acceptas in mea vota preces.
Fac referas corpus, sociòque impone sepulcro,
  Et laceros artus, & mea membra, precor.
Quin etiam baculum coryli de stirpe recisum
  Depangi terræ, *Phosphoriane*, velim.
Scilicet ex illo 9. corylus rediviva virebit,
  Et multis medicas proferet illa nuces.

At-

8. *Nam ab insidiis à Patre collocatis ita raptata est, ut ei brachium etiam avulsum sit ; quod Angelus facienti ad aram sacerdoti adhuc sanguinolentum attulit.*

9. *Alenæ baculo in terram defixo corylus enata nucibus abundans, quas ad morbos sanandos plerique religiosè colligunt.*

Atque 10. utinam moti quæ quondam flamine venti,
Fingitur humanos canna dediſſe ſonos:
Hæc quoque nux creſcens, vel famæ murmure dicat,
Præque aliis iſtud concinat arbor opus!
Quam vivam genitor Chriſto rapiebat Alenam,
Occumbens Chriſto reddidit ipſa patrem 11.

10. *Fit alluſio ad fabulam de Mida Rege, qua ait defoſſa in terram hæc verba:* Aures Aſininas habet Rex Midas: *inde exortas arundines cùm vento agitarentur, eadem hæc verba reddidiſſe.* Ovid. 11. Methamorph.

11. *Parentes Alenæ poſt ejus obitum ſtatim ad fidem Chriſtianam converſi ſunt.*

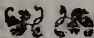

EPI-

EPISTOLA SEXTA.

ARGUMENTUM.

FUit inter LUCIAS *Virgines, hujusce nominis complures, uti Annales sacri recolunt, Alexandrina quadam formæ præstantiâ, sed magis animi dotibus præcellens. Quod hoc facinore, à quo Epistolæ materies sumpta est, facilè enotuit. Quippe hæc* LUCIA *Virgo, ubi se adamari à Principe, idque oculorum illicio ac venustate resciviſſet: eruiſſe sibi oculos fertur, ne aut alium ipsa caperet, aut ab alio caperetur. Hos igitur oculos pyxide inclusos ad amatorem suum transmittit, quem à græco σκοτοῖς, id est, tenebris, quibus per amorem captus erat,* SCOTIANUM *appellare placuit. Porrò* LUCIA *in hac Epistola primò factum denarrat, atque in oculos invehitur, utpote periculosa semper ad voluptates captandas lenocinia. Exinde culpatâ* SCOTIANI *cupidine, obsecrat, ut transmiſſum à se munus, quod utique in votis unicè habuerat, æquo vultu excipiat: simul vel ex hoc discat, quàm fluxa sint hujus ævi decora, quò amorem à terrenis ad cælestia traducat. Quod & ita eveniſſe creditur.* Sophronius in prat. spirit. l. I. c. 5. P. Heribertus, é Soc. JESU, in vitis SS. Patrum.

Lu-

Lucia Scotiano.

SYMBOLUM.

Heus, Amor, quid ſtupes? quid vultum formámque in flumine miraris? certè ut aquæ, ita formæ ingenium mobile, fluxúmque eſt. De quo eleganter *P. Pennequinus Eleg. lib. 2. Eleg. 3.*

Natura pictura brevis, luſúsque colorum.
Tormentúmque oculi.

Cui etiam, ut aquæ, rectè iſtud adjeceris

Fulgétque, fugítque

Lucia Scotiano.

LUcia 1. Niliacis virgo male cognita terris,
Poſtremas ſcribo cæca futura notas.
Scribo tibi *Scotiane*, oculis quem læſimus: illi
Ne dubita, pœnas, quas meruêre dabunt.
Punitur, ſtricto qui corpora ſuffodit enſe,
Vulnera qui menti fecit, inultus erit?
Sæpe tulit furcam vicinæ meſſor ariſtæ;
Nec latro raptas funere ſolvat opes?
Non erit, hoc juro; fixa eſt ſententia menti,
Vixque animus lentas continet uſque manus,
At prius, ut fuerim malefauſtâ prodita pugna,
Expedit & caſus expoſuiſſe meos.
Nempe mihi juſſus fodit qui lumina culter,
Ut cernas, oculos erudit ille tuos.
Circus erat, populo ſcenam, ludóſque daturus:
(Sæpius is caſti damna pudoris habet!)
Serica marmoreo pendebant vela theatro,
Spirabant liquidos pulpita rubra crocos.
Neſcio ut huc veni: niſi quòd ſic fœmina ſcenâ
Captat, ut appoſitos piſcis in amne cibos.
Conſtiterant populi, veliſque hinc inde reductis,
Spectandus ſcenâ plurimus actor erat.
Jam cornu, lituique ſonant venatibus apti;
Exhibet & varias ſylva propinqua feras.
Parte alia nivei circùm venantur Amores,
Veſtiti levibus corpora nuda ſagis,

Re-

1. *Niliaca terra pro Ægypto ponitur, quam Nilus fluvius irrigat, ipſámque Alexandriam urbem, ex quo Lucia oriunda erat.*

Retia pars tendit, pars ſpicula tractat & arcum:
Jámque levis fixâ cuſpide cerva cadit.
Fit plauſus, lætóſque tenens ſpectacula cives,
Cum nuribus pueros, cúm pueríſque nurus.
Deme unum, facies una eſt, hilaríſque theatri
Cunctáque feſtivis plauſibus ora ſonant.
Scilicet errabas oculis, *Scotiane*, meúſque,
Quod tunc ſpectabas, nil niſi vultus erat,
Senſimus, heu! gremióque pudor dejecit ocellos:
Méque ferunt rotis erubuiſſe genis
Caſte pudor, (cætu ſi quid peccavimus iſto)
Da veniam: partem criminis error habet.
Non ego ſic ſcenam, ſic ludos eſſe putavi,
Lædere ut aſpectu tam citò poſſet Amor.
Caſte pudor, ſi quid metui, non abnuo pœnam:
En ego do junctas in tua jura manus.
Adde oculos velo; velum meruêre procaces:
Adde pedes vinclis, & meruêre pedes.
Docta mali poſthac vitabo cupidinis aulam,
Et loca virgineo non adeunda pede.
Sic juro teſtórque; ferat ſic oſcula charta, hæc,
Signáque gentiles juſſa referre notas.
Hæc ego dum memoro: fertur mihi littera ſupplex:
Scilicet à læſo littera miſſa viro,
Confiteor, primùm dubitavi tangere; ne quis
Gliſceret in venas, oſſáque cæcus amor.
Sed tamen excepi: ſolvit ſignacula culter:
Ne qua darem admotis oſcula fortè labris.
Ut legi, extimui, flammâ ſuccendimur, inquis:
Inque tuis oculis procubuere mei.

Hos

Hos ego depereo: dederit si *Lucia*; quondam
Quod tulit, hoc rursum 2. Pelias hasta feret.
Parce, precor, læso: binis mihi vulnus ocellis,
Qui mea distrinxit lumina, fecit Amor.
Ergóne, succlamo, sic bino prodimur hoste,
Qui mihi pro speculis unus & alter erant?
Pellaces oculi! quem non læsistis amando?
A vobis primum fluxit in orbe malum.
Publica fluxerunt viso contagia 3. pomo,
Inque necem robur nunc quoque visus habet.
Consule 4. Jesseiden. 5. Hethæidis ardet amore:
Idque oculis nudam sustinuisse fuit.
Vestra quoque antiquis dicuntur Numina fastis,
Sæpius aspectu damna tulisse suo.
Jupiter 6. Europam quàm primùm vidit ab alto:
Turpis, & excusso fulmine taurus erat.
Tundareæ vidit quàm primum lumina 7. Ledæ:
De Iove, flumineo fonte natavit olor.
Quò raperis, *Scotiane*? oculi quid amoribus ardes?
Heu! nescis quantum vulneris ille vehit.
Quid

2. *Telephus hastâ læsus ab Achille, ab eodem sanatus est, emplastro de rubigine confecto.*

3. Vidit mulier quòd bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectúque delectabile *Gen.* 3.

4. *Jesseides David à Jesse Patre sic dictus.*

5. *Hethæis Bersabee, à marito Uria Hethæo sic vocata.*

6. 7. *Vide Epistolam quintam Lib. primi pag.* 32.

Quid tamen interea cupidum frustremur amantem?
Et trahimus longâ dona petita morâ?
Aude anime? & feris miranda nepotibus olim
Incipe sanguinea bella movere manu.
Hæc ubi: roratis stillârunt lumina guttis:
Vicinam cladem pertimuisse putes,
Quid tamen, heu! frustra bini ploratis ocelli,
Postremóque meas tingitis imbre genas?
Scimus, & à vobis qui forsan prodiit ignis,
Nec malus, aut Paphii militis ille fuit.
Quidquid id est; satis est, juveni potuisse placere:
Vos eritis culpæ victima bina meæ.
Si pretium amissæ petitis mea lumina flammæ,
Non aliud forsan quàm *Scotianus* erit.
Quid? quod & aurata quæ fulget cortice pyxis,
Quæque nitet radiis, Indica gemma, tuis.
Hæc vos arca manet, liquido quam dives amomo,
Tinget & Assyrio cespite pinguis Arabs.
Ibitis ad dominum, quantumvis flebile munus:
Inscius & promptam porriget ille manum.
Cessabant lacrimæ: properabat currere sanguis:
Et propè jam nobis reddita tortor eram.
Obstitit alter Amor, qui pro re dimicat: ille
Ne propera, cœptum perfice, dixit, opus.
Sic bene suffuso claudetur Epistola tabo;
Signatúsque tua cæde libellus erit.
Quid contrà moveam? tenebrosa meíne, oculive
Funera? erit clarâ nox ea luce prior.

Ibimus, & densæ conferta per agmina turbæ;
Spectandas dabimus tunc sine luce genas.
Nec cane, nec baculo ducam vestigia; cæcæ
Dúxque comésque mihi prævius ibit Amor.
O! quoties Phariis mirabitur advena terris,
Et nostri quæret fata modúmque mali!
Protinus hæc referam: quam cæcam conspicis hospes,
Nativi non sic temporis hora tulit.
Sed neque Tobiadæ fimo cæcavit hirundo:
Morbidáque in vultus vis resoluta meos.
Fecit Amor; cæcos hic semper reddit amantes:
Fallimur, & mediis noctibus ille videt.
Sic tibi sit missum dum sors mirabere munus,
Et, vel si dicas: *Lucia*, lumen habes.
Lumen habes: casśisque, mihi quos mittis, ocellis,
Plus mihi, quam dederas luminis antè, jacis.
Hei! mihi, quid feci? nimis ô petulanter amavi!
Ipse ego sum pœnæ, *Lucia* causa tuæ?
Parce precor: jam nunc video meliora, proboque:
Quæ nitet è limo forma, caduca nitet.
Terra vale, niveique mihi quos fœmina vultus
Exhibet: heu! damnis officiosa meis!
Scilicet illa cadunt sensim morientibus annis:
Et similis fluvio, sic quoque fallit Amor.
Atque utinam geminos cùm pyxide videris orbes,
Accipiant lacrimas hæc mea dona tuas!

Assy-

Affyrio certè liquor hic præstabis amomo;
Hoc nostrum tingi munere munus amat.
Sic erit: æternæ scripta est victoria buxo:
Quòdque legas, ima pyxide carmen habes.
Abstuleram Scotiano *oculos: nunc furta rependo:*
Próque oculis oculos possidet ille meos.
Fit sacer hinc 8. *Argus: & quæ viderat antè,*
Jam videt, amborum est illud, & illud opus.

8. *Argus* πανόπτης *à Græcis cognominatus; quòd totus oculis scateret.*

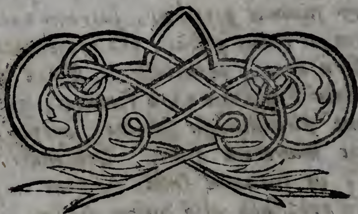
EPI-

EPISTOLA SEPTIMA.

ARGUMENTUM.

AUSTRABERTA *Virgo* BATEFRIDI, *Hedinensis Comitis in Morinis, ex* FRAMEILDE *filia, cùm ad ineundas nuptias importuniùs à parentibus urgeretur: clàm è paternis ædibus cum ancilla & juniore fratre fugam arripuit. Igitur cùm ad D. Audomarum Morinorum Antistitem devenisset, ac fugæ causam exposuisset; ferunt ab eodem, quanquam multis & summis precibus, sacrum velum seu flammeum, (cujus gestatio pro consecrata pudicitia tessera erat) obtinuisse: Quod quidem hac Epistola* FRAMEILDI *matri, quippe de clandestino filiæ discessu solicitæ, aperit, simul metum ac mœrorem tollit: Contendit autem maximè, ut facinoris facti veniam impetret: addens id rei, non alio quàm divino instinctu ac monitu se aggressam fuisse. Utque hujus rei fidem faciat, prodigia enarrat, quæ ad id facinoris viam, simul audaciam illi fecêre. Quippe vix decennis, cùm super fonticulum puellari more colluderet, verticem sibi velo quasi obnubi conspexit. Dum & de Cantia flumine addit pedibus veluti solidâ humo tentato, pertransitóque. Quare his permota* FRAMEILDIS *facultatem filiæ dedit Deo, ubivis locorum*

rum vellet, famulandi. Igitur AUSTRABERTA *ad Portense Monasterium, quod ad Somonam fluvium assidet, divertit: ubi & sanctimonialem primò: tum & antistitam cum laude gessit. Ejus nomen adhuc in Artesia & Bononia, ubi antiqua Morinorum sedes extitit, percelebre est: extâtque sacrum ejus corpus Audomaropoli Arthesiæ oppido.* P. Jacobus Malbrancq. Soc. Jesu, lib. 3. de Morinis cap. 33. Surius 10. Februarii.

Au-

Austraberta Frameildi.

SYMBOLUM.

Tradunt Poëtæ Narcissum juvenem formosum, dum sui imaginem in aqua intuetur, miserè adamâsse, & periisse. Contrarium hîc habes: nam *Austraberta* ideo non perit, quia in fonte se videt, utique flammeo quasi velatam. Etenim speculum (ut ait ille) sæpius innocens est.

Nec aquæ semper nos fallit imago.

Austraberta Frameildi.

QUæ fugiens liquit patriam 1. *Batefridias* aulam,
Si quæ culpa fuit sic abiisse, dolet.
Et dolet, heu! duro matrem læsisse dolore,
Cui modò placandæ littera missa venit.
Parce parens, veniam nec dedignare petenti
Austraberta etiam (si sinis) usque tuæ.
Non ego quod feci, didici puerilibus annis:
Prima isthæc ætas crimine nostra vacat.
Nempe latere domo, vulgique odisse choreas,
Magna pudicitiæ pars fuit illa meæ.
Quòd tamen è patriis laribus clàm cessimus, acta,
Et sensus animi nil reticentis habe.
Cedere jussit Amor, qui me meliore sagitta
Strinxerat, & flammis usserat antè suis.
Sæpius ille mihi, gaude, *Batefridia*, dixit:
Casta tibi castus fœdera spondet Amor.
In thalamum imperio quamvis cogare paterno,
Et sua jam moveat sacra coactus Hymen:
Ne metue; ingenio, multa quoque pollet in arte,
Quem sequeris; varias condocet ire vias.
Sic quondam invito fertur nupsisse marito
2. Romulis, & Cypris nil timuisse faces.

Hac

1. *Batefridias*, *seu Batefridia*, *Austraberta sic dicitur*, *à Batefrido patre.*
2. *Romulis, Cæcilia Virgo Romana Valeriano nupta.*

Hâc tu perge vià : sic & tibi *Christus* amator
Libatæ custos virginitatis erit.
Dixerat hæc: pharetráque potens,& lucidus igni,
Ad sua me pugilem castra movebat Amor.
Si tamen expectas, portenta ut vocibus addam:
Vera loquar, veri vix habitura fidem.
Est locus, aprico quà fons perlucidus horto
Multiplici justas fonte ministrat aquas.
Non illum pastor, non lapsus ab arbore ramus
Sordidáve immerso corpore turbat avis.
Fortè puellares illuc dum confero gressus,
Oráque in illimi conspicienda vitro.
Protinus alba nigro fuscari tempora velo
(Mira fides!) liquidas cernimus inter aquas.
Disparent in fonte comæ; quíque auricus imis
Promicat invitus, pendula gemma, lapis.
Obstupeo primùm: juvat usque ac usque tueri:
Aspectus species detinet illa meos.
Oscula penè dedi, mersíque in flumine vultum:
Sic mea spectanti, nec mea forma, placet.
Protinus exclamo, quid agis, *Batefridia?* ab illo,
Qualis eris quondam, discere fonte potes.
Christe, precor liquidæ quam pinguis in æquore lymphæ.
Fac tibi me talem semper adumbret amor.
Plura locuturæ lacrimæ cecidère, simúlque
Turbato periit vitrea forma lacu
Indignor, madidósque oculos in crimina verto:
Quod prodest aliis, hoc mihi damna movet.

Interea gelidis quanquam cryſtallinus undis
Fons riget: hac visâ cor mihi fervet aquâ.
Credis & hoc? iſto dimanant omnia fonte;
Auſtraberta ignes ille dat, ille rapit.
Si ſuperûm pia jura moves, ſuccendimur illo:
Si thalamum; Paphias obruit ille faces.
Sæpe locum repeto, tanquam ſervetur in unda
Forma, iterum vultus exhibitura meos.
Ex hinc vota frequens patrii ad ſecreta ſacelli
Duximus, & longâ ſæpius illa morâ.
Ah! quoties lacrimas parvæ miſerata puellæ,
Cum ſomno retulit vota precéſque meo!
Interea adverſis nequidquam navigo ventis:
Nil niſi connubium patria tecta ſonant.
Quod noſtras murmur quàm primùm perculit aures:
Perculit & ſubitus pallida membra timor
Non aliter fons ipſe tremit, cùm ſtringitur aurâ,
Aut levis in madidâ canna paluſtris humo.
Fors aderat frater ſeptennis parvulus annis,
Ille puer vobis inſidiator iit.
Jámque ſilens valvas ſecretæ ſtabat ad aulæ,
Multus ubi de me ſermo maritus erat.
Hinc mihi clamat, abi ſoror optima: ni fugis, inquit,
Connubio domus hæc jam tibi carcer erit.
Obrigui auditu: ſubitò tamen excita ſurgo:
Nam torpere diu non ſinit ipſe timor.
Quid faciam? quò ſola ferar? pavidæque puellæ
Monſtrabit dubium quis mihi fidus iter?

Ingenium stimulabat Amor: quin aufugis? inquit
Me duce, carpe viam, me duce, pelle metus.
Egredior tectis, famulâ comitata fideli,
Fratréque, quem sociâ traximus inde manu,
Nox erat, & cælo fulgebat luna sereno,
Ut fida in nostris duxque comésque vias.
Hanc ego suspiciens, mea scis suspiria, dixi:
Duc profugam; sic tu lucida semper eas!
Venimus ad fluvium: quid vana obstacula fingis?
Ne metue, & voto serviet ille meo.
Cancia, 3. flumen erat, nivibus cùm fortè solutis
Ponte super tumidas volveret altus aquas.
Non illic aderat ripæ spes ulla tenendæ,
Quæque ultrà jacto cymba rudente vehat.
Quid facerem? ter cælo oculos, palmásque tetendi,
Ter tacito tales pressimus ore sonos.
Christe, qui heu! patrios juvat effugisse penates,
Si profugam objectâ Cancia sistit aquâ?
Quò me duxit Amor? tumida cur separor undâ:
Frigida cur flammis invidet illa meis?
Præcipe, *Christe*, (potes) depressus ut alveus undas
Colligat; inceptum nec mihi rumpat iter.
Aut quia lata tuo subsidunt æquora nutu,
Da mihi liquidas currere posse vias,
Nec precor hoc frustra: nuper sic 4. Bertilis ivit.
Quà 5. Sambra Hannoniis humidus errat agris.

3. Canciæ flumen est in finibus Artesiæ, quod Hedinium Monstroliúmque alluens, brevi tractu per stapulas oceano Britannico se commiscet.

Hæc ubi; prætentamus aquam; vestigia pressa
Auguriúmque fugæ Cancia flumen habet.
Si nescis, genitrix, solido stant æquora fluctu,
Mollities liquidæ quò tibi cedat aquæ.
Ergo age, quid cessas? tantùm dic, filia, perge:
Quàm bene vovisti, sic bene redde fidem.
Quidquid amas, placeat; quoniam placet antè Tonanti:
Talis eris mater, si modò mater eris.
Hoc probat Audomarus opus, ne forsitan errem:
Materiam culpæ detrahit ille meæ.
Si quid ego tamen admisi cum fratre piandum;
Verbera ego, frater suavia sola ferat.
Vaticinor facies: libet hîc applaudere cœptis?
Et tibi fausta bono dicere verba die.
Egregiè Frameïlda, *sinis natam ire; parentis*
Nobilibus primo nomine nomen habes.
Addet & hoc aliquis, postquam me viderit illic,
Quò pridem castus pergere jussit Amor.
Altera ab alterius claret virtutibus: ambas,
Palma decet pugiles: hac tulit, illa dedit.

4. *Aldegundis Virgo, à Bertilia matre, quæ & ipsa nuptias aufugiens, sicco vestigio Sambram fluvium transmisit: & Malbodii delituit, ubi illustre Canonissarum, ut vocant, Collegium condere aggressa est.*

5. *Sambra Hannoniæ fluvius.*

EPI-

EPISTOLA OCTAVA.

ARGUMENTUM.

DIoscorus *vir fuit ex Nicomedia Bithyniæ oppido gentilis ac prædives: cui cùm ex matrimonio filia unica obtigisset, quam* Barbaram *appellavit, elegantissima formâ; eam, ne promiscuè hominum aspectibus & desideriis patesceret, præalta turri inclusit. Verùm* Barbara *cùm in eo carcere Idololatriæ tenebras divino lumine excussisset, & Christianis dogmatibus ab Angelo imbuta esset, pudicitiam* Deo *vovit. Quod ubi pater agnovit, qui filiam jam desponderat, vehementer excanduit: tum & nuptias abnuentem cogere, & fugientem insequi cœpit: donec apprehensam castello, ubi balneum erat, includeret.* Barbara *igitur ex hoc balnei carcere ad patrem scribit de ejus sævitia conquerens: foreque pollicens, quidquid ipse agitaret, ut nunquàm à pudicitia servanda proposito, quam Christo voverat, abduceretur. Additque in eum finem paratam se, vel gladio paterno jugulum præbere, mortémque oppetere: quod utique postea, duplicatâ Virginitatis & Martyrii laureâ, evenisse scribunt* D. Damascenus, Metaphrastes, Surius Tom. 6. Martyrol. Rom. 4. Decembris.

Barbara Dioscoro.

SYMBOLUM.

Viden' cervam? viden' ut eximio candore, floreóque ad collum serto enitet? hinc, si nescis, pro victima est, cultro cessura. Talis est *Barbara* ipsius ævi, ac juventæ flore amabilis, dum pertinacius nuptias rejicit, quas parens in votis habet, urgétque. Adeò & hîc verum istud;

Interdum gratia lædit.

Bar-

Barbara Dioscoro.

Alloquor iratum patrem: si scribere durum est,
Barbara: duri rem nominis ille tenet.
Quæ legis, ex illo, genitor, tibi carcere mitto,
Hîc ubi me clausam sævior hoste premis.
Nec tamen indignor: quis enim submurmuret iræ
Si nocuisse volens utilis ira fuit?
Quàm modò vera loquor, turris sat conscia novit
Utilis hic carcer (crede) duobus erat,
Carcer erat nostri custósque obsésque pudoris.
Arcebat cupidos janua clausa procos.
Ah! quoties istâ latitans incognita turri:
Sic genitor (dixi) quod sibi plaudat, habet;
De facie metuit: facies celabitur: illa
Tecta tibi turris, filia, dixit, erunt.
Risit Amor, castis coëunt cui fœdera palmis,
Humaníque expers corporis albus Hymen
Barbara quid dubitas? turrim secura subito,
Illa tuæ custos virginitatis erit,
Non ego claustra moror: summo delabor Olympo
Ut subeam turrim, sola fenestra sat est.
Sed 1. tibi tres dabimus: magni simulacra Tonantis
Turris in aspectu semper habebis, aït
Nec mora? condit opus, lareréſque bitumine jungit
Próque una triplex facta fenestra patet

1. *Tres fenestræ in turri aperta, ad honorem sanctissimæ Trinitatis.*

Quin 2. etiam ſaxo, ceu mollis in æquore ceræ
Impreſſit fidei publica ſigna, crucem,
Addidit & formam cultûs: & imagine coram
Procubuit curvo térque quatérque genu.
Quid mihi tunc animi, credis votíque fuiſſe:
Cùm ſacra me coram ſigna notaret Amor?
Confeſtim (quid enim ſileam) juravimus illi:
Non alius, dixi, quo cremer, ignis erit.
I genitor, thalamíque faces, Paphiáſque ſagittas
Ingere: méque atra (ſi potes) abde ſpecu.
Libera mens ſemper cælo ſpatiabitur alto,
Et carpet liquidas ad ſua vota vias.
Interea ſenſim currentibus ordine fatis,
Uxor in Idalium poſcor itura thorum.
Abnuimus primò: non ſum tam *Barbara*, dixi,
Ut mihi, qui prior eſt ſponſus, inanis eat.
Tolle procùl decepte faces, Hymeæe, maritas:
Quam genitor cogit nubere, Chriſtus habet.
Protinus ora tibi pariter cum voce tumeſcunt:
Miſtáque flagra tuis penè fuêre minis.
Nil tamen iſta movent; cujus ſum, & dicar oportet;
Utque feror, ſemper ſponſa Tonantis ero.
Hæc ubi: capto fugam; ſequeris veſtigia natæ;
Jámque pede patrius pes mihi junctus erat.
Saxea 3. ſublimi proſtabat culmine rupes;
Cœpta meæ rupes implicitura fugæ
At ſubitò (quis credat?) Amor penetravit; & illa
Ceu liquidæ moles pervia ceſſit aquæ

Quid

3 *Per latera rupis prodigio diducta viam invenit; quò è paternis manibus elabatur.*

Quid facis, ah genitor? didicit mollescere saxum:
Et tibi cor saxo durius esse potest?
Nil agimus; captam vincis, vinctámque relegas,
Quâ propè 4. Mygdoniis terra madescit aquis.
Est illic castrum vario de marmore; circùm
Fossa duplex: aditum ponte ministrat opus.
Intus forma decens, pictóque emblemate muri,
Quos tegit & Phrygia pendulus arte tapes.
Plurimus hîc circùm nitidâ fons exilit undâ,
Et stratam vario marmore tingit humum.
Quid tamen inde mihi grater? spectabile castri
Tolle decus tantum cætera carcer habet.
Hac ego clausa domo teneor: thalamúsque jugalis,
Quò solvar, miseræ janua sola patet.
Hac ego diffugiam? vitiato corpore, Virgo
Quæ fueram, patrio cogar abire loco?
Mors habeat limen; certum est; transibimus illud?
Sic peream, possim dummodò casta mori.
Neu metuam patris cultros, ensésque, minásque;
Me sacer adversus spicula fingit Amor.
Interea quid agam, patrio dum carcere claudor,
Accipe, sed verâ nuntia missa fide.
Sæpe gemens liquidi prospecto balnea fontis,
Castáque Mygdoniâ membra lavamus aquâ:
Hæc inter lacrimæ stillant, augentque liquorem,
Atque isto meliùs forsitan imbre lavor.

F 7 Inter-

4 *Mygdonia, idem est ac Bithynia, regio ex qua Barbara oriunda erat.*

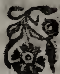
Interdum durum precibus, lacrimiſque parentem
Arguo, qui natæ damna probanda putat.
Sæpius exclamo: felici funere, mater,
Ceſſiſti, conjux ſi tibi talis erat!
Quin etiam inſidias forſan tibi condidit ægræ,
Quáque fidem, virus tradidit ille manu.
Ah! quoties dixti, moriens quoque, *Barbara*, vive,
Et mea fac terræ molliter oſſa cubent.
Qui ſupereſt Genitor (nullum ſit in omine pondus)
Fortè tibi, timeo, nil niſi tortor erit.
Hunc tamen obſequio tenta mollire: ferúſque
Quàm mihi, tam mitis ſit precor ille tibi.
Hoc ego tentavi; caruit ſucceſſibus: illo,
Quo placui vultu, nunc rea cladis agor.
Sed ſic ſim præſtat, quàm non placuiſſe Tonanti:
Non piget immunes labis habere manus.
Stabat (& hoc referam, ne ſim tibi parcior ore,
Et calamo lucris invida fortè tuis)
Stabat in arboreo ſuffixus ſtipite CHRISTUS,
Effigies multo ſanguine pícta fuit.
Hanc ego ſuſpiciens, manibúſque plexa figuram,
Effudi tales protinus ore ſonos.
Chriſte, quid hîc agimus? dudum ſuſpiria duco,
Et tibi vel jungi funere poſcit Amor.
Eia age rumpe moras, thalamo quoque ſuffice buſtum;
Hæc inſtar magnæ mors mihi dotis erit.

Au-

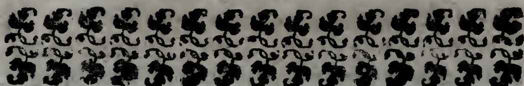
Audiit; & mota leviter cervice precanti
Annuit: huc enses, lictor, & arma move.
Néve morer forsan patrio succumbere ferro:
In patrias venio sponte, voléns que manus.
Attamen hîc modicum tempus, spatiumque requiram,
Quò jungam vobis ultima vota meis.
Scilicet 5. orabo, ne mors super ingruat illi;
Cui fuero solitâ sæpe vocata prece.
Despuet hoc genitor: dolor heu! 6. tonat igneus æther,
Jámque volant toto fulmina sparsa polo.
Ah pater! ah! periture, cave; prædicimus illa:
Hîc solet eventus facta cruenta sequi.
Quidquid erit, tumulo luctus, lacrimásque viator
Addet, & hæc memori carmina scripta notâ.
Barbara *virgo jacet durum sine crimine nomen;*
Quo plexa est, genitor Barbarus ille fuit.

5. *Obtinuit Barbara ante mortem à Deo id beneficii, ut qui eam invocaverit, ex hac vita migraturus non sit absque peccatorum Sacramentali expiatione.*

6. *Dioscorus Barbaræ pater statim à parricidio in filia perpetrato fulmine percussus interiit.*

R. P.

R. P.

JOANNIS VINCARTII
GALLOBELGÆ INSULANI
E SOCIETATE JESU.

SACRARUM HEROIDUM EPISTOLÆ.

LIBER TERTIUS.

EPISTOLA PRIMA.

ARGUMENTUM.

IGnatius de Lojola (*qui Societatis JEsu Auctor ac parens extitit*) *absoluto Parisiis studiorum curriculo: cùm ex valetudine frequentiùs afflictaretur, Medicorum consilio ac jussu in Hispaniam rediit; ibidem cæli bonitate in quo primùm editus erat, ad salutem usurus. Quod ubi* Bertrandus de Lojola Ignatii *ex Garcia fratre nepos intellexisset, redeunti honoris ergô obviàm processit: multisq; institit, ut ad paternas ædes &* Lojolex *familiæ castellum diverteret. Sed cùm frustra id*

id tentâsset, digresso ad publicum Xenodochium (uti pro more habebat) Ignatio, *& stipem quotidie ostiatim sibi corrogante: minari omnes, & subindiquè ferre* Bertrandus *cum familia. Quocirca ejus uxor, quàm* Loiolim *sive* Loiolida *à gentilitio mariti cognomine hîc vocamus, hanc ad* Ignatium *Epistolam scribit: in qua illum ex Xenodochio in domum paternam elicere nititur: propositis ad id, quas amor, & honoris humani cupiditas suggerebat, rationibus. Primo siquidem nonnulla* Loioleæ *familiæ decora commemorando (uti homines solent) inustam veluti generi maculam arguit: tum & insinuat Christianæ disciplinæ, quæ mortalium animis ingerebat, dogmata, potissimùm ea domesticis tradenda esse: Postremò valetudinis & virium pericula objicit, quò ab itinere Romano deterreat: quò quidem proficisci, unâ cum sotiis, antequam Lutetiâ discederent, pacti erant. Sed cùm frustra id eniteretur, aut certè ita secum reputaret, ad calcem Epistolæ abituro valedicit, & fausta illi totique Ecclesiæ apprecatur.* Ribadeneira lib. 2. vitæ cap. 5. Maffeius lib. 2. cap. 1. Orlandinus Hist. Societatis lib. 1.

Loio-

Loiolis Ignatio.

SYMBOLUM.

Quod equus generosum animal bellóque aptum, hoc animi affectus in homine: siquidem violentior uterque est, nisi frænum adhibeas. Fecit *Ignatius*, ad quem equi domiti, & in gyrum coacti lemma meritò pertineri affirmes:

Regitur, nec aberrat eundo.

Loiolis Ignatio.

LOiolis externis dudum tibi diſſita terris,
Nunc etiam, quanquam proxima facta, queror.
Nec queror incaſſum: cauſis urgemur honeſtis:
Quod mecum doleat jure, maritus habet.
Hei mihi! quò fereris pannosâ Patrue, veſte!
Heu! ubi nunc, quondam qui tibi cultus erat?
Seu Dux, Hiſpano cùm 1. Pampelonia Regi
Mœnia ſervares, voce manúque potens.
Sive ferocis equi regeres cùm colla decorus
Seſſor, & in galea ſic quoque fortis eques:
Sive duces inter gladióque ſagóque niteres:
Tunc bene vel ſola fronte verendus eras.
Nunc humilis, pannique attrito gauſape tectus
Quisquilias inter ſtare, trophæa putas?
Bella fugis (ſcimus) quondam violenter amata:
Pérque aras Chriſti te novus ardor agit.
Hoc ego nec carpo, damno minùs: altera bello
Præmia, déque aris altera captat honos.
Si tamen exoſo bellum, diſcedere caſtris
Mens tibi tunc melior, conſiliúmque fuit:
Debueras alto ſacrata ad culmina niſu
Tendere: & huc magnis nempe vocaris avis,
Prô

1. *Pampelonæ arcem, quam Pompeiopolim quidam vocant, regni Navarræ primariam, contra Gallorum inſultum egregie defendit Ignatius.*

Prô quoties! (memini) suspiria 2. *Garcia* duxit?
Qui mihi jure socer, qui tibi frater erat.
Quid rerum moliris, ait, germane? paternos
Quid cupis ignotus deseruisse lares?
Parce, precor, domui, tibi quæ decora ministrat,
Et jubet ex merito scire, quid ista velint.
Loiolidûm sanguis Regi devotus 4. Ibero,
Edidicit nunquam sordida castra sequi.
Nequidquam excurris: fallendo ponis amictum,
Ignotúsque novæ signa cohortis agis.
Jámque sacer miles Serratæ ad Virginis ædem
In nova devotas porrigis arma manus.
Cannaba vestis erant, præcincti funibus artus:
Inque manu peditis fraxina virga fuit.
Inque gradu propero Manresæ fusus in urbem
Diceris: ille tibi quàm locus asper erit?
Hei mihi! qualis eras? quantùm diversus ab illo,
Cùm premeres Gallos Marte favente duces.
Cæsaries spisso stabat neglecta capillo:
Sordidáque oblongo creverat ungue manus.
Terra totus vel stramen erat: scutella, supellex:
Fercula, quæsit voce precante cibi.
Quin etiam parco fregisse severior esu
Diceris, & longâ pollida membra siti?
Adde

2. *Gàrcias de Loiola Ignatii frater natu maximus, Bertrandi parens: qui Ignatium, ne domo paterna excederet, impedire conatus est.*
3. *Iberus fluvius Hispaniæ apud Cantabros ita dictus, teste Eustachio, à Rege ejusdem nominis.*

Adde flagris laceros artus, tabóque fluentes,
Membráque vulneribus sanguinolenta suis,
Cætera quid memorem? potuit fregisse gigantem
Pœna: tibi levior, quod malè credis, erit?
Scilicet hinc stomachi dolor ingruit: inde petuntur
Semina morborum, qui tibicúnque nocent.
Sed bene consuluit *Loiolæ* mitis Ibero
Gallia: non iras semper & arma movet.
Mitteris huc, patrii vocat indulgentia cæli:
Desine jam varias morbidus ire vias.
Hoc socii suadent, suadent oracula Divûm:
Hoc & iter Divus carpere jussit amor.
Jámque propinquabas 4. Bojani ad littora portus,
Quâ jacet opposito Cantabris ora solo,
Ivit in occursum conjux comitante caterva:
Nil tamen occursu præstitit ille suo.
Scilicet obsistis, prece inexorabilis ulla,
Quid facis? heu! morbi quid, Patrue, semina nutris?
Ille locus sanis pestifer esse solet.
Huc (rogo) flecte gradum, patriósque revise penates:
Et tibi si non vis parcere, parce tuis.

Quid

4. *Bajona, quam veteres Aquas Augustas appellabant, Galliæ portus, Cantabriæ, quæ Ignatii patria erat, adiacens.*

Quid (nisi te reddas) tellus jactabit Ibera?
Quid de te poterit patria tota loqui?
Hinc *Loiolea* nigrescent stemmate ceræ,
Turpiter admissâ deteriora notâ.
Dicetur: domus Heroes quæ præbuit olim:
Heu! modò quàm viles sustinet illa viros!
Quòd si vana queror; si certo currere fixum est,
Quáque subis rapido subdere calcar equo.
Patrue, pone modum: peregrinos excute sensus:
Hîc certè, quo sis officiósus, habes.
Sunt mihi, quos fudi partu felice gemelli
Loiola: gemini, qui doceantur, erunt.
Quàm mihi dulcis erit certaminis hujus imago,
Cui stimulum pugnæ parva tabella dabit.
Ille Dei præcepta decem numerabit: & ille
Crimina septeno jure timenda sono.
Si tibi tantus amor, pueris prodesse: docendi
Cur istâ careat parvulus arte nepos?
Quin etiam quando patientis imagine Christi
Tangeris, & Solymâ nuper ab urbe redux.
Nos dabimus, quod ames: & mœstâ picta tabellâ
Septenis flebunt patria septa locis.
Te duce visemus positas ex ordine sedes:
Combibet & lacrimas quælibet ara meas.
Qualis ero, Patrui quando narrantis ab ore
Pendebo, & mecum tota paterna domus?
Monstrabis Christique vias, collésque propinquos,
Et loca postremo pressa, repressa pede.
Hic

Hic oleis quà surgit apex, orare solebat:
Dormiit hîc Simon proditor inde ruit.
Proximus hinc urbi stat Golgotha collis: in illo
Ah meus, ô! (dices) colle pependit Amor.
Siccine, prô facinus! Christus rapiatur ad aram?
Hostia pro culpis concidat ista meis?
Parce precor, Jesu: peccavit *Lojola* crimen
Sed tua vox isto diluit omne loco.
Forsitan adjicies, quod Olivi vertice montis
Videris impressos, dum subit astra, pedes.
Quin etiam quà stent dextræ vestigia plantæ,
Spectet ut occiduas planta sinistra plagas.
Quid mihi tunc animi? quæ non incendia volves?
Si mihi nunc lacrymas hæc quoque scripta movent.
Plurima fortè premes: nec enim quid feceris isthic,
Nec mihi, quæ passus dura, referre voles.
Sed bene, quòd, dubio quantumvis murmure, fêrris
5. Exceptus dura, sicut ab hoste, manu.
Attamen ut leviùs sentires verbera Christus
Anteibat rigidæ dúxque coméſque viæ.
Hoc mihi (sic nescis) facit indulgentia Jesu:
Cùm reditum instrueres, ipse præibat iter.
Adde quòd Solymis quæ te raris extulit oris,
Quæ caperet portum 6. de tribus una fuit.

Al-

5. *Dum ad montem Olivarum redit Christi pedum vestigia accuratius inspecturus, à Barbaro duriter inde retrahitur.*

Altera veſano ſubſidit naufraga ponto :
  Altera arenoſis ceſſit adacta vadis.
Nil agimus? fruſtrane mihi ſic militet æther?
  Militet & ſæva turbidus Auſter aqua?
Flecte animum, modicúmque indulge, Patrue nepti :
  Cur modò vis patriâ cedere rurſus humo?
Italiam denos tecum pepigiſſe ſodales
  Aſſeris ; hæc voti meta terenda tui.
Quò ruis? obſtat hyems : gravidos nive conſpice montes,
  Et juga ſecuro non adeunda pede.
Huc quoties oculos verto, (vertóque frequenter)
  Frigidior glacie ſerpit in oſſa pavor :
Quid? quòd, ut & pelagus ſuadet retinacula ſolvi :
  Multa tamen 7. Medius triſtia pontus habet,
Incubat 8. claſſis metuendo Turcica ponto :
  Heu! quantum ſævi turbinis illa vehit!
Utque tibi nil Turca mali moveatque, ferátve :
  Sæpe illic verſas concitat Eurus aquas.
Palleo, 9. venturi quantumvis ignara pericli :
  Pænéque cum dextrâ charta tremente tremit.

Quic-

6. In reditu parvâ & malè compactâ navi vectus Hiſpania portum attigit, duabus aliis, à quibus repulſus fuerat, naufragium paſſis. 7. Mare Mediterraneum, per quod navigans non ſine periculo Venetias appulit. 8. Ænobarbus Turca ea loca, & littorum flexus piraticâ infeſtabat. 9 Tempeſtate coorta, lacerâ & quaſſatâ fluctibus navi difficulter evadit Ignatius.

Quicquid id est, (precor ô!) si stat victoria tecum;
I, quò te Dius, patrue, ducit Amor.
Agnosco, crimēnque fuit voluisse morari,
Propositum duce quod Numine carpis iter.
Da veniam fassæ: quamvis & cætera desint,
Fas mihi sit saltem dicere Voce, Vale.
Interea mecum conjux, prolésque gemella,
Sospes ut evadas, ut valeásque, rogant.
Atque utinam, patriis quoniam te sedibus effers:
Dicaris toto maximus orbe Pater!

EPISTOLA SECUNDA.

ARGUMENTUM.

Cum Franciscus Xaverius *Lutetiæ Parisiorum operam studiis daret, scientiarum, simul tuendæ apud æquales nobilitatis avidus, extra modum sumptu prodiret: factum est, ut ejus parens* Joannes Jassus, *qui eum ex* Maria Xaveria *nobilissima conjuge postremum liberorum tulerat, de eo abs studiis revocando apud se statuerit. Quod ubi primùm* Xaverii *soror, quam* Xaveriadem *hic vocamus (agebat autem ea Gandiæ sacrarum Virginum Antistitam, quas ob summam vitæ asperitatem Discalceatas appellant) intellexisset: ad patrem* Jassum *hanc Epistolam scribit. In qua illum operosè monet, obsecrátque, uti* Francisco *fratri Parisiis ingenium maximis scientiæ artibus excolenti, affatim omnia suppeditet. Quippe edocta divinitus (nam & ob eximiæ sanctimoniæ meritum prophetico spiritu à Deo, donata erat) illum* Ignatio *duce, Novi orbis, ultimíque Orientis Apostolum destinatum: per occasionem de iis, quæ* Xaverius *postmodò in India acturus, passurúsque erat, præcipua quædam edisserit. Movêre hæc, simul quàm de filiæ sanctitate conceperat opinio, parentis animum: impulitque ut nulla in re* Francisco *in studiis agenti deesset, uti nec defuit. Extant hæ litteræ in Xaverio Castello, utique vaticinationis testes, quam suo tempore comprobavit eventus.* Tursselinus lib. 1. vitæ cap. 2. Orlandinus Hist. Societatis lib. 1.

Xaverias Jasso Parenti.

SYMBOLUM.

Ut antliæ aqua eò largiùs confluit, quò effunditur: sic & liberalitas *Jassi* Parentis in *Franciscum* filium, olim familiæ, atque orbi ingentem fructum datura est: siquidem ab his *Xaverii* studiis salus Japonum, Indorúmque pendebat, Jure igitur hîc apponas, quod antliæ:

Semper major erit: quantùm se effunderit unda.

Xaverias Jasso Parenti.

QUæ tibi nunc Genitor reddetur Epistola, claustris
Prodiit; & licitâ prodiit illa viâ.
Ire coëgit Amor, fratrisque, hominúmque, Deique,
Tu natæ, frater vota sororis habet.
Nostin'? an, heu! *Xaveriados* mihi nomina quondam
Exciderint animo forsitan illa tuo.
Perlege, *Jasse*, parens: amico & perlege vultu.
Quod tibi fratris amans filia mittit opus.
Fama 1. Lutetiacâ nuper properavit ab urbe
Fausta quidem, at votis durior illa tuis.
Xaverius Sophiæ per amata cacumina tendit:
At patrias unâ largiùs haurit opes.
Nunc petit ex aliis alias: quo volvimur; inquis;
Pauperies ista sæpius arte subit.
Non ego tot Sophiam nummis, opibúsque requiro:
Nec dubito doctus, dives an esse velim.
Stat, juvenem revocare: patrisque hæc littera sensus
Perferat, & modicâ transvolet ille morâ.
O! dolor, ô! quid agis? cessa pater optime, quantæ
Pauca per has nescis damna petantur opes!
For-

1. *Lutetia Parisiorum urbs celeberrima, ubi studiis vacabat Xaverius.*

Forsitan hîc summos cleri mediteris honores,
Quódque vehit secum sacra tiara decus?
Falleris: ah! sese frater majoribus aptat:
Nuntius ille novi, victor & orbis erit.
Néve putes tantùm vanæ præconia vocis:
Accipe, sed tanquam vaticinantis opus.
Transierat (memini) ter senis messibus æstas,
Et ter sena novo fluxerat uva lacu.
Annorum fratri fuit hæc mensura: colórque,
Ut species mentis, candidus oris erat.
Veste nova, sed quæ corpúsque animúmque deceret:
Si quis quid Gallis mandat, abimus, ait,
Quin etiam claustris tum proximus, ultima frater
Adjecit verbis hæc quoque verba meis.
Chara soror, fratris si quæ tibi cura supersit,
Si remanet nostri non abiturus amor.
In mea fer lacrimas conamina, vota, precésque;
His Germana tibi sæpe juvandus ero.
Dixerat hæc abiens: abeuntem prosequor ore:
Excipit hinc fusas sæpius ara preces.
Hîc ego cùm starem nuper sub solis obortum:
Cùm pallent primo sidera pulsa die.
Altáque conceptis sine corpore gaudia formis
Mens sibi fingendo carperet intus iter.
Nescio quæ visa est dubiæ sub imagine lucis,
Extendi in longas area lata vias.
Pro segete in campis circùm crescebat 2. oriza,
Plurimáque ignoti stirpitis arbor erat:

2. *Oriza satio & usus apud indos pro frumento est.*

Tecta levi cultu : tectíſque ſimillima templa;
  Horrida per fumos hæc quoque facta ſuos.
Hîc 3. Pagodum ſedes, 4. Fotoci 5. Xace, 6.
      Amidæque :
  Nomina ſunt ipſo barbariora loco.
Plurima gens illic circùm fuligine tincta.
  Ad fuligineos tendere viſa lacus.
Ut vidi, indolui : tacitóque in pectore dixi :
  Turba virûm lacrimas exigit illa meas.
Exigit illa preces : cur ſic ruit acta ſub umbras
  Ut miſeros noſſem ; Japon & Indus erant.
Hæc ego dum meditor ſenſum fugêre tenebræ,
  Nox quoque ſuffuſo cedere viſa die :
Lucis in acceſſu (liceat mihi viſa referre)
  Xaverius primo limine frater erat.
Hinc tranare amnes, latiſque excurrere campis
  Cœpit, & in varias concitus ire vias.
Illinc & pueros tinnitu cogere 7. nolæ
  Cœpit, & inſolitas ſpargere fontis aquas.
Nunc aras raptare ſolo, Pagodáſque cremare;
  Cæteráque aggeſtis lignea ſigna focis.
Et (bene ſi memini) *Franciſcum* tota ſonabat
  India ; cum nuptis, cum ſenibúſque puer.
Hæc ubi : Germano votis gratamur, & illuc
  Moturo placidas eſſe precamur aquas.
Quidquid id eſt, longo concurritur æquore :
      multa
  Quæque feras (dixi) triſtia, frater, habes.
                                        Nec

3. 4. 5. 6. *Nomina Idolorum, quæ apud Indos & Japones celebrantur.* 7. *Xaverius per plateas pueros campanulâ ad Catechiſmum cogebat.*

Nec retuli falso: curvo te corpore vidi:
Sarcina 8. cui dorso decolor Indus erat.
Qualis eras, Germane, ista sub mole! ferebas,
(Si bene conjicio) téque ferebat 9. onus.
Tela, arcum, pharetrámque gerit niger iste Cupido:
Postmodò sed lotus Candidus, alter erit.
Te 10. quoque conspexi diffracta puppe per undas:
Jactantem tumido brachia lenta mari.
Nec tibi caussa metûs gens 11. Maurica, spargere quamvis
Dicitur infidâ dira venena manu.
Heu! 12. Pagodas timeo: gens est feralis ab arcu:
Sed fugies jussum missa sagitta locum.
Sæpe sub ambustâ sudantem vidimus orâ:
Sæpe 13. gelu nudos diriguisse pedes.
Utque sit hoc verum, Genitor: prædicere casu.
Attinet, & certâ dicta probare notâ.

G 4 Pen-

8. *Sæpe sibi visus est per quietem, morionem Indum suis gestare humeris.*
9. *Fit allusio ad dictum D. Aug. lib. 3. Confess. c. 9.* Amor meus pondus meum: eo feror, quocunque feror.
10. *Ad Molucas Insulas naufragium patitur.*
11. *Barbaros atque efferatos Mauricensium animos excolit, spreto veneni ac vitæ periculo.*
12. *Multis Pagodarum sagittis appetitus per prodigium illæsus servatur.*
13. *Itinere Meacensi in Japoniâ.*

Pendula 14. *Xaverio* Christi stat lignea Castro
Effigies patriæ laus pietásque domûs.
Sæpius hoc coram *Franciscus* voce manúque,
Dicitur & flexo vota tulisse genu.
Crede mihi plus est, quàm quod videatur imago:
Mistáque cum Christo symbola frater habet,
Nam quoties mediis frater cruciabitur Indis,
Et Christi toties perpluet ora liquor.
Tempora fac numeres: quoties sudârit imago,
Xaverii toties signa dolentis erunt.
Plura quid attexo; geminus quantumlibet orbis,
Non tantùm, ut tantus condoceatur, habet.
Damna quid ergo tuæ Genitor, vereare crumenæ?
Mitte, precor; missæ sic bene dantur opes.
Nec tibi sola isto venio pro munere supplex:
En jacet ante tuos India tota pedes.
Consule 15. dilutis quid turba minutula noxis
Mussitet: hic nobis erudiendus, ait
Sic faveant Superi! Sic oret Japon & Indus!
Adjungant votis & sua vota meis.
Sic bene *Franciscus* totum circùm ambiat orbem:
Nec 16. (*Satis est*) genitor, proferat ille *Satis.*
In-

14. *Crucifixi in arce Xaveriana effigies prodigiosè sudat, quoties Xaverius in India laboribus solitò amplius exercetur.*
15. *Parvuli, quos baptismo lustratos ad cælum transmisit.*

Interea frater caræ memor usque sororis
Vive, licet varias usque ferare plagas.
Ibis? (& hoc vereor) patrios, Germane, penates
Curáque 17. nec matrem visere forsan erit.
Quidquid erit, genitor, magnæ præconia famæ,
Totus & exiguo pendet ab ære Japon.
Incipe sic sacras titulis augere tabellas,
Inque fidem versus quatuor una ferat.
Xaverius *victor*, *victorem* Lojola *fecit*:
Jassæus*que parens*, Xaveriasq; *soror*.
Lojolides *pugilem castris adscripsit JEsu*:
Ille dedit nummos, addidit illa preces.

16. *Satis est Domine, satis est: ita subinde ob cælestium deliciarum abundantiam exclamare solitus Xaverius.*

17. *Indiam petens, ne matrem quidem salutare dignatus est, quamvis non longè à paternis ædibus iter caperet.*

EPISTOLA TERTIA.

ARGUMENTUM.

FRanciscus Borgia *ex Marchione Lombasii Dux Gandiæ Quartus, inito cum Leonora Castria, illustrissima ex Lusitanorum genere fœmina; conjugio: multa prole & honoribus apud Carolum Quintum Imperatorem auctus est. Sed cum ad funus Isabellæ Imperatricis, cujus Toleto Granatam transvehendi cura commissa erat, divinitus tactus, jámque rerum humanarum, & gloriæ fluxæ pertæsus, nova Deo serviendi consilia captaret: ferunt à Matertera, quæ ad Cœnobium D. Claræ Gandiensis commigraverat, ibique Antistitam gerebat, per Epistolam commonitum, ut constanter ageret. Et vero ne incassum hæc movisse plerique existimarent, constat eam divina revelatione atque ostento didicisse, quidquid à* Francisco *Duce ac Nepote, ad Cæsarei cadaveris conspectum gestum fuit. Quod ipsum hac Epistola significat: in qua & eum multis rationibus cohortatur ad propositi constantiam: simul prædicens fere, ut Societati Jesu, cujus* Ignatius *auctor ac parens erat, nomen adjiceret: multáque ac præclara in eo ordine pro Dei gloria, & proximorum salute aggrederetur. Attingit autem & Aviæ obitum, quæ pariter intra Cœnobii Gandiensis claustra* Mariæ Gabrielæ *nomen asciverat: cujus affectu monitisque salutaribus ipsemet* Borgia

multò maximè profecisse sæpe testatus est. Materteræ nomen, quod ante Isabellæ *fuerat,* Franciscæ de Jesu *concessit: quo & hîc utimur. Neque verò eorum, quæ suprà de* Francisco *attigi, eventus fefellit. Quippe in Societatem primò indéque ad summum in ea imperium & Præfecturam assumptus, Præpositi Generalis Tertii titulum, præclaris editis facinoribus implevit. Accessit Sanctimoniæ non vulgaris fama, quæ etiam miraculis inclaruit: quo factum est, ut ab* Urbano VIII. *Pont. Max. Beatorum numero solemni ritu adscriptus sit.*

Anno 1624. Ribadeneira lib. 1. vitæ ejus cap. 7. Orlandinus Hist. Societatis lib. 1.

Francisca de Jesu, Borgiæ.

SYMBOLUM.

Formositas oris, quam multi misere depereunt, nihil aliud quàm larva est. Hanc in Isabellæ Imperatricis funere agnoscit *Borgia*, ingenti suo bono. Quippe hinc doctus verissimum etiam hîc esse, quod ad larvæ naturam spectat.

Altera proponit conspectibus, altera celat.

Fran-

Franciſca de Jeſu, Borgiæ.

GAndia quâ ſacras clauſtris fovet alba columbas,
Hoc conſanguinei mittit amoris opus.
Perlegis? ínque tuos ſucceſſit Epiſtola vultus?
Perlege: quod cupias, quódque ſequaris, habes.
Scilicet ipſa tuam didici Matertera mentem,
Cùm tibi Cæſarei funeris horror erat.
Vera loquor, paucíſque tibi perſcribimus acta,
Inſolitus quando pectora flexit Amor.
Lux 1. fera Cæſareis ſurrepſerat orta triumphis,
Formoſum tenebris implicitura caput.
Morbus adeſt (dolor, ô!) caræ inſidiator 2. Eliſæ:
Ille tibi, Cæſar, quàm ferus hoſtis erit!
Nec mora, graſſatur: torrentur febribus artus;
Regiáque extremus corpora languor habet.
Ergo ubi ſuccubuit: gemebundo pectore Cæſar
3. Lambaſide, conjux optima vixit! ait.
Tu funus curato celer, patrióque ſepulcro
Defunctæ carum conjugis effer onus.

1, *Toleti Hiſpaniæ urbe in Tarraconenſi tractus, ubi per id temporis comitia Regia, non ſine plauſu ac lætitia ab Imperatore agitabantur.*
2. *Eliſa idem ac Iſabella, quod nomen erat Imperatricis.*
3. *Lambaſides, à Lambaſio Marchionatu, à quo Borgia primam appellationem ſortitus eſt.*

Pergis: & ut primùm 4. Granatæ conſtitit oris
Claudendum aggeſta triſte cadaver humo.
Jámque 5. fides petitur, corpuſque exangue patefcit:
Exuvias caræ vix bene noſcis Heræ.
Scilicet ora prius nivibus certantia primis,
Labráque purpureas vincere nata roſas.
Exedit livor, tabóque liquentia putrent?
Nec remanet formæ, qui fuit antè, decor.
Quid facias, *Franciſce*? ſtupes: lacrimíſque coortis,
Diceris in cœpto ter ſiluiſſe ſono.
Póſtque moræ modicum: quid enim jurabimus? inquis:
Abſtulit hæc ſenſus triſtis imago meos.
Quicquid id eſt, Iſabella fuit! dolor obſtruit ora?
Et tua vix lacrymas lumina juſſa tenent.
Mox ubi fas, actæ poſt Juſta ſacerrima pompæ,
Interiora domûs, & ſine teſte, ſubis.
Ipſa ego te (credat quiſquam) te ſubſequor iſthuc:
Mente tamen, vultus non aditura tuos.
Omnia clareſcunt, nullus fovet angulus umbras:
Et tua (crede mihi) pectora nuda patent.
Menſa fuit, ſtabátque Dei pendentis imago
Triſtis & obtuſis ſanguinolenta genis.
Protinus hac coram labiíſque oculíſque ſolutis:
Diceris in tales proſiluiſſe ſonos.

Quid

4. *Granata urbs in Hiſpania ejusdem Regni Metropolis, nec non Regum ſepulcro nobilis.* 5. *Juramentũ ſolemne, quo cadaveris Regii fidem adſtrueretur.*

Quid facimus, pie Christe? cuî placuisse laboro?
  Quæ modo servitiis meta, modúsque meis?
Cur tam magnis pereunt de Regibus orti?
  Summa nec Austriacos Justa verentur avos?
Heu! ego te qualem vidi, Regina: decore
  Quæ priùs illicium totius orbis eras.
Nunc ubi frons, oculi, facies? ubi lactea cervix?
  Bináque purpureis picta labella rosis?
Quò decor omnis iit? spectavi corpus: in illo
  Qui fuit, ah! vultus non erat ille tuus.
Ergo sic morimur? sic Regum purpura livet?
  Inque redit putrem Cæsaris uxor humum?
Serviimus quondam: sed & hac peccavimus arte:
  Cæsaribus potior Christus habendus erat.
Parce precor, pie Christe arctis quem stringimus ulnis,
  Pectoréque affusus quod modò stringit Amor,
Parce precor, binósque oculis sine currere fontes:
  Sæpe per has ingens culpa lavatur aquas.
Pœnitet admissi: tuus ô! tuus optime Christe
  Franciscus semper, *Borgia* semper erit.
Talia dicebas: præsens quoque mente precabar,
  Et tua sum votis vota secuta meis.
Eloquar? an sileam? nec scribere cuncta licebit?
  Inque tua aspectus flectere vota meos?
Eloquar: ut tacito demissa Modestia vultu
  Abnuat; indulgens scribere cogit Amor.
Dum sic perfusus lacrimis, gemitúque jaceres,
  Et premeres posito frigida saxa genu,
Adstitit in rubea spectandus imagine Christus,
  Et tibi porrectam tradidit ille manum.

Quin

Quin etiam ostentans plures sua castra secutos:
Borgia, pone metum, túque sequêris, ait.
Quid te mors cruciat? quid caræ funus Elisæ?
6. Vivit, & ultrices transiit illa rogos.
Dixerat: atque oculis blandè nictantibus arsit,
Et novus à Christo fluxit in ora rubor.
Ergo agedum, *Francisce*, animum majoribus apta,
Lojolides facti nobilis auctor erit.
Ille reget, flectétque animos, modicóq; 7. libello
Erudiet promptas ad nova bella manus
Neve reformides Veneris perrumpere castra,
Castáque seposito bella movere toro.
Concedet 8. Leonora tibi, quam diligis, uxor:
Quin etiam fatis officiosa suis.
Flebis, & extinctum lacrimis dignabere corpus?
Et mortis, dices, huic ego causa fui.
Sed volet hoc pietas, & qui tibi militat ardor:
Invidiam noxæ detrahet ille tuæ.
Quidnam agimus? bellóne pigrum Matertera flectit?
An contrà admisso tergora pulsat equo?
Ut fuerit, faciam: dum Christo prælia cedant,
Et sacer egregio Marte triumphet Amor.

Care

6. *Cognovit Francisci Matertera Imperatricis animam expiatoriis ignibus celeriter ereptam, ad cælum evolasse.* 7. *Libello exerciciorum cujus ipsemet Borgia approbationem à Paulo III. Pontifice impetravit anno* 1548. 8. *Leonora Borgiæ conjux fato eripitur, quò ipse in religione Deo servire possit.*

Care nepos, propiórque mihi jam 9. nomine factus,
I bone, quò JEsu te pius ignis agit.
Mente licet Stygios verseris sæpe per ignes,
10. Flamma rogi flammas aggeret illa tuas
Hæc mea sunt, sed & hæc 11. aviæ pia vota fuêre,
Quæ tibi præceptrix, quæ tibi mater erat.
Ah! quoties monitis annos tibi sedula finxit?
Seu puer, aut juvenis, vírque, patérque fores.
Nec siluit moriens: udâ si fusus in herbâ
Fluminis ad ripam concinit albus olor.
Ergó age, sume animos: magni patet area belli:
Injice non timidos in nova castra pedes.
Si nescis, isto crescit quoque laurus in horto,
Vinctura emeritas, nec sine luce, comas.
Neu mala sim vates: quod dat tibi Gandia nomen,
Vincetur meritis (& sinet illa) tuis.
Illa Ducem Quartum te redidit ordine 12. Castris
Loiolidûm tu Dux Tertius alter eris.

9. *Quippe quæ Isabella nomen Francisca de Jesu commutaverat.* 10. *B. Borgia frequens erat in meditatione inferni: ajebátque se ad istum rogum, amoris in se divini ignem accendere.* 11. *Maria Henriquez, quæ exinde Cœnobio itidem D. Claræ Gandiensis adscripta, Maria Gabriela cognomentum sibi adscivit.* 12. *Fuit enim quartus Gandiæ Dux, & tertius Generalis Præpositus Societ. Jesu.*

EPI-

EPISTOLA QUARTA.

ARGUMENTUM.

Habet Belgium quoque, quod de hoc Societatis primo sæculo glorietur: quippe & istud statim à principio illustravit Petrus Canisius, *vir doctrinæ juxta ac sanctimoniæ laude percelebris. Natus is fuit Noviomagi Provinciæ Gueldriæ, quam olim Sicambriam dictam volunt, primariâ civitate anno salutis humanæ* 1521. *eo scilicet, quo B. Ignatius de Loiola Societatis* Jesu *parens ad severiorem vitam conversus, militiâ sacrâ relictâ profanâ sese tradidit: quam &* Canisius *tertio Confirmati Ordinis ingressus est. Puer matre orbatus cui* Ægidiæ Honovingæ *nomen erat, in Materteræ (quam abs sorore* Honovingam, *hîc appello) curam concessit. Et verò hæc multis precibus & consiliis sæpe eum juvit: quæ compendio per Epistolam hîc exhibemus, in qua* Canisio *nepoti de statu vitæ consilium agitanti, nec non inter illecebras Noviomagi apud suos, ubi tunc erat, primam intra juventam, dubio, stimulum addit, jubétque bono esse animo, prædicens fore, ut brevi in novum quendam Sacerdotum Ordinem assumatur. Operæ pretium mihi videtur majoris fidei ergo, ea verba hîc addere, quibus illa, etiam ante Societatis iis in partibus auditum nomen, divino Spiritu illustrata cum nepote contendit.* Tu, *inquit,* fili, cooptaberis in novum quendam Sacerdotum Ordinem, quem in Ecclesia sua ad reformationem ejus, ac mul-

multorum salutem parat Deus. Ego eos per visum vidi, & te ad eos adjungi. Graves erunt viri, docti, modesti, Deo pleni, animarum caritate præditi. Bono igitur fac sis animo, & spe hujuscemodi te sustenta. Nam brevi potieris hoc dono. *Quæsitis ergo ad hæc rationibus, imò & ejusdem* Canisii *primæ pueritiæ gestis, simul postea gerendis adhortatur, ut iis viris Christo vacaturus se adjungat: quod & fecit captato P. Fabri colloquio, qui Moguntiæ tunc agebat.* Orlandinus Hist. Societatis lib. 4. Sacchinus in ejus vita lib. 1.

Hono-

Honovinga Canisio.

SYMBOLUM.

Per canem vigilantiam, ac fidelitatem veteres Ægyptii significabant: interdum quoque impudentiam, juxta Homeri; κυνὸς ὄμματ' ἔχων. Tales & hi luridi ex hæretico grege, quos *Canisius* invadit, & fugat. Quàm verum de illo, quo de cane fideli!

Damnum latratibus arcet.

Hono-

Honovinga Canisio.

QUà propè te 1. Vahalis, quà me propè 2. Rhenus oberrat,
Vicináſque trahunt alter & alter aquas.
Scribitur hæc reddenda tibi mox littera: quamvis
Forſan & à lacrimis humida facta meis.
Scilicet audieram dubium tibi pectoris æſtum;
Æſtus & in lacrimas fluxerat ille meas.
Attamen appoſito chartam ſiccavimus igni,
Quíque meo flagrat pectore, juvit Amor.
Scribe, ait, *Honovinga:* tibi qui morte parentis
Tranſiit in curas, & tua juſſa puer.
Nunc juvenis vario, dubióque *Caniſius* æſtu
Nutat, ut incerto puppis itura mari.
Fac conſtet: nupérque tibi quæ viſa fuêre,
Deferat hæc promptâ ſcripta tabella notâ
Protinus arripio calamum; mihi proximus adſtat,
Et face ſcribentem dirigit ales Amor.
Tempus erat, laſſos quo primùm ſomnus in artus
Serpit: & accenſis ignibus aſtra micant.

Ad-

1. Vahalis fluvius Noviomagum alluens Caniſii patriam.

2. Rhenus fluvius, ad cujus ripam Arnhemium adjacet Geldriæ oppidum, ubi tum Honovinga Caniſii Matertera habitabat ſecundo abs Noviomago lapide.

Adſtabam clauſo, mecúmque relicta, cubili,
Mox veſpertinas compoſitura preces.
Cùm ſubitò coram viſa eſt deſcendere nubes:
Candidus & nubi prævius Ales erat.
In manibus frondes oleæ, riſúſque per ora;
Pacificum ſcires quod meditatur opus.
Hic ubi vibratâ nebulam diſcuſſit olivâ:
Obſtupui ſubitos ora tuliſſe viros.
Inſolita his facies, attonſi fronte capilli:
Velabant imos pallia nigra pedes.
Quémque vocent aliæ vultum rigidúmque tru-
cémque:
Judice me, mixta ſorte modeſtus erat.
In dextra calami (calamos haſtilia tractant)
Jámque parant ſcriptis bella movere ſuis.
Cuíque ſacrum *Jeſu* rutilabat pectore nomen
Igniti ſpecies pectoris illa fuit.
O! quantum gens illa ſacris operabitur aris,
Cultoréſque novos officioſa dabit!
His fœdæ fugient ſub Tartara nigra phalan-
ges,
Virginitáſque albis læta redibit equis,
Seu calamo fuerint, agitandavé prælia voce:
Et calami, & doctæ prælia vocis erunt.
Quid? quod noſtra iſtis vinces Germania caſtris,
Colla gemens duro ſuccubuiſſe jugo?
Hæc ego dum ſpecto: ſubitò te in lumine vidi
Ad primos Myſtæ procubuiſſe pedes.
Primus erat turmâ (quantùm reminiſcor) in iſtâ
Nomine, Theiologo nec minus arte, 3. Fa-
ber,

Hunc

Hunc petis amplexu: pulláque in veste sodalis
  Pullatos auges ad nova bella viros.
Ergo age, perge nepos istis te jungere castris,
  Devotáque move fortia bella manu.
Si heue conjicio magnæ præludia pugnæ,
  Et faciles aditus prima juventa dedit.
Scilicet annorum prima, incunabula Christus
  Surripuit, versus ad pia facta jocis
Nil tibi cum nucibus, longæ nec arundinis usu:
  Nec teretes cura est exagitare trochos.
Privatas pictis aras decorare tabellis,
  Sæpius & Mystam fingere, lusus erat.
Parvula sacra facis, dicísque precantia verba:
  Accumulant jussas turba pusilla preces.
Et modò voce puer, pueros modò fonte piabas:
  Ista rudimenti signa fuêre tui.
Quid? quòd & in teneros sævîsti funibus artus
  Membráque portandas edidicere cruces?
Cætera cur sileam? nec enim meminisse no-
  Patrâsti parvus qualiacunque puer (cebit,
Sæpe, orbi quando jejunia verna redibant,
  Cùm furit 4. Ogygio concita turba Deo:

Cùm

3. *Petrus Faber primus Ignatii socius, qui tum per Germaniam animarum saluti vacabat: quem Moguntiæ agentem, primùm Canisius adiit, ut in argumento dictum est.*

4. *Ogygius Bacchus dictus est ab Ovidio, & temulentiæ Deus à Poëtis habitus. Noviomagum reversus ad nuptias contrahendas sollicitatur; proposita Juris Civilis, in quo parens ejus Jacobus Canisius excelluerat, agitatione.*

Cùm passim turpésque joci, madidæque popinæ,
Et resonant fœdis compita fracta sonis.
Tunc ego te didici solis radicibus usum,
Oráque gustato continuisse mero.
Increpuit mater: quid agis? quid sævior, inquit,
Dura *Camsiade*, nec tua bella moves?
Hæc permitte viris, quibus est robustior ætas!
Ossa tibi, puri cætera lactis habes.
Protinus illacrimans scelus ah! scelus optima mater,
(Si nescis) cæcos ducit in arma viros.
Arma illis Bacchus positus ferventia mensis:
Arma illis Paphiæ tela facésque deæ.
Ipse ego non plorem? dapibus neque parcius utar?
Nec mihi sit fuso gratior unda mero?
Da veniam, mater; licitæ patet area pugnæ;
Hîc puer, & miles, victor & esse potest.
Talis eras: quid nunc dubio certamine nutas;
Si pridem est puero laurea parta tibi?
Scimus: blandus Hymen tacitis tibi nictat ocellis.
Propositóque 6. Themis te trahit alba foro.
Crede mihi, latet hac fallacia sæpe sub herba.
Sæpe per & placidas saxa petuntur aquas.
Ergo age, quære viros: illis te junge Sodalem;
Materiem, quâ sis obsequiosus, habes.

Nec

6. *Themis Justitia Præses habita; nam teste Festo* θέμις *idem quod fas.*

Nec malè vaticinor: totos sævire per agros,
Fama est, & rabidas ire, redire feras.
Infremuêre lupi circùm præsepia! 7. Rhenus
Audiit, & gelidis palluit 8. Ister aquis.
Quid cessas? Stygias urge latratibus umbras:
Inque fidem veram 9. Nominis adde notam.
Utque reor, facies: istud Matertera poscit:
Hæc in te titulum, juráque matris habet.
Illa mihi moriens, soror ô! soror optima, dixit,
Abstrahor: applicitâ fœdera junge manu.
Quem (rogo) nunc parvum patríque tibíque nepotem
Linquimus, in curas transeat ille tuas.
Scilicet ille tibi, castæ, Germana, MARIÆ
In castas artes erudiendus erit.
Annuimus voto, lacrimísque per ora profusis,
Nil illi potui dicere, præter, erit.
Ex hinc vota frequens, & verba frequentia fudi,
Et tibi quod mater debuit esse, fui.
Cætera dent Superi: pullo sic nubis amictu
10. Virginei castas corporis abde nives.

H Scri-

7. *Rhenus Germaniæ fluvius.*

8. *Ister sive Danubius amnis celebratissimus Germaniam longo tractu, Austriámque alluens.*

9. *Canisius juxta nominis Etymon & gesta* Canis Austriacus *ab Hæreticis dictus. Sacchinus in vita lib.* 1. *n.* 10.

10. *Perpetuam atque illibatam virginitatem coluit.*

Scribere plura libet: tibi sed scribenda relinquo.
Hinc calamo trames sæpe terendus erit.
Cùmque tibi tardè supremam neverit horam
Stamine nec pullo, de tribus una soror.
Forsitan hoc aliquis signabit marmora versu,
Accola quem Rheni, posteritásque leget:
Hâc jacet exanimus, recubátque Canisius *urnâ*
Quem stupuit gelidus Rhenus & Ister aquis.
Depositos cineres lugens Germania servat,
Ingenium libri: spiritus astra tenet.

EPI

EPISTOLA QUINTA.

ARGUMENTUM.

STanislaus Kostka *Illustri apud Polonos genere oriundus, cùm adolescens in Societatem JEsu admissus esset, primo ipso tyrocinio tanto animi sensu, actúque in divina ferri cœpit, ut sæpe sæpius inter orandum madefacta lintea, æstuanti pectori applicanda forent: Porrò crescente in dies amoris incendio, idque impatientiùs jam ferenti* Stanislao *evenit, ut sub festum Assumptæ in cælum Virginis (quam ut matrem tenerrimè amabat) mira animum hinc migrandi ad cælum cupiditas incesseret. Quocirca compositâ hac Epistolâ* Mariam *orat, ne desiderium suum ultra differat, frustreturve: quò minùs proximus apud cælites triumphus intersit. Neque profectò incassùm vota recidêre: Quippe post paulò febre correptus est: quæ tametsi lenta primùm, eò tamen sensim paucósque intra dies invaluit, ut de ipsius visceribus, adolescentem anno ætatis circiter vigesimo terris ereptum, cælo transmiserit: ipsa Assumptæ in cælum virginis sacra nocte, anno Christi, 1569.* Franciscus Sacchinus in ejus vita.

Koſtka Deiparæ.

SYMBOLUM.

Quid navem, ſagittamque tenſo fun laxatam intueris? Illa in portum, hæc i cælum tendit: Non aliter *Koſtka*, amori igniti impatiens ima detrectat, cælúmqu animo petit; quò *Maria*, quam, ut Ma trem, unicè diligebat, recepta eſt. Adeò d tribus iſtis verum quod cecinit Vates.

Nequeunt laxata teneri.

Koſ

Kostka Deiparæ.

DA veniam, cæli decus augustale, MARIA,
Si tibi nunc à me littera scripta venit.
Scribere jussit Amor (cælo licèt omnia nôris.)
Impulit is timidas ad sua jussa manus.
Substitimus primò: calamum pudor ipse retentans,
Quid tibi nunc tandem, *Kostka*, pa[illegible]ur? ait.
Verte aliò mentem, precibus contexe coronam:
Gratior est Dominæ texta corona tuæ,
Quid faciam? adversum hinc amor, hinc reverentia pugnant;
Hæc calami cursum supprimit, ille movet.
Ut scribam; vereor præfigere, *Kostka Parenti.*
Sis mihi cara licèt, plúsque parente parens.
Urimur? ô bona Diva, & (si licet) ô bona Mater,
Urimur: ô! quanto pectus ab igne calet,
Lintea traduntur frigentibus humida lymphis:
Lintea sed flammas non domitura meas
Quod facitis, dixi, gratum est, sed inutile nobis:
Non profecturas quid mihi fertis aquas:
Exteriùs gelido corpus perfunditis imbre:
Attamen interiùs, quo cremor, ignis adest.
Optavi quoties velut igni lampas edace,
Deficere ante aras, ô mea Diva, tuas!
Optavi quoties, ut, quæ tibi sacra micabat
Teda, foret vitæ terminus ille meæ!

Optâsse hoc licuit: tedæ consumitur ignis:
 Majus at in nostro pectore robur habet.
Eloquar? an nostræ nunc est opus indice flammæ?
 Nec tibi sat noster cognitus extat amor?
Proxima lux oritur purâ spectabilis aurâ:
 Suscitat ardores proxima pompa meos.
Hæc tibi, qua fugeres terras, fuit ultima, Virgo;
 Quâ cælum peteres, prima sed illa fuit.
Fingo animo plausus, lætóque sonantia cælo
 Tympana: mille tubas audio, mille fides.
Aligeri circùm volitant, fulgéntque ministri.
 Et fervet totâ cælica pompa viâ.
Pars Arabum complet nebuloso compita fumo,
 Pars liquidum strato lumine vestit iter.
Emicat ante alios juvenum lectissima turba;
 (Sic nobis pompæ fingitur umbra tuæ)
Cæsaries, illis purum flavescit in aurum,
 Oráque formoso candidiora die.
Ornat palma manus, humeros bombycina vestis.
 Palláque non tactas vincere jussa nives.
Ponè subis: vivis certat tua palla pyropis,
 Et superat, quidquid gemmifer orbis habet.
Fallimur: hoc oculi vitium est: abscedite gemmæ:
 Plùs satis aurata conspicienda comâ es.
Illic, castus Amor pulchra statione moratur,
 Aurea déque tuo spicula crine legit.
Quid referam, quali raperis super æthera curru?
 Qualis hic auriga est, talis an alter erit?

Non

Non ſic vectus iit, voluit cum ſplendidus auro
Davides 1. Solymas conciliare nurus.
Non ſic aërio raptus qui turbine 2. Vates
Dicitur ignitis iſſe per alta rotis.
Nempe humero Matri Natus ſubit: ille parentem
Suſtinet, & famulâ ducit ad aſtra manu.
Quidquid id eſt; farine licet? tuus ille lacunam
(Si neſcis) aliqua parte triumphus habet
Scilicet alta patent domitis Capitolia turbis:
Captivo ſine me, me ſine, mater, abis?
Ille ego ſum: dulces hærent in corde ſagittæ,
Méque tuos ſtrictâ compede vincis Amor.
Jámque per æthereos ferris Regina penates,
Sub pedibuſque micant ſidera preſſa tuis,
Empyrei, quà ſumma patent penetralia, cæli
Panditur occurſu janua laxa tuo.
O! ibi quot plauſus! tibi quæ præconia certant?
Deficit hoc uno littera noſtra loco.
Dicite, vos nitidæ, cæli gens aurea, Mentes,
Dicite: adhuc imâ KOSTKA tenetur humo.
Sæpe tamen ſpectare juvat mea gaudia cælum,
Fallor: & hoc uno pectora noſtra dolent!
Nam quoties ſpecto, toties incendia creſcunt,
Nequidquam lacrimis imminuenda meis.

1. Salomon à Davide Patre, qui ſibi ferculum ſeu rhedam triumphalem magnificentiſſimè extruxit, & hoc, ut habet Scriptura Textus, Cant. 3. propter Jeruſalem. *2 Elias Propheta, qui curru igneo in cælum raptus eſt,* Lib. 4. Reg. cap. 2.

Scribimus interea: quid enim si temperet ignem,
  Leniat & quæstus dextera mota meos?
At quantò mallem, quàm scriberet, illa triumpho
  Spargeret Elysias officiosa rosas!
Aut etiam Angelicæ quæ promicat agmine turbæ,
  Facundum digitis sollicitaret ebur?
Differimur votis, & adhuc tellure moramur?
  Munera ferre tamen qualiacunque juvat
Est locus extremo quà se formosior horto,
  Pendulàque æstivam vitis opacat humum,
Illic formosâ te sistis imagine, Virgo,
  Et quiddam templi textilis instar habes.
Illic 3. *Loiolidûm* turba exiguissima laudes
  Assolet, & Dominæ reddere vota suæ.
Vidi ego, qui violas qui candida lilia ferret,
  Plenáque purpureis rubra canistra rosis.
Ivimus, & ternam Divæ lustravimus ædem:
  Æde sub hac etiam plurimus hospes eram,
Esto veris honor spatioso floreat horto:
  At mihi præ reliquis angulus ille placet.
Illic succrescunt dulces maturiùs uvæ,
  Mercedémque suæ proximitatis habent.
Quid? quòd aves ista dicuntur sæpe sub umbra,
  Dulciùs assueto perstrepuisse sono?
Hîc philomela, sacram starem cùm nuper ad aram,
  Virgineos certans evoluisse globos:

Non

3. *Novitii Societatis JEsu; utique Loiolides, abs D. Ignatio de Loiola Fundatore dicti.*

Non ego falsa loquor, celeri dum garrula voce
Turbinat introrsum, pœnè canebat, *Ave*
Quicquid id est, modicâ geritur res tota tabellâ?
Altera sunt cantus, altera dona rosæ
Quin majora sequor? celóque effundor aperto
Aurea, quà rutilum pompa præivit iter?
Mens petit alta quidem, sed corpore deprimor uno:
Ut levis aspersâ pluma resîdit aquâ.
Angela, quisquis amas, & quisquis in aëra 4. Vatem
Diceris æthereâ surripuisse via,
Me quoque tolle precor, gravis haud ego sarcina: namque
Aligerum *Kostkam*, jam propè fecit Amor.
Si satis esse nequit, quo tollar in æthera, crinis:
Me toto, si vis, corpore ferre potes.
Annuit ille quidem: Dominæ sed jussa morantur,
Inquit: fac votis annuat illa tuis.
Ergo ad te redeunt mea vota novissima Mater:
Quam nequeunt alii, tu potes, affer opem.
Cur ego spectator vestræ non advolo pompæ,
Unus ut è multis ponè pedester eam.
Insequerer plausus, & longa per atria cæli
Angelicum humanâ voce sonaret *Ave*.

4. *Habacuc Propheta, qui è Palestina in Babyloniam per unum crinem capitis ab Angelo delatus est: prandium Danieli, qui in fovea asinebatur, laturus.* Dan. 14.

Quin etiam Dominæ, quà fas, vicinior irem,
Et premerem ſacrum Virginis uſque latus.
Quòd ſi fortè aliquis pompa ſpectator in illa,
Quo propior tendit, diceret, iſte puer?
Crediderim ut dicas, mea Diva, ſuaviter illi:
Mitte queri, KOSTKA eſt: eſt meus iſte puer.
Parce tamen, voto ſi fors peccavimus iſto:
Non patitur frænos, qui violenter amat.
Quid? quod nec voto tantum, peccamus & irâ,
Quæ mihi neſcio quò pectus amantis agit.
Sæpe (fatebor enim) qui me nunc urit, Amorem,
Contendi juſtas non habuiſſe faces.
Ecquid amor (dixi) quid vitæ ſtamina differs?
Cætera concedunt ignibus, iſta manent:
Quin exile mihi, teneor quo corpore filum
Admoto propiùs lampadis igne cremas?
Sæpius indignor repetitis ora madere
Fletibus, & lacrimas criminor ipſe meas,
Staminibus modicis aſtringor, aranea, texit
Qualia, vel picti qualia 5. Seres habent.
Tótque oculis fundo dudum lacrimantibus imbres,
Nec pereunt vitæ fila minuta meæ!
An quia vita mihi primo pubeſcit in ævo,
Huc parcit ſævas 6. Parca tuliſſe manus?

In-

5. *Seres Syriæ Aſiaticæ populi qui ex arboribus lanam tenuiſſimis filis deducunt, conficiúntque id genus panni, quod Sericum vocamus.*

Inferat : atque utinam ferali forsice telam.
Et resecet mediâ stamina rapta colo.
Et propè , ut invideam pubentis floribus horti,
Quæque citò teneræ carpitur ungue rosæ.
Ipse ego permissâ quoties hanc colligo dextrâ :
Flos utinam vitæ (dico) sit ille meæ !
Cur sic non legitur primævâ *Kostka* juventâ ?
Cur numerum lectis non facit ille rosis?
Decerpi lucrum est : qui primo manè virebat
Flosculus, interdum vespere læsus obit.
Vel gravis hunc æstas, vel turbidus opprimit imber :
Hei, mihi ! ne simili vulnere *Kostka* gemam ;
Cætera cur taceo ? nuper, mea Diva, nitebas
Flore novo castas impediente comas.
Candida virgineo gestabas lilia serto ,
Quæque regis dominâ cælica sceptra manu.
Ut vidi, ingemui ! tacitóque in pectore dixi :
Certa, precor, fati sint ea signa mei !

6. Parcæ , per Antiphrasin sic dictæ, quòd minimè parcant, Tres sunt, quæ mortalium vitæ stamina dispensant , ut Poëtæ fabulati sunt : quarum nomina & officia hoc dicto circumferuntur.
Cloto colum bajulat, Lachesis net & Atropos occa.
Easdémque Hesiodus canit. Mortalibus, sive Nascentibus hominibus conferre bonum & malum.
θνητοῖς ἀνθρώποισιν ἔχειν ἀγαθόντε, κακόντε.

Dummodò ſic, duro ſuccumbat *Koſtka* tyranno,
Japoniàmque premat ſanguinolentus humum.
Sed facienda loquor: vellem quæ facta fuêre,
In noſtras poſſent illa redire manus.
Quid mihi, ſi natum dederis, velut antè dediſti,
Deliciáſque tuas, deliciáſque meas?
Non foret ille tibi pretio reddendus eodem;
Nec latâ quamvis (crede) rediret ope.
Amplexus premerem pluſquam languente lacerto,
Plúſque 7. Viennæâ vincula blanda morâ.
Cædere ſi vellet, contrà violentior irem:
Verbáque ſuppetias viribus iſta darent.
Vel duc me ad matrem; vel te, puer auree, ſiſtam:
Non aliâ nobis lege ſolutus eris.
Scribere plura libet: ſed qui mihi depluit imber,
Impedit, & lacrimis humida charta meis.
Cætera qui dicat 8. Laurentius inter ovantes
Facundus pro me nuntius alter erit.

Scit

7. *Adoleſcens Viennæ Auſtriæ dum ſtudiis vacat, in morbum incidit: à quo tamen Virginis patrocinio, quæ ei apparuit, & puerulum JEſum in ulnas tradit, brevi convaluit.*

8. S. *Laurentius Martyr, qui ei ex ſortione menſtrua Patronus obtigerat.*

Scit bene, quid flammæ, quid magna incendia possunt:
Scit bene, quas vires ignis amoris habet.
Ergo age: sique faves *Kostka*, pia Mater, amanti,
Accipe cum votis ultima verba meis.
Nil mihi rescribas, tua sit sed Epistola morbus:
Quámque tulisti olim, nunc mihi redde febrem.
Scilicet hæc meliùs, quàm quævis littera dicet,
Venarum pulsu languidiore, veni.

EPISTOLA SEXTA.

ARGUMENTUM.

FERDINANDUS GONZAGA *Imperii Princeps & Castillionis Stiverorum in Gallia Cisalpina Marchio, ex Mantuæ Ducibus: cùm ex* MARTHA FANA SANTENIA *Illustrissima apud Taurinos fœmina,* ALOYSIUM *natu inter liberos maximum tulisset: nihil antiquius habuit, quàm ut eundem statim à prima juventa Nobilium exercitiis erudiret, sperans fore, uti prosapiæ splendori, iis gradibus ad gloriam niteretur. Sed cùm è diverso Deus juvenem divinarum rerum illiciis captum Societati sensim initiaret: gravis concertatio exorta est:* ALOYSIO *hinc abeundi facultatem, inde parente Marchione repulsam pertinaciter agitantibus. Cùm igitur* ALOYSIUS *frustrà captatas, & occlusas precibus paternas aures animadverteret: jámque voti sui impatientior: ad* CLAUDIUM AQUAVIVAM, *qui per id tempus Societatem universam cum supremo Imperio Romæ administrabat, hanc Epistolam scribit. In qua & animi sui affectum votúmque aperit, quo Societati se se addixerat: vetare autem parentem obstinaciùs: quo tamen nequidquam pensi habito, postulas in Societatem admitti. Inflexit hic adolescen-*

tis ardor, non modó AQUAVIVÆ, *sed & parentis animum: adeóque factum, ut Societati post paulò adscriberetur: in qua interea sexennium, quod vixit, ita ad virtutem sese exercuit, ut vitâ functus, ac miraculorum famâ clarus,* Beati & Angelici *nominibus, Summorum Pontificum auctoritate, insignitus fuerit. Obiit Romæ Anno Christi* 1591.

P. Virgilius Cepario, in ejus vita.

Aloy-

Aloysius Aquavivæ.

SYMBOLUM.

Cervus hic ad fontem, ut vides, cursu emicans, pro ingenti desiderio est: ita enim & suum prodidit Vates Regius Ps. 41. Neque in *Aloysio* id desideres, qui per Epistolam ad *Aquavivam* accedere festinat. Quare bene de utroque:

Vivit, si repperit undam.

Aloysius Aquavivæ.

Mittit *Aloysius*, quam non habet ipse, salutem:
Et nisi Romanâ non habiturus ope.
Mittit aquæ sitiens violento torridus æstu,
Quam nec, si cupiat, dissimulare potest.
Attamen ut scripto prodam mea vota libello,
Et calamo nigræ vix fluit humor aquæ.
Sed bene, quòd nostros ut scribere possit amores,
Quóque fluat, lacrimas combibit ille meas.
Scribimus, atq; utinam quò scribimus ire liceret,
Próque manu, pedibus conficeretur opus:
Tunc ego, cerve, velim rapido te vincere cursu,
Ad gelidas quando curris anhelus aquas,
Novimus & fontes: & quæ sic currere cogit,
Majus nostra sitis, quàm tua, calcar habet,
Differor interea: solùm brevis iste libellus
Romanum pro me carpere gestit iter.
Hæc ego dum scribo: pernix i littera, dixi:
Pro penna, meus hic, quem geris, ignis erit.
I, licet: ad Latios propera, mea pagina, fontes,
Puraque Romani quære fluenta soli.
Sed cave fallaris: neque primi fluminis undas,
Sedandis aptas ignibus esse puta.
Nil tibi cum Tibri: mediam licèt influat urbem,
Spumantíque vado turgidus arva riget.
Est qui 1. felici fons illic labitur unda,
Est qui 2. Virgineas egerit alter aquas.

Ah!

1. 2. *Præcipui urbis Romæ fontes, vulgò dicti:* Aqua Felice, Aqua Virgine.

Ah! moneo, ne te speciosa hæc nomina fallant:
Non facit ad flammas ille, nec ille meas
Sed propè quá primò surgunt Capitolia clivo.
Et 3. JEsûs Matris nomine templa tenet.
Illic, quas petimus lymphas, *Aquaviva* ministrat,
Non alio nostra est fonte levanda sitis.
Hei mihi! jam toto currunt ea flumina mundo,
Quósque bibat rivos Indus, & Indus habet.
Jam novos insolitas Japon miratur aristas,
Germináque ex istis non sua cernit aquis.
Maurica (sic fama est) isto quoque fonte rigata.
Edidicit culto mollior esse solo.
Castilio tamen aret adhuc: neque littora circùm.
Quod læto vireant cespite, lympha fuit!
Jam scio, reddiderint cur pareas jugera messes
Non terræ vitium, fluminis illud erat.
Interea dum vana queror, fons irrigat urbem:
Illuc sunt animi vota ferenda mei.
Vera loqui certum est: nec enim, Pater optime, fallit.
Qui calet in nostro pectore verus amor.
Ad nova bella vocat, quorum est IGNATIUS auctor,
Dúxque ciet fortes ad nova signa viros.
Sæpius ille (alto seu sol micat igneus orbe,
Seu vaga nocturnis Cynthia fulget equis.)
Sæpius

3. *Templum Domûs Professæ Societatis Jesu, quod antea Maria de Strada appellabatur.*

Sæpius ille mihi, *Gonzaga*, susurrat in aurem
  Quando novus JEsu nomine miles eris?
Quid tibi cum titulis? quid magna palatia prosunt?
  Quid tibi, quòd claros Mantua donat avos?
Pars quota laudis erit, variâ si Marchio linguâ
  Castilionæi diceris esse soli?
Respice *Lojolam*: titulorum insignia ponit,
  Major ut abjecta nobilitate foret.
Dic age: cur illo nondum duce tendis in hostem,
  Adstringisque tuas ad sua bella manus?
Hæc ubi fatus Amor, lateri se junxit amicum:
  Primáque militiæ signa fuêre novæ
Néve recusarem, tedis ardentibus urget,
  Et sacro totas occupat igne fibras,
Quid facis? exclamo: *Gonzagam* mitiùs ure:
  Porrigimus victas in tua jura manus.
Aut ego succumbam properati vulnere lethi:
  Aut ego *Lojolæ* sub duce miles ero.
Si tempus petitur, quo primùm exarsimus: æstas
  Incaluit flammis jam propè quinta meis.
Aspice 4. *Lojolidûm* juvat ut præludere castris:
  Præcingunt nostrum pallia nigra latus.
Scilicet ex illo, quo nunc quoque carpimur igne?
  Purpura (crede) mihi nil nisi visa rubor.

Adde

4. *Impetrat à parente Marchione, ut Ecclesiastico habitu utatur.*

Adde, quòd & Christo 5. castum mea corpora munus
Tradiderim, Paphiâ non violanda face.
Lilia Virgineis inerant tum forsitan aris;
Illa mei, dixi, signa pudoris erunt.
Hinc flos ille placet, istisque coloribus olim,
Inque meâ pingi 6. lilia casta manu.
Nec tamen idcirco fulgor mihi displicet ostri,
Sertáque purpureæ sanguinolenta rosæ.
Nimirum, quod amo, nomen bene pingitur illâ,
Sanguineo *Jesu* convenit iste color.
Milite me crescat *Loiolæ* exercitus uno:
Dignáque sanguineâ bella movebo rosâ.
Sive jubes, visam postremis Japonas oris:
Sive jubes, Brasilæ barbara tesqua plagæ.
Audacem me fecit Amor: sit copia tantùm,
Clausa petam rigidâ Sinicâ regna serâ.
Riccius 7. hos Italo perrupit robore vectes:
Ut sequar, hic justa plùs mihi parte favet.
Nec vereor tepidis stillantia funera cultris:
Est mihi, qui fosso pectore sanguis eat.
Si Japon Italo de sanguine crescere debet,
Crescat: at ille meo sanguine crescat ager.
Extera quid memoro? me bella domestica cingunt:
Non expectato septus ab hoste premor.

Nam

5. *Octennis castitatem Deo & Mariæ vovet.*
6. *Cum liliis depingi solitus est.*
7. *P. Matthæus Ricci Italus, primus Sociorum in Sinense regnum penetrat anno* 1582.

Nam pater immeritâ clausum me detinet irâ ;
Vixque pedem primo limine ferre sinit,
Credideram certè flecti potuisse rogando :
Seu prece, seu lacrimis aggrederemur opus.
Ivimus in blandas demisso poplite voces :
Mollior at nostrâ non fuit ille prece.
Addidimus lacrimas : lacrimæ volvuntur inanes :
Excipe, quòd flammas hæc alit unda meas.
Sic ego detineor patriis sine crimine septis?
Nec video faciles inde, nec inde vias.
Ah ! utinam verum, quod primis mater in annis
Sæpe mihi puero vaticinata fuit?
Angele mi, (sic me puerum vocitare solebat)
Angele mi, puris Angele digne rosis.
Scilicet ut patrio de carcere liber abirem,
Jam foret optatæ penna parata fugæ.
Desererem patrios, septa invidiosa, penates,
Aëriâ properans ad mea vota viâ
Et licèt effusis stagnet 8. Benacus in undis,
Tranarem liquidum jam novus ales iter.
Non ego formido, ne lapsus ab æthere signem
Nomine *Aloysias* naufragus alter aquas.
Dædalus 9. Icarias cerâ malè finxerat alas?
Non metuunt solvi, quas mihi finxit Amor,
Sed fateor, locus hic tales non efficit : at quò
Tendimus, 10. *Angelicos* efficit iste locus.
Quid referam, quoties volui, cùm nascerer infans,
Prima mihi tenuem tecta fuisse casam?

Quid

8. *Benacus, vulgò* Lago di garda : *Inbus est prope Castilionem.*

Quid referam, quoties *Gonzaga* nomina gentis,
Esse queror votis invidiosa meis?
I nunc, quisquis amas, magno de sanguine nasci:
Pœna mihi, magnos quòd numeremus avos.
Interea toto quid versem tempore, quæras
Forsitan à patria dum veturiire domo?
Sæpe fuga meditor: nec enim sic fugero primus:
Fecit & hoc nobis 11 *Kostka* Polonus iter.
Austriaca fertur juvenis fugisse Viennâ,
Et Latii ignoras corripuisse vias.
Ne tamen incerto captaret devia gressu:
Lampade succensa prævius ibat Amor.
Nec fratrem impediit frater, licèt usque secutus:
Nec fuit abruptâ præda retenta fugâ.
Sic fugiturus ego nuper quoque (vera fatebor)
Ni fratrem frater præpediisset, eram.

Quid,

9. *Dædalus Atheniensis faber egregius fuit: quem Poëtæ fabulantur, alas cerâ sibi finxisse ad volandum, ut è Creta, ubi cum filio attinebatur, fugeret. Cùm autem Icarus altiùs volaret, ardore solis liquefacta alarum cera in mare decidit, quod ex eo Icarium mare dictum est. De quo Ovid. lib. 3. Tristium. Icarus Icarias nomine fecit aquas.*

10. *Angelici Juvenis titulo à Gregorio XV. Pontifice auctus est, anno 1612.*

11. *Stanislaus Kostka Viennæ, ubi operam litteris dabat occultè in Italiam profectus est, quò Societati se traderet, per iter multis favoribus ab Angelis & B. Maria cumulatus.*

Quid, Rudolphe, paras? quid contrà niteris? inquam:
  Obsistis votis quid puer ipse tuis?
Ah! sine me, quò ducit Amor: ditabere facto
  Grande fugæ pretium, Marchio, frater eris.
Nequidquam fugit ille citus, meditatáque prodit.
  Fortiùs occlusâ præpedienda domo.
Interea causis non apparentibus æger,
  Nescio quis dudum corpora langüor habet.
Sæpe dapes inter, gemitus sine voce profundo:
  Miscentur lacrimis pocula sæpe meis.
Quósque imbres oculos vino impluit, ora resorbent?
  Ne desit pluviæ vena perennis aquæ
Prima mihi genitrix, inquit, *Gonzaga*, laboras?
  Prima malam febrem dixit: amoris erat.
Accitur Medicus, tentatur pollice vena:
  Jussáque dilutæ potio fertur aquæ.
Quid facitis? (dixi) si me tenet ignea febris,
  Sedate hos æstus unica lympha potest.
Parce Parens, natum medico corrumpere potu:
  Sanus erit; tantùm, quò cupit ire, sine.
Sic mihi lux agitur, neque noctis amicior hora est,
  Nec minùs est lacrimis fertilis illa meis.
Ut quid enim toties deludor imagine somni,
  Dum subit irrepens lumina fessa sopor.
Nam prope nunc videor Latios accedere muros:
  Nunc *Loiolæas*, tecta cupita, fores.

Jam

Jam videor sacra describere nomen in albo,
  Et circum pullâ corpore veste tegi,
Est etiam, qui me suspiria ducere narret,
  Verbáque cum somnis mista ciere meis.
Jam fontem, *Gonzaga*, tenes: (ita dicere narrat)
  Plenáque jam *Viva* pocula sumis *Aqua*.
Ah! utinam mediâ dicamus talia Româ,
  Nec toties sensus fallat imago meos!
Certè ego cùm somno linquor; seu manè rubente:
  Seu subito casu, lumina nostra madent.
Vel quia sopitos luserunt gaudia sensus:
  Vel quia cum somno rapta fuêre meo.
Est mihi funereâ pendentis ab arbore Christi
  Effigies 12. rubeis conspicienda notis.
Illi sæpe meos commendo mœstus amores:
  Accipit amplexus sæpius illa meos.
Christi, per has lacrimas, per & hæc suspiria, dico:
  Fac, precor, ô! socium me tibi jungat Amor.
Nec labor efficere est: similes propè dicimur ambo:
  Tu cruce, detineor carcere fixus ego.
Effundis lacrimas, oculis rorantibus asto?
  Sanguine membra rubes, & mihi sanguis abit.
Ite flagra in fontem, rubicundi currite rivi,
  Quo mea sanguineis culpa lavetur aquis.

Et

12. *Solitus fuit Aloysius secreto in cubili, coram Crucifixi imagine sæpius orare, & flagellis acriter se cædere.*

Et sitio, exclamas: sitio quoque: scilicet intus
  Quo cremor, ad *Vivas* ignis anhelat *Aquas*.
Ulteriùs nihil est, nisi tecum ut dicere possim,
  (Et cupio) Natum deseris ergo Pater?
Deserat,ô! utinam, quem sic malè servat,& odit:
  Ah! precor, admissi pæna sit illa mei.
Hæc ego:sed quoties Christo damus oscula:méque
  Applicitum blandâ crux fovet ista morâ.
Nescio, quæ mihi vox tacitè demissa per aurem,
  Quid *Gonzaga*, times? Tu meus,inquit, eris.
Fac tantùm ut constes:Romam tua vota ferantur:
  Postmodò cum votis ipse ferêre tuis.
Altera vox vera est: Romam mea vota feruntur:
  Altera sed mallem vox modò vera foret.
Quis prohibet? jubet ire Deus: mea dextra, siste:
  Cætera sunt pedibus conficienda meis.
Fallimur? an toties duro placuisse parenti,
  Quæ meruit pietas præmia, carcer erit?
Huc adhibe vultus, pœnæ solamen, 13. Alexi,
  Túque fave cœptis, O! 14. Calibyra, meis.
Grande rudimentum posui,neq; vicimus hostem:
  Sanguine quò propior, fortiùs ille nocet.
Quid? patrios vobis licuit fugisse penates?
  Si fugiam, facti criminis, author ero?
Ah! meliùs, redeat prisci bona temporis ætas;
  Et faveat, vobis qui bene favit Amor.
Tu quoque *Kostka* fave, cupidúmque amplectere fratrem;
  15. Si pater ille mihi, qui tibi frater erat,
Quid? quòd jam cælo MARIÆ jungeris? illinc,
  Quod cupio auxilium, tu mihi ferre potes.

Dic age, si profugus præeunti jungar Jësu,
Judice vel tanto quod mihi crimen erit?
Hunc Solyme vidit sine matre, & crimine: quamvis
Mariæ madidas viderit illa genas.
Cur sic non fugio? non hoc ego læsero matrem:
Porrigit hæc victas in mea vota manus.
Attamen expecto, donec, pater optime, Romæ
Des mihi captandæ signa cupita viæ.
Inde velim dicas, quàm jussa capessere promptus:
Et, precor, ut tantæ sint ea lucra moræ.
Ergo fave, longas neque gaudia differ in horas:
Sed citò, (namque potes,) me properare jube,
Per lacrimas oro (quoniam tibi scribimus illis)
Aspice, in hoc pallent quàm mea scripta loco.
Per sacros Nati, per castos Matris amores:
Utraque visceribus nomina scripta meis.
Per si quid terris usquam post sacra, Deumque,
Loiolidûm populo charius esse potest.
Da mihi te facilem, nec duro perlege vultu.
Quæ postrema meus verba libellus habet.
Uror, ut accenso peritura bitumine cera:
Liquor, ut expressa de nive manat aqua.
Adde meas socio lacrimas, *Aquaviva*, fluente,
Et domitor flammæ sis, *Aquaviva*, meæ.

EPI-

13. 14. *Ambo enim paternos penates reliquerunt, ut Deo vacarent.*
15. *Claudius Aquaviva, cui quondam Stanislaus Kostka in Tyrocinio Romano convixerat.*

EPISTOLA SEPTIMA.

ARGUMENTUM.

JOannes Berchmannus *Belga, Dieſthemii Brabantiæ oppido natus honeſtis parentibus, cùm à primâ pueritiâ virtutem coluiſſet: tandem B. Virginis patrocinio, quam eximiè ac ſingulariter ſemper in amoribus & cultu habuit, in Societatem admiſſus eſt, Mechliniæ Anno Chriſti* 1616. *ætatis circiter* 18. *Cùm autem abſoluto Tyrocinio inde Romam miſſus eſſet ad Philoſophica ſtudia: mirùm quanto illic animo, litteris juxtà & virtuti incubuerit. Quippe creſcente in dies erga Deiparam Virginem ejúſque immaculatam Conceptionem, affectu: eò tandem proceſſit, uti coram venerabili Sacramento, ejuſdem Virginis Conceptionem Immaculatam propugnandi, quà voce, quà ſtylo, votum, etiam ſcriptâ ſyngraphâ nuncuparit. Hanc igitur cum Epiſtola ad* B. Virginem Aſpricollenſem *in Belgio, ubi puer ex Dieſthemii vicinia frequentior, primóſque ad virtutem igniculos conceperat, ab eo tranſmitti hîc fingimus, inter alia ejuſdem Sacelli anathemata & donaria, appendendam. Porrò in hac Epiſtola varia commemorat beneficia, quæ privatim ſibi ipſi, publicéque Societati à B. Virgine collata prædicat: atque eo animum*

erigit ad ejusdem Virginis Conceptionem Immaculatam, quocumque terrarum mittatur, propugnandi: & scriptis etiam posterorum memoria asserendi. Sed eo Berchmanni *affectu Deus ipse, ac Deipara contenti fuêre: siquidem pòst paulò annos duntaxat* 22. *natus Roma obiit, relicta non exigua sanctitatis opinione, anno Christi* 1621. *Idibus Augusti.* P. Virgil. Cepario in ejus vita parte 2.

Berch-

Berchmannus B. Virgini Aſpri-collenſi.

SYMBOLUM.

Ægyptii ciconiâ & cane gratitudinem exprimebant : nos eiſdem *Berchmanni* gratum animum, quo *Virgini*, quidquid boni poſſidet, acceptum refert. Ne igitur mirêre, expreſſam in Symbolo celeritatem : bene enim in referendis gratiis aut curritur, aut volatur.

Ne fors oblivia culpent.

Berchmannus B. Virgini Aſpricollenſi.

DIVA cùi *Montis* culmen ſacratur *Acuti*;
Quà tibi vicinas 1. Demera volvit aquas:
Da veniam, & parvæ curſum permitte tabellæ:
Natalem 2. repetit ſcilicet illa locum.
Nec tamen illa venit patrios viſura penates,
Miſsáque ab Auſoniis Belga futura plagis.
Te petit, & pictis tua templa micantia votis:
Hæc illi captæ cauſa fuêre viæ.
Exiguâ (fateor) conſtant mea munera chartâ:
Charta tamen flammas continet illa meas,
Nempe mihi, tacitis dum texo roſaria labris,
Et vultu, & pallà conſtitit albus Amor.
Caſta placent: cultu ſic te quoque viſimus, inquit:
Primáque MARIÆ tempora caſta placent.
Hæc ubi: templa petit, manibúſque prehenſat amicis:
Móxque Deo coram plura loquemur, ait.
Vix loca contigeram, quà devenerandus in ara
Triticeo JEſus conditus orbe latet.
Cùm ſubitò, ecquid adhuc dubitas ſubſcribere, (dixit:
Scribe: Deus voti teſtis & auctor adeſt.
Scribo igitur, movet ille manum; juramus uterque:
O, Amor! ah! voti fida tabella mei.

Jám-

1. *Demera fluvius Sichemium alluens, juxta quod Aſpricollenſis Virgo colitur.*
2. *Dieſthemium oppidum, Berchmanni patria, milliari parvo Sichemio diſtans.*

Jámque parabat iter, propè quà Sichemia tellus
Porrigit umbroso templa colenda jugo.
I felix (dixi) pia pagina: nomina tolle,
Nec locus hic *Asper*, nec tibi durus erat:
Sæpe jugum scandi saxis acclive: nec nunquam
Læserunt teneros aspera saxa pedes.
Quin meminisse juvat, facilísque recursat imago,
Cùm puer huc sociâ matre sequebar iter.
Manè erat, & vitreas Auroræ semina guttas
Sparserat irriguo Lucifer ortus equo.
Protinus egredior portis, circùm undique sylvæ,
Pérque viam molli gutture cantat avis.
Crediderim, didicisse meos de Virgine sensus:
Et tibi, *Diva*, sacros instituisse choros.
Interdum, quoties effingimus ore *Mariam*.
Et silet, & flexo poplite plaudit avis.
Ipse ego de globulis (globulos tua serta tenebam)
Permistas cupidis passibus addo preces.
Mox ubi conspecta est primùm domus addita colli,
Auget & hæc animos; ut properémque, facit.
Ah! quoties (recolo) curâ studióque videndi
Proruit, & summam pes malè fixit humum!
Templa tenebamus: tua me rapiebat imago
Querna; sed ad flammas cerea facta meas,
Hic ego *Berchmanni* (dicebam) Virgo clientis
Si memor es, vultu nec minùs aure fave
Parvus amans quamvis, magno tamen igne peruri
Optat, & in cultus fortiter ire tuos,
Scis? mea lux, inquam, materna 3. ut fusus ab (alevo,
Concessi in titulos, & tua jura puer

Sabbata lucebant niveo splendentia cultu :
Ille dies vitæ candidus augur erat.
Non ego diffiteor, sensi tua spicula, sensi
Spicula Virgineâ tunc bene facta manu.
Nec cruor hoc fluxit de vulnere, lacrima fluxit :
Et pueri molles immaduêre genæ.
His mihi crescebant repetitis corpora votis,
Mensque mihi pariter fortior intus erat
Pestifer invidit, sed cassis viribus Orcus :
Non profecturas induit ille minas.
Scilicet à sacris Laribus fortasse redibam,
Et vagus implexo calle viator eram.
Cùm 4. nigra nox cælo prætexitur, humida nim-
Et tonitru rutilas mox paritura faces. (bis,
Saga fuit (memini) sic sic, ô perfida, dixi,
Bella cie, stimulos nil nisi felis habes.
Vix ea fatus eram : cùm lapso fulmine, felis
Ungue minax nostros, corruit ante pedes,
Interea, Virgo, castris adscribor Jësu :
Nec fuit hoc sine te, præsidióque tuo.
Prima rudimenti tellus 5. Mechlinia testis :
Hæc mores vidit, composuítque meos.

Imus

3. *Sabbato natus est Berchmannus, eodémque Societatem ingressus, ac demum eodem sepultus.*
4. *Revertens ab æde Virginis, & per sylvam errabundus, subito atque horribili tonitru percellitur maleficio saga, quæ specie felis ad pedes ejus evanuit tonitru ipso ac fulgure, intra fragorem ac metum sævientibus.* 5. *Mechlinia Brabantiæ urbs super alia Concilio Regio nobilis; in qua Domus probationis Provinciæ Flandrobelgicæ Societatis JEsu.*

Imus in Ausoniam : (sed quid tamen omnia narrem)
Et comes ad Latias sis mihi, *Diva*, plagas.
Ah ! quoties sensi pluvio data vincula cælo,
Ne rueret subitis turbidus imber aquis.
Te duce concretas nivibus transcendimus 6. Alpes,
Saxáque nocturno lubrica facta gelu
Nec tamen obrigui, cecidi minùs : arcuit isthæc.
Qui tuus in nostro pectore flagrat amor.
Mox ubi Lauretæ tandem successimus ædi,
Sensi me totis incaluisse fibris.
Scilicet 7. intus eras, sed erat quoque parvulus intus:
Jactabas geminas túque puérque faces.
Hinc Latiæ postquam penetravi mœnia Rômæ,
Templáque polluto non adeunda pede.
Nescio quî mémet 8. *Ferrati* nominis ædes
Nilææque rapit relligionis opus.
Aspera cesserunt, redeunt *Ferrata* : sed ambo
Sub duro blandum nomine pondus habent.
Aspera sic nunquam, sic nunquam *Ferrea* Virgo
Esse solet, votis semper amica meis.
Quid tamen hæc memoro? *Loiola* plura ministras,
Quæ post in natos dividit ille suos.

I 5 Te-

6. *Alpes montes altissimi, & perpetuis nivibus operti, Italiam à Gallia separantes.* 7. *Pridie Natalitiorum Christi Lauretum appulit, ubi totam noctem magno æstu, animique solatio transegit.* 8. *Templum B. Virginis Romæ, quod vocant* Di grotta Ferrata; *prodigiosè à S. Nilo, ubi ejusdem etiam corpus asservatur, conditum : ad quem locum magnus est populi concursus, eóque itare soletus Berchmannus.*

Teſtis 9. eris, Guttiere, cũi teſtata *Maria*
Fœdera Virgineus prodere juſſit Amor.
Forſitan orabas primo calefactus Eoo,
Inque tuis oculis Virginis ara fuit.
Da veniam, Mater, votis traducimus, inquis;
Quæ tibi cura mei, diſcere geſtit Amor.
Integra foviſti maternas caſtra ſub ulnas;
Nunquid & exiguæ cura Cohortis erit:
Dixerat hæc: ſubitóque in lumina *Diva* refulſit,
Virgineum laxo pectus operta ſinu.
Et prior: ecquid adhuc dubitas, Guttiere? vereri
Deſine, *Loiolæ* caſtra fovemus, ait.
Nec mora: laxa togæ ſubter confinia, totus
Loiolidæ populus Virginis hoſpes erat.
Hac mihi ſub palla quæ non fiducia creſcit,
Et rapit obſtrictas ad pia bella manus?
Vincimus hinc, Mater: 10. nudóque roſaria collo
Erudiunt ſomnos in mea lucra meos.
Si quis (ut in ſomno) furvus ſurrepſerit hoſtis,
Turbidáque ignavis ſenſibus arma movet.
Protinus appoſiti pavefactus imagine ſerti
Diffugit obſcurâ noctis in antra fugâ.
Quid moror hîc, Virgo! tuus ô! *Berchmannus* ad Indos
Geſtit, & extremos orbis adire Sinas.

Quà-

9. *P. Martinus Guttierez Hiſpanus coactam ſub toga B. Virginis Societatem univerſam conſpicit.*
10. *Berchmannus roſario B. Virginis collo impoſito cubare & dormire ſolitus.*

Quáque nigris Brasilus Phoebea lampade membris
Horret, & humanam dicitur esse dapem,
Proruet huc velox, motáque citatior aurâ:
Nil hunc barbaries, nil fera tela movent.
Candida Virgineis agitabit prælia signis,
Candidus & nivea te duce victor erit.
Quin & te *Puram* cùm toto edixerit orbe,
Impressis 11. figet casta trophæa typis.
Interea dum crescit adhuc, & fingitur ætas.
Pendeat ad postes ista tabella tuos.
Berchmannus *puros* Divæ *tutabitur ortus*:
Sic amat, & scripto testificante vovet,
Tu quoque fac,mea Diva,*nigro quàm carus amictu,*
Tam tibi sit niveo pectore carus amans.

11. *Votum emittit, primum librum (si edere contingat) de Immaculata Virginis Conceptione scribendi.*

EPISTOLA OCTAVA.

ARGUMENTUM.

Cum hactenus hoc Tertio Epistolarum Libro nonnulla tractaverim, quæ ad Societatem *pertinebant: placuit hîc quasi corollarii in modum, ejusdem* Societatis, *quam per prosopopœiam hîc inducimus, Epistolam addere. Scribit autem illa ad* Suos, *qui in acie, & campo (ut ita loquar) cæteris ad cælestes palmas admissis, adhuc decertant. Et vero consentaneum visum est, quando annum Sæcularem fundatæ ab* Ignatio Societatis *agimus: præclara facinora commemorare, quæ Majores nostri ad Dei gloriam, salutémque animarum patraverunt. Quod ipsum hac Epistola attingere studui:* Societatem *ipsam* Suis *scribentem inducendo, eisque Majorum exempla ad virtutum veluti imaginem quandam exhibendo, quò quisque acriùs stimuletur, accendatúrque ad imitandum. Porrò neque inter scribendum rationes alias omisimus, quibus momenti aliquid inesse videri poterat ad suasionem: tametsi ad animatos suâpte* Socios *sermo sit; neque enim vetitum, quod vulgato proverbio dicimus,*

Currentibus addere calcar.

Societas JESU Filiis suis anno suo Sæculari.

SYMBOLUM.

Palma arbor & phœnix avis sæcula patiuntur: nihilo seciùs *Societas* centum jam annos adulta, & florens. Quippe ut Palma adversorum pondere pressa, at non oppressa: & supra Phœnicis annos senectam ignorat, nedum exuit. Quàm ergo jure, faventibus cælo, terràque, ejusdem postibus affixeris!

A Sæculo & usque in Sæculum.

SOCIETAS JESU FILIIS SUIS ANNO SUO SÆCULARI.

ILla ego transmissis cœlo notissima turmis,
Loiolæ proles, *Loiolidúmque* parens:
Pauca *Meis* scribo, quos Magni castra Tonantis,
Exercent, & adhuc infimus orbis habet.
Scribendi neque causa levis: centesima messis
Exiit, & nivibus cana cucurrit hyems:
Ex quo Romani sacras ad Præsulis arces,
Loiolidas cœpi Mater habere viros.
Est aliquid, Phœnix toto cùm vivida sæclo,
Instruit aggestos in sua busta crocos.
Est aliquid palmæ, centum crevisse per annos
Tótque hyemes nitidâ sustinuisse comâ.
Talis ego: talem chari spectate Nepotes,
Loiolidæ peperit quos mihi fortis Amor.
Noscimur? an quoniam mihi littera fulgurat auro,
Nescitur præsens unde movetur opus?
Illa ego sum, Magni qui Nomine dicor Jēsu
Semper in hostiles fortis itura globos,
Forsan at hîc aliquis motus novitate requirat,
Cur mea sit rutilâ scripta tabella notâ,
Lætitiâ prodendus amor, victoriâ luce:
Non facit ad palmas littera nigra meas.

Sic

1. *Pauli Tertii Pontificis Maximi, anno* 1540 *DD. Cosma & Damiano sacris feriis*, 27. *Septembris*.

Sic 2. quoque *Loiolides* rutilo pinxisse colore
Fertur, cœlitibus quod bene cessit opus.
Inspice quæ scribo, proles mea, disce parentem:
Materies oculos exigit illa tuos.
Mons fuit, Empyreo similem propè dixeris: illi
Diffusum toto vertice lumen erat
Huc ego, centenus vixdum diluxerat annus,
Rapta fui, Natos intuitura meos.
Scilicet exceptam passâ me sustulit alâ
Peniger, & *Jesu* nomine pictus Amor.
O! ibi quid vidi! fas sit mihi visa referre,
Nec pigeat scriptis quæque notare meis.
Montis in ascensu, primique ad limina clivi,
Quá structus rutilâ fronte micabat apex.
Aliger occurrit vultúque, habitúque decorus,
Atque prior: Genitrix Optima, vivis? ait.
Bis tibi lustra decem partu fluxêre secundo;
Nec tamen hinc ulli facta videris anus.
Non tibi dens putris, non fœdo pupula fluxu?
Infecit castas non tibi ruga genas. (astris,
Junge manum, & quantis cælum depinxeris
Quæque illi dederis sidera, visa dabo.
Dixerat hæc, junxique manum, rapidóque volatu
Constitimus claras protinus ante fores.
Aurea gemmati prostabant limina valuis,
Ostiáque 3. appicto splendidiora Deo.

Pro-

2. *Solebat Ignatius Sanctorum res gestas vario picturæ genere, & quàm clarissimis litteris in codicem referre.* Maffeius lib. 1. c. 3.

3. *Nomine* JEsu *quod Societatis Symbolum, atque insigne est.*

Protinus agnovi, tacitóque in pectore dixi:
Loiolidæ populum continet iste locus,
Mox mihi diducto patuerunt atria poste,
Atria conspectus detinuêre meos.
Et stupor invasit: nec sic tamen ille nocebat,
Quin fierent oculis pervia quæque meis.
Scilicet hæc aderant Natorum longa meorum
Agmina, pérque gradus stantia cuncta suos.
Parte loci summâ claros *Loiola* per ignes,
Ut bello, palma sic quoque primus erat.
Ponè pares curâ, quos vidit Roma 4. quaternos
Flectere sollicitâ publica lora manu.
Stabat & hîc, sed parva cohors, quos 5. Insula cinxit,
Abstulerántque meo maxima jussa sinu,
Cæteráque Imperiis gens dìdita néve lateret,
Tractabant docta júsque, piúmque manu.
Parte alia domitis stabat *Xaverius* Indis,
Primáque Japonicæ fáxque, salúsque plagæ.
Plurimus hunc populus circúmque 6. minutula turba
Constiterat, sacris lota recenter aquis.

Can-

4. *Quatuor Præpositi Generales, qui S. Ignatium in administranda Societate exceperunt, videlicet, Jacobus Lainius, Franciscus Borgia, Everordus Mercurianus, Claudius Aquaviva.* 5. *Societas enim voto se obstringit non admittendi honores, aut prælaturam Ecclesiasticam, nisi summi Pontificis imperio: quo pacto creati Cardinales Toletus & Bellarminus, & Patriarchæ Æthiopiæ Andreas Ovideo & Joannes Nugnes Barretus, aliique pauci Episcopi.*

Candidulæ vestes illis, meliórque parentum
Sanguine formoso lacteus ore color.
Riccius 7. hîc etiam, Sinas qui primus in oras
Venit, & à Batavis 8. *Barzius* ortus aquis.
Vidimus & claros 9. *Anchieta* ad lumina vultus,
Cui quondam æquoreæ vela dedistis aves.
Quid reliquos memorem, perstringere crimina doctos,
Faustáque pacificis bella movere tubis?
Hîc 10. *Strada* 11. *Barradas*, facundi 12. *Palmius* oris
13. *Augerio* comes hac parte 14. *Cotonus* (erat,
Hîc etiam, quondam qui 15. Nomine notus, & ore
Dicitur impuros perdomuisse canes.
Inde per & sedes, quà se aurea pulpita tollunt,
Vidimus aggestis lucida castra libris.

Sua-

6. *Infantes innumeri, quos sacro baptismate abluit, cœloque transmisit.* 7. *Matthæus Ricci Italus, primus Sociorum in regnum Sinense penetrat.* 8. *Gaspar Barzæus Hollandus, mira in Indiis operatur.* 9. *Joseph Anchieta Brasiliæ Apostolus, & sui temporis Thaumaturgus; cui aliquando aves marinæ advolarunt eum à solis ardoribus obtensis alis defensuræ.* 10 *Franciscus Strada Hispanus.* 11. *Sebastianus Barradius Lusitanus.* 12. *Benedictus Palmius Italus.* 13. *Edmundus Augerius, &* 14. *Petrus Cotonus Galli, eximiique divini Verbi præcones.* 15. *Itémque Petrus Canisius Belga Noviomagensis Germaniæ Apostolus.*

Suarius 16. hîc aderat, sed & hîc quoque 17. *Lessius* : & tu
Ausus es 18. immundâ qui sacer ire viâ.
Pazius 19. oratæ clarus quoque nomine Divæ,
Aptabat Latios ad sua scripta modos.
Cætera quid referam? longum est memorare, quot illic
Spectandos dederint aurea castra duces.
Interea medio quà se locus explicat igne,
In liquidas circùm visus abire faces:
Prostabant rutili Heroës, queis purpura testis,
Cingebátque sacras laurea vitta comas.
Ante alios isthic 20. *Antonius* emicat: illi
Heu! malè quàm nomen criminis horror erat,
Ponè enses, fractæque rotæ, palique jacebunt,
Lignáque in arsuros non reditura rogos.
Vidimus 21. affusam deno quater ordine turmam,
Quæ fuso æquoreas sanguine tinxit aquas,
Vidi-

16. *Franciscus Suraez Lusitanus.* 16. *Leonardus Lessius Belga, insignes Theologi.* 18. *Thomas Sanchez vita Sanctitate & Castimonia clarus, qui de Sacramento Matrimonii ingentem librum composuit.* 19. *Jacobus Alvarez de Paz. Theodidactus à B. Virg. Latina lingua usum accipit, & libros scribens in ecstasim rapitur.* 20. *Antonius Criminalis, domo Parmensis, ad cujus nomen fit allusio, primus Sociorum Martyrium subit.* 21. *Ignatius Azebedius dum in Brasiliam navigat, cum* 40. *Sociis, ab Hæretico Pirata capiuntur, & in odium fidei occiduntur.*

Vidimus 22. *Henricum*, pictósque in sanguine vultus,
Quos orbi quondam spica Britanna tulit.
Plurimus hîc etiam 23. Japon, seu clarior igni,
Fortior aut potâ sæpe superstes aquâ.
Has ego dum coràm lucentes conspicor umbras,
Visáque 24. *Mastrilli* Martyris umbra fuit,
Scilicet à collo restis pendebat 25. Imago,
Sæpius extremis facta medela malis
Quid? quòd & his fulgent argentea lilia turmis,
Quæ properus casto pollice legit Amor.
Hîc *Kostka Gonzaga* comes, flos additus albet,
Quique 26. Brabantino prodiit alter agro.
Plu-

22. *Henricus Garnettus, dum ab Hæreticis in Anglia suspendio interimitur, & secatur: spica sanguine ejus conspersa, Martyris vultum prodigiosè exhibet.* 23. *Plurimi Martyres in Japonia è Societate, uti Carolus Spinola Italus & alii, lento igne adusti. Nonnulli violenta aqua infusione novo tormento excruciati.* 24. *Franciscus Mastrillus Neapoli* 3. *Jan.* 1634. *à S. Xaverio prodigiosè sanatus, invitatusque ad conversionem* Gentilium, *Nangasachi in Japonia pro fide occiditur* 1637. 25. *Imago, ad S. Xaverii, quâ apparuerat, speciem depicta, multis terrâ, marique prodigiis inclaruit: Uti hoc anno sæculari* Societatis 1640. *Atrebati, in Philippo Penantio Adolescente, qui atrocibus morbis agitatus, eadem imagine sanitatem recuperavit. Quod P. Pennoquius lib.* 3. *Eleg. Anni Sæcularis Societatis JEsu, quinque Elegiis eleganter expressit.*

Plurima prætereo: vos facto inſiſtite calli,
  Si patrum virtus, ſi pia facta movent.
Neu fruſtra moneam: locus eſt quoque plurimus illis:
  Elige, quo demum quiſque manere velis.
Audior? an contrà ſtudiis frigentibus, edat
  Diſſimilis proavo facta pudenda nepos?
Fallimur ô! certum eſt, ſenſu peccavimus iſto:
  Loiolides nullus degener eſſe poteſt.
Utque ſit hoc verùm: tabulæ ſervatur imago,
  Eſt ubi promiſſi littera ſcripta memor.
Scripſiſti, certum eſt: hoc ſaltem parce negare?
  Loiolidæ *proles, tu mihi mater eris.*
Quin etiam (memini) dixiſti ſæpe: *videbit*
  (Hoc voveo) ignavum me quoque nulla dies.
Per probra detur iter: probra tentabimus ire:
  Materies pugnæ convenit illa meæ.
Cur (rogo) ſacratos dum JE*ſu ſector amores,*
  Illius renuam ſigna, probrúmque ſequi?
Hoc, quiſquis Meus es, voviſti: cur modò ſolvit
  Te metus, aut repens in tua facta pudor.
Eia age, pone metum: duce quo nova prælia captas,
  Is tecum innumeri militis inſtar erit.
Huc igitur properate mei, gens æmula, Nati:
  Nec mea mobilibus tradite verba Notis.
Paucis multa fero: montes vitate propinquos:
  Iſte locus crebro fulminis igne tonat.
Tutiùs eſt imas greſſu percurrere valles:
  Aureus hoc vobis calle præivit Amor.

Si

26. *Joannes Berchmannus Belga Romam miſſus, ubi ſanctiſſimè obiit anno ætatis* 22, *Chriſti* 1621.

Si tamen & formam fors expectatis ? & unde,
Quóve modo cœptum conficiatis iter
Loiolides vobis, ne quid peccetis eundo,
Xaverius vobis sæpe legendus erit.
Ite igitur, totóque alacres excurrite mundo:
Sic bene vos *JEsus Diváque* semper ament.
Sic bene conceptis crescant incendia flammis,
27. Pérque malè affusas non minuantur aquas.
Interea sæclo primùm, labente, secundi
Dux etiam vobis 28. *Mutius* alter eat.
Ille novos cunctis feliciter inchoet annos,
Impleat, & serus quæ canat acta nepos.
Cúmque sibi tardè venientibus ordine fatis,
Supremum emoriens clanxerit albus olor:
Addemus tumulo: *Rexit feliciter omnes,*
Nec me, quamquam auctam prole, reliquit anũ.

27. B. Franciscus Borgia dicere solitus erat, Societatem tamdiu florentem fore, quamdiu obtrectatorum calumniis impeteretur.

FINIS.

IN-

INDEX EPISTOLARUM LIBRI PRIMI.

INDEX EPISTOLARUM LIBRI SECUNDI.

INDEX EPISTOLARUM LIBRI TERTII.

FINIS.

APPROBATIO.

ELegantes hæ, Sacris Heroidibus affictæ Epiſtolæ, prætérquam quòd ſuaves ſunt, & lacteo decurrunt flumine, nihil habent, quod non pietatem ſimul, & bonos mores ædificet; ob ídque quo minùs ſecurê imprimi, legique poſſint. Actum Tornaci ſeptimâ Julii. 1640.

J. Boucher Sacræ Theologiæ Doct. Archid. & Canonicus Tornacen.